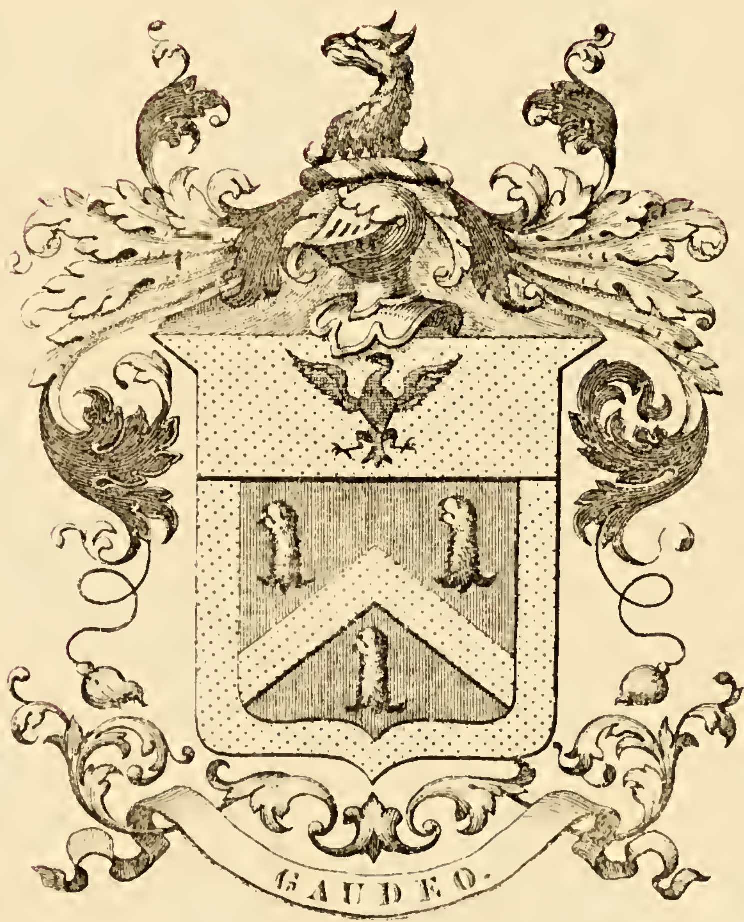

John Carter Brown.

C

Verhael van de Eerste
SCHIP-VAERT
DER
Hollandische ende Zeeusche Schepen,
DOOR 'T
WAY-GAT,
By Noorden Noorweghen, Moscovien ende Tartarien om, na de Coninckrijcken Cathay ende China.

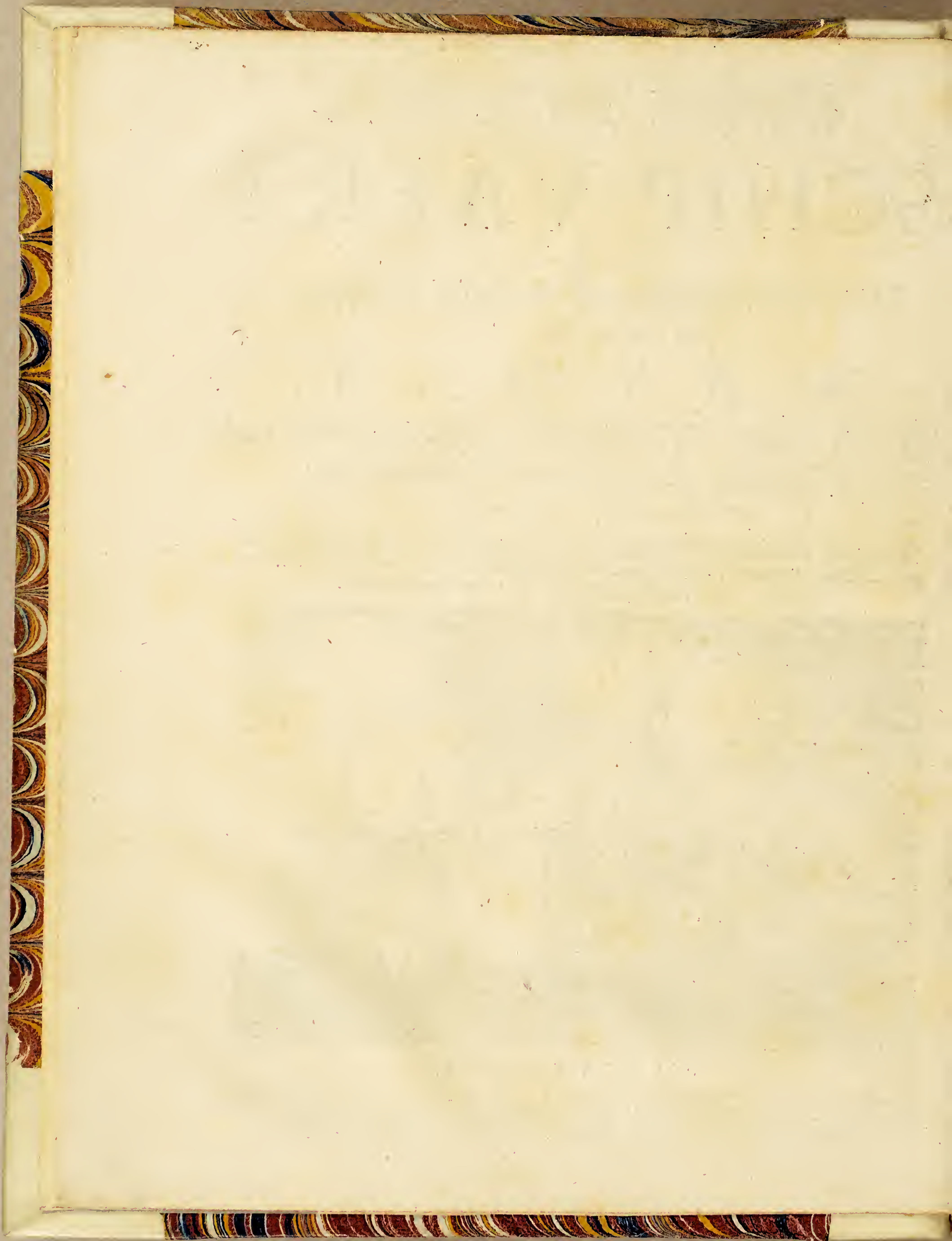
Met drie Schepen, uyt Texel ghezeylt.

Hier achter is by-ghevoeght de beschrijvinghe van de Landen Siberia, Samoyeda, ende Tingœsa. Seer vreemt en vermaacklijck om te lesen. Den tweeden Druck/ van nieuws oversien.

t' AMSTERDAM,

Voor Joost Hartgers, Boeck-verkooper op den Dam / bezijden het Stadts-Huys/ op de hoeck van de Kalver-straet / in de Boeck-winckel. 1650.

Kort verhael van d' eerſte Schip-vaert der Hollantſche ende Zeeuſche Schepen by Noorden Noorwegen, Moſcovien ende Tartarien om, nae de Coninghrijcken van Cathay ende China.

Getogen uyt het Iournael van Gerrit de Veer.

N den Jare 1594. zijnder in de Vereenighde Nederlanden / ten verſoecke van eenen Balthazar Moucheron koopman woonende tot Middelburg in Zeelant / ende ſijn Compagnie / met conſent ende bevorderinge van de Edel. Mog. Heeren Staten Generael / ende van ſijn Excellentie Maurits van Naſſou / ghebooren Princen van Orangien / Ec. Als Admirael van der Zee / drye Schepen toeghemaeckt / een tot Amſterdam / een in Zeelandt / ende een tot Enckhuyſen / om op te doen de gheleghentheydt ende ſtreckinghe nae de landen ende Coninghrijcken van Cathay ende China, by Noorden Noorweghen, Moſcovien ende Tartarien om. Op 't Schip van Amſterdam is Stuurman gheweeſt Willem Barentſz van der Schellingh / borger der ſelver Stadt / een ſeer kloeck / vermaert / ende bedreven man in de konſt van de Zee-vaert / by hem hebbende een Schellinger Viſſchers Jacht / om hem in ſijn voorghenomen reyſe (by aldien hy van d' andere twee ſchepen quame te ſcheyden) geſelſchap te houden.

Deſe ſchepen zijn op den 5 Juny / des jaers voorſz uyt Texel gezeylt / ende den
23. dito met goeden voorſpoet ghekomen tot Kilduyn in Moſcovien / van welck — Kilduyn.
Eylandt wy elders een korte beſchrijvinghe ſullen ſtellen / Op den 4. Juny peylde Willem Barentſz. 's nachts de Sonne doen hy op 't laeghſte was / te weten tuſſchen het N. N. O. ende O. ten N. ende vont hem ſelven op 73. grad. 25. min.
Pools hooghte. Dit geſchiede ontrent 5. oft 6. mijlen van 't lant genaemt Nova — Nova Sembla.
Sembla. Daer na wenden ſy 't ooſtwaert over / ende quamen na 5. mijlen zeylens
by een lage uytſtekende hoeck / die ſy noemden Langenes : Recht aen deſen hoeck — Langhenes.
na 't ooſten was een groote bay / alwaer ſy met het boot aen lant voeren / maer en
vonden geen volck. Tuſſchen Capo Baxo , dat 4. mijlen van Langenes leydt ende — Capo baxo.
de weſthoeck van Loms bay, waren twee inwijcken.

Loms boy is een groote wijde Bay / ende heeft aen de weſtzijde een ſchoone haven 6. 7. 8. vadem diep / Daer voerenſe / met de Jacht aen landt / ende ſtelden der een baken van een oude maſt die ſy daer vondē. Deſe Baey noemdenſe Loms — Loms baey.
baey van wegen eenerley aert van vogelen alſo genoemt / dieſe daer in groote menighte vonden / weſende groot van lichaem / maer ſo kleyn van vleugels / dat het wonder is / hoe die kleyne vleugels dat ſware lichaem dragen konnen. Sy hebbē haer neſten op ſteyle bergē / om vande beeſtē beſchermt te zijn / broedē maer een ey — Lommē oft noorſche Papegayen.

teſſens /

teſſens/ende zijn voor de menſchen ſo weynigh bevreeſt/dat al grijptmen der eenige op haer neſt/ſo en vliegen nochtans de andere daer ontrent niet wegh.

Admiraliteyts Eylant.

Van Lomsbaey zeyldenſe na het Admiraliteyts Eylant,'t welck aen de ooſt-zijde niet ſchoon maer verre vlack is / eñ daerom een groot ſtuck weegs moet geſchout zijn/ te meer om dat het ſeer oneffen is / ſoo datmen met den eenen worp ſal 10. vadem hebben / met den anderen worp maer 6. ende ſtracx daer na weder 10. 11. 12. Den 6. July / als de Son noorden was / quamenſe met ſchoon weder neffens de Swarten hoeck , leggenden op 75. grad. 20. min. en ontrent 8. mijlen van daer/ aen Willems Eylant, op 75. grad. 55. min. Op dit Eylant vondenſe ſeer veel drijf-hout / en veel Walruſſchen,weſende wonbaerlijcke ſterke zee-monſters/veel grooter als een Os/ en huyden hebbende ſeer als de zee-robben/ met heel kort hayr/haer muyl is der leeuwen muyl gelijk/ſy houdent dikmaels opt ys/ en men kanſe ſeer qualijck dooden/ ten zy datmenſe ſla inde ſlagh van 't hooft/hebben vier voeten/maer geen ooren/brenghen maer een of twee jonghen voort/en als de Viſſchers haer op een ſchos ys betrappen met haer jongen/ ſoo werpenſe deſelve jongen voor haer in 't water/nemenſe in haer armen/ en dompelen daer mede op en neder/en alſſe haer aende ſchuyten willen wreecken/oft te were ſtellen/ſo werpenſe haer jongen weder wegh / en komen met gewelt nae de ſchuytẽ toe. Sy hebben twee groote tandẽ aẽ weerzye vande muyl uytſtekende/ lang ontrent een half el / deſe werden ſoo waert geacht als yvoor oft oliphants tanden/ſonderling in Moſcovien/Tartarien/ en elders daerſe bekent zijn/want zijn ſo wit / hart / en effen als yvoor / de hayrkens van hare baerden zijn kleyne horenkens/bykans even als d' yſere verckens hebben/ daer zijnder anno 1612. ſo tot Amſterdam/ als elders in Hollant/twee te ſien geweeſt/ een out/dat doot was/ende een jong/dat noch leefde/d' Engelſche noemenſe Zeepaerden,de franſſen Vaches de mer,de Ruſſen die de beſte kenniſſe daer van hebben/Morſen.

Swarte hoeck.

Willems Eylant.

Walruſſchen.

Berenfort.

Wonderlijcke kracht van een Beer.

Den 9. July/ liepenſe in Berenfort onder Willems Eylant op de rede/en vonden aldaer een witte Beer/die ſy/flucx in 't boot vallende/door ſijn lijf ſchoten/maer de beer dies niet tegenſtaende bewees een wonderbaerlijcke kracht/ diergelijcke miſſchien noyt gehoort en is/want hy ſprangh noch op/ende zwom in 't water/ dies 't volck dat in 't boot was hem na roeyden/en een ſtrick om den hals wierpen/meenende hem alſo levendigh in 't ſchip/ende voort tot een monſter in Hollant te brenghen/ maer waren in 't eynde noch blijde datſe van hem ontſlaghen waren/ en lieten haer wel genoegen met het vel. Want hy maeckte ſo eyſſelijck een geluyt/ ende toonde ſoodanighen kracht/ dat het qualijck om te ſeggen/ende noch min voor den onervarenen om geloven ware. Sy lieten hem na veel moyte wat ruſten/ende gaven hem wat meer bots met het touw dat hy om den hals hadde/ſlepende hem ſoo van langer hant na/ om hem mat te maken/ ende Willem Barentſz palmde hem altemet wat aen/maer de beer zwom aen 't boot/ en ſloegh ſijn poten daer achter in/komende voorts ſoo geweldigh aen/dat hy met ſijn halve lijf al in 't boot was/waer door 't volck ſo verbaeſt wert/dat ſy vluchten van achteren 't boot naer vooren / meynende anders niet dan dat ſy alle lijveloos waren/doch werden noch door een ſonderlinge avonture verloſt/mits de ſtrick die de beer om den hals hadde aen 't vingerlingh van het roer vaſt rocht/ ſo dat hy niet voort en mocht. Doen hy nu alſoo in onmacht lagh/verſtoute ſig een van 't volck/ende ſtack hem met een halve lancie dat hy van 't boot neder te water viel/ roeyende ſoo te met voort nae 't ſchip ende hem naſlepende/ tot dat hy heel krachteloos zijnde/ voort wert dootgeſlagen/gevilt/ende ſijn vel t' Amſterdam gebracht.

Den

Den 10. Juny zijn ſy gekomen aen 't Eylant met de Cruycen, alſo genoemt van 2. groote Cruycen die daer op ſtonden/ en leggende ontrent 2. groote mijlen van 't vaſte lant/ heel onvruchtbaer/ en ſeer klippigh/ ſtreckende ooſt en weſt ontrent een half mijl langh/ met een rif op elck eynde. Ontrent 8. mijlen van daer leyt den Hoeck van Naſſouwen op 76. grad. zijnde een lange en vlacke Hoeck/ diemen wyt ſchouwen moet/ want daer was droogte van 7. vadem ſeer verre van 't lant. Van deſen hoeck zeyldenſe o. ten z. en o. z. o. 5. mijlen/ en doen docht haer datſe lant ſagen in 't n. o. ten o. van haer/ daer ſy nae toe zeylden/ meynende 't was een ander lant dat noortwaert van Nova Sembla lagh/ maer 't began ſoo ſtijf te wayen/ datſe ſtracx alle de zeylen in nemen moeſten/ ende de zee gingh ſoo hol/ dat zy 16. uren langh dreven ſonder zeyl/ 's anderdaeghs wert door een groote zee water haer roey-jacht in de gront geſmeten/ alſoo dat ſy 't verlooren/ en noch langh ſonder zeyl dreven/ tot dat ſy met de z. w. Son dicht aen 't lant van Nova Sembla quamen. Den 13. Juny ontmoeten ſy groote menighte van ys/ ſoo veel als men uyt de mars overſien mocht/ ende den 14. dito zeylden ſy tot de hoogte van 77⅓. grad. en quamen doen weder aen een effen velt ys/ ſoo groot datmen 't niet overſien konde. Den 19. 's morghens quamen ſy weder dicht by 't lant van Nova Sembla ontrent de voorſz Capo de Naſſou, ende den 26. aen de Capo de Trooſt. Den 29. dito vonden ſy haer op 77. graden/ ende doen lagh de allernoordelijckſte hoeck van Nova Sembla, genaemt Yſhoeck, recht ooſt van haer. Daer vondenſe eenighe ſteentjens die glinſterden als goudt/ ende noemdenſe daerom Goudt ſteentjens. Den 31. July laveerden ſy tuſſchen 't landt ende ys heenen met lieffelijck ſtil weder/ ende quamen aen de Eylanden van Orangien, ontrent een van de welcke ſy wel vonden by de 200. Walruſſchen/ die haer laghen

Cruys-landt.

C. Naſſouw.

Capo de Trooſt.

Yshoeck

Goudt-ſteen.

Eylanden van Orangien.

Schip-lup ende Walruſ-ſchen ſtrijdt.

en bakerden op het ſant in de Son. 't Schipſvolck/ meynende dat dit ghedierte ſich te lande niet weren konde/ gingen tegen haer vechten/ om de tanden te krijghen/ maer ſloeghen alle haer bijlen/ kortelaſſen/ ende ſpieſſen daer op in ſtucken ſonder een daer van doodt te ſlaen / dan dat ſy'er eenen een tandt uyt ſloeghen/ die ſy mede namen. Siende dan datſe met vechten niet op haer winnen konden/ ſoo beſlotenſe 't ſcheep te varen om grof geſchut te halen/ maer het beſtont ſo ſeer te wayen/ ende 't ys aen groote ſtucken te ſchueren / dat ſy 't naelaten moeſten.

Beer doodt geſlagen.

Op deſelve tijdt vondenſe oock een groote witte Beer ſlapende / ende ſchoten hem in ſijn huyt/ maer hy liep noch wegh/ ende begaf hem in 't water/ doch het volck roeyde hem met het jacht na/ ſloeghen hem voort doodt/ ende ſleepten hem op 't ys/ daer ſy hem aen een halve lancie vaſt maekten/ en meyndenſe te komen halen / dan mitſdien het hoe langher hoe harder begon te wayen / ende het ys te ſcheuren/ ſoo is daer mede niet van gevallen.

Na dat nu Willem Barentſz met ſodanig avontuer als verhaelt is/ tot de Eylanden van Orangien gekomen was/ ende nae allen gedaen arbeyt vernam/ dat ſy daer qualijk mochten deurkomen om de begonnen reyſe te volvoeren/ ofte 't lant vorder op te doen/ ende 't volck oock beſtondt verdrietigh te worden/ ſoo werdt het voor goedt aengheſien datſe wederom ſouden keeren / om alſoo by de ander Schepen te komen die na de Weygats ofte Straet de Naſſou, haer cours genomen hadden/ ende te vernemen wat openinge die aldaer gevonden hadden.

Soo hebbenſe dan den eerſten Auguſti haer cours weder te rugge gewent/ ende zijn voorby den Yſhoeck, Capo de Trooſt, Capo de Naſſou, ende andere hoecken meer / op den 8. dito ghekomen aen een laegh kleyn eylandeken leggende op een half mijl aen 't landt / 't welck ſy noemden het Swarte Eylandt; om dat het boven zwart was. Daer peylde Willem Barentſz de hoogte des pools op $71\frac{1}{3}$ graden/ en daer was een grooten inwijk/ 't welcke Willem Barentſz giſte de plaets te weſen daer Olivier Bennel te voren geweeſt hadde / ghenaemt Conſtintſarch.

Swarte Eylandt.

Conſtintſarch.

Cruyſhoeck.

Vier mijlen van 't Swarte Eylandt vondenſe noch een andere ſlechte hoeck / daer een cruys op ſtondt / ende noemden hem daerom de Cruyſhoeck. Van daer zeyldenſe by de wal langs 4 mijlen/ ende quamen doen aen een andere ſlechte hoeck/ daer achter een grooten inwijck was/ die noemden ſy den vijfden hoeck / ofte S. Laurens hoeck. Vier mijlen voorder leydt de Schanſhoeck, met een lage zwarte klip dicht aen 't landt / daer een kruys op ſtaet. Hier voerenſe met het boot aen lant/ ende vernamen datter volck geweeſt was / die om harent wille ghevlucht waren/ Want ſy vonden aldaer ſes ſacken met rogghen-meel begraven/ ende een ſteenhoop by 't kruys. Een gotelinx ſchoot van daer ſtondt noch een kruys met drye huyſen van hout gemaeckt op de Noortſche maniere. Sy vonden daer ook in de Huyſen veel tonnen-duygen/ waer uyt ſy vermoeden datter eenigen Salm-vangh moeſte zijn/ Daer ſtonden oock vijf of ſes doot-kiſten by de graven boven der aerden / ende waren met ſteenen ghevult. Dit was een ſchoone haven voor alle winden/ ende ſy noemdenſe de Meelhaven, om des meels wille datſe daer vonden. Tuſſchen de Meelhaven ende de Schanſhoeck leyt de Baeye van S. Laurens. die ſeer ſchoon is voor n. o. ende n. w. windt. Hier maten ſy de hooghte van de Son op $70\frac{1}{4}$ graden. Den 12 Auguſti quamen ſy by twee Eylandekens / daer van het uyterſte een mijl van 't landt lagh / deſe noemdeſe S. Clare. Den 15 dito z. w. Son heeft Willem Barentſz ghemeten des Pools hooghte op 69. graden 15. min. ende doen gingenſe noch 2. mijlen ooſt aen/ ende verviel en op de Eylanden van Matfloe ende Delgoy, alwaer ſy 's morghens quamen by de compagnie

S. Laurens hoeck.

Schanſhoeck.

Meelhaven.

S. Laurens Baey.

Eylanden S. Clare

Matfloe ende Delgoy.

van

van d'ander schepen van Zeelant ende Enchuysen / die desselven daegs uyt de Weygats ghekomen waeren/ ende meynden dat Willem Barentsz rontom Nova Sembla gezeylt hadde / ende alsoo weder ghekeert was door de Weygats. By malkanderẽ komende dedense teykens van blijschap met eerschotẽ eñ anders/vertellende elck anderẽ waer sy al geweest warẽ/eñ wat elck bezeylt eñ opgedaẽ hadde.

Dit ghedaen zijnde / hebbense haer cours wederom naer huys ghewendt/ ende Willem Barentsz met sijn Jacht quamen op den 16 Septembris voor Amsterdam/mede brengende een Walrusch van wonderbaerlijcke gestalte/die sy op een schos ys gevangen ende gedoot hadden.

Kort verhael van de tweede Schip-vaert by de Hollandtsche ende Zeeusche Schepen, ghedaen Anno 1595. achter Noorwegen, Noscovien ende Tartarien om, naer Cathay ende China.

Getrocken uyt het Iournael des voorsz Gerrits de Veer.

Nae dat nu de voornoemde drie schepen op den Herfst wederom t'huys ghekomen waeren / soo wasser goede hoope datmen door de Weygats de voornoemde reyse soude mogen doen/ende dat meest door 't verhalen van 't Zeeusche ende 't Enchuyser schip/daer Jan Huygen van Linschoten Commis op geweest

 was/

was/die de sake vry wat breedt voor-gestelt hadde / So datter by de Ed. Mog. Heeren de Generaele Staten ende sijn Princelicke Excellentie besloten wert tegen 't voor jaer wederom eenige schepen toe te maken/om niet alleenlick/als te voren/de vaert op te doen ende te bespieden/maer ook eenige waren ende koopmanschappen derwaerts te senden/daer in de kooplyden mochten schepen soodanig goet; als 't haer beliefde/ met eenige Commisen om 't selve te verhandelen ter plaetse daer sy aen-komen souden / ende dit alles vracht-ende licent-vry.

Petrus Plancius, een vermaert Cosmographus ofte Werelt-schrijver/is mede een principael beleyder ende bevorderaer van dese Schip-vaerdt geweest/die de principale ordre van de coursen geordineert heeft gehadt/als oock de streckinge van de landen van Tartarien, Cathay, ende China, maer wat van de selve te oordeelen zy/is noch onbekent / also de drie tochten daer om gedaen tot geenen gewenschten eynde gekomen/noch de coursen by hem ghestelt volkomentlick achter-volght zijn/ ende dat door eenighe voor-gevallen inconvenienten/die door de korthept des tijdts niet en konden verbetert worden.

Daer zijn dan in den voorsz Jare 1595/van wegen den Generale Staten der Vereenichder Nederlanden ende zijn Excellentie seven schepen toe-gemaekt om te zeylen door de Weygats of Straet van Nassouwen, na de Coninghrijcken van Cathay ende China, twee tot Amsterdam/twee in Zeelant/twee tot Enchuysen/ende een tot Rotterdam/de sesse met allerley koopmanschap ende ghelt geladen / met Commisen daer by om de koopmanschap te drijven/ende het sevende een Jacht/ die bevel hadde als de andere Schepen om de Caep de Tabin (ghehouden zijnde voor den uytersten hoeck van Tartarien) zijn souden / of immers so verre / dat sy zuydelick mochten aengaen/ende geen quaet of verlet meer en hadden te vreesen van 't Ys/ als dan wederom te keeren / ende de tijdinghe daer van te brengen. Op 't groot Schip van Amsterdam was Schipper ende Stuurman de voornoemde Willem Barentsz, tot Commis hebbende Jacob van Heemskerck, de selve die omtrent twaelf jaren daer nae/namentlick anno 1607. in dien gheweldighen Scheeps-strijt binnen de Baey ende onder 't geschut des Casteels van Gribraltar, den gemeynen Vaderlande ende hem selven een onsterflijken naem heeft verworven. Met dit selve Schip voer oock Gerrit de Veer, uyt wiens Journalen wy desen/ende den na-volgenden derden tocht kortelick hebben getrocken.

Den tweeden July zijn sy uyt Texel ghezeylt in 't rijsen van der Sonne/ ende kregen den 14 dito 't lant van Noorwegen in 't ghesicht. Den 22. nae den noene z. z. w. Son sagen sy een groote Walvisch recht voor de boegh leggen slapen / die door 't gedruysch van 't aen-zeylende Schip ende 't geroep van 't volck wacker wert/en also ontswommen is/anders hadden sy hem op 't lijf moeten zeylē. Den 4 Augusti/ onse Vice-Admirael/een weynigh voor uyt wesende/stiet op een klip: doch door moy weder geraekten daer lichtelijckē van/wy sulx vernemende hebben 't voorts gewent. Den 6 dito/quamen wy ende den Vice-Admirael tegens den anderen te stoten/maeckende malkanderen seer reddeloos. Den 7 dito/ ontmoetede haer een Enchuyser schip komende uyt de witte zee/Den 14. dito wert de hooghte des Pools bevonden 70 graden 47 minuten / ende den 18. saghen sy twee Eylanden/ die d' Enchuysers den naem gaven van sijn Exellentie ende van sijn broeder Graef Henrick, saghen oock wester Son ten selven daghe de Weygats o. n. o. van haer leggen omtrent 5 mijlen/ van de 70 graden tot aen de Weygats zeylden sy meest al door ghebroken Ys/ende 't rechte gat tusschen de Beelt of Afgoden-hoeck ende der Samoieden lant was daer so vol af/ dat het niet wel mogelick

Afgoden hoeck.

lick

lijk was te passeren/daerom sy op de reede geloopen zijn in de Baey die sy noemden de Traenbaey, om dat sy daer veel traen vonden. Dit is een goede Baey voor den Ysgangh / meest voor alle winden beschut/ende men mach soo verre daer in zeylen als men wil/5.4.ende 3. vadem goede steeck-gront / doch by den oost-wal is 't diepste water. Traenbaey.

Den 21. Augusti/trocken sy op 't landt van de Weygats met 54.persoonen/om te vernemen nae de gheleghentheydt aldaer. Omtrent 2. mijlen te landewaert inkomende/hebben sy ghevonden verscheyden sleden met vellewerck/traen/ende diergelijcke waer/ oock voetstappen van menschen ende Rheeden/ daer door sy vermoeden datter menschen omtren moesten woonen/oft immers komen hanteren. Dit mocht men te meer besporē aen de menigte van beelden/die men aldaer op den Beelt-hoeck (alsoo van haer ghenaemt) seer veel vant. Vyders te landewaerts inkomende/hebben sy alle middelen aen-gewent om eenige huysen ende menschen te vinden/ waer door sy onderwesen mochten worden vande gelegentheydt der zee-vaert daer omtrent/maer en hebben noch volck noch huys konnen vinden / daerom sy tot naerder onder-rechtinghe met sommighe van haer volck noch verder 3. of 4. mijlen aen-trocken nae den oever vander zee/ Aldus treckende hebben sy een ghemaeckte wegh ghevonden in het mos oft moras / ontrent ter halver knye diep/ want alsoo diep tredende vonden sy harden gront/op 't allerondiepste was het over de schoenen diep. Aen den over ghekomen zijnde hebben sy haer verblijt/overmits haer docht dat sy openinge sagen/ende soo weynigh Ys/dat sy daer wel meynden door te komen. Dit hebben sy s' avonts weder t' scheep komende voor een nieuwe tijdingh aen boort gebracht / De Schipper hadde mede een roey-jacht uytghesonden om te sien oft de Tartarische zee open was / maer sy mochten inde zee niet komen om des Ys wille/ dan voeren aen de Cruys-hoek, lieten het Jacht daer leggen/ende liepen over lant na de Twist-hoeck, daer sagen se dat het Ys van de Tartarische zee aen de kusten van Ruslandt ende Weygats in den hoeck vol gestouwt was. Cruys-hoeck. Twist-hoeck.

Den 23 dito hebben sy een Lodgie van Pitzore gevonden/die van bast te samen genapt was/ ende hadde noordewaert op geweest/om aldaer eenige Walrusch-tanden/traen/ende gansen te bekomen/diese in hadden tot ladinge vande schepen die uyt Ruslant komen souden deur de Weygats,seggende/doen wy haer verspraken dat de selve schepen souden komen om te zeylen inde Tartarische zee voorby de riviere Oby tot een plaetse in Tartarien genaemt Ugolita, om aldaer te verwinterē/ gelijckse alle jaers gewoon waren te doen. Seyden voorder/het soude noch 9 of 10 weken aenlopen/eer 't gat soude toe-vriesen/maer toe wesende/datmen dan over Ys mocht loopen tot in Tartarien,over de zee/die sy noemdē Marmare. Den 25 Augusti/zijn de Hollanders wederom na de Lodgie gegaen ende hebben vriendelick met de Russen gesproken/daer sy oock vrientschap aen vernamē/want gavē haer strax in 't aenkomen acht vette gansen/die sy veel in 't ruym van haer Lodgie hadden leggen/ De onse versochten/ sy wilden een of twee met haer aen 't schip varen/waer op sy terstont seer blijdelick met gevarē zijn tot seven toe/ In 't schip komende verwonderden sy haer seer vande grootheyt en goede toerustinge des selven/ en na dat sy 't van vooren tot achteren wel besien hadden/ hebben de onse haer t'eten voorgeset vleysch/ boter / en kaes / doch sy hebben 't geweygert/ seggende dat het dien dagh hare vasteldag was/maer siende ten laestē pekelharing/ hebben daer alle te samen van gegetē/met hooft met staert met al/van bovē afbijtende. Gegeten hebbende/zijnse met noch een vack met haring vereert geworden/

 den/

den/daer van ſy de onſe ſeer bedanktẽ/ niet wetende wat vrientſchap ſy haer daer voor bewijſen ſouden/ eñ werden voorts met 't Jacht inde Traenbaey gebracht.

Samojeden.

Den 31. Auguſti voer Willem Barentſz aen de ſuyt-zijde van de Weygats aen 't vaſtelant/ alwaer ſy eenighe wilde menſchen/ ghenaemt Samojeden ghevonden hebben/ doch niet al te wilt/ want ſy zijnde 20. in getale/ met de onſe/ die neghen waeren/ ſpraeck ghehouden hebben ontrent een mijl weeghs te landewaert in. 't Was heel miſtigh weer/ ſoo dat ſy moghelick van geen volck en vermoeden/ ende de onſe ſagenſe in twee hoopen vijf ende vijf te ſamen gepartuurt/ ende waren ſeer dicht by haer eer ſyſe gewaer werden. De Tolck vande onſe is voor uyt gegaen om met haer te ſpreken/ als ſy dat ſaghen hebbenſe mede een man voor uyt geſonden/ die by onſen man komende een pijl uyt ſijn koker trock/ hem dreygende te ſchieten/ waer deur de Tolck/ ſonder geweer zijnde bevreeſt wert/ ende riep in Ruſſcher ſprake/ ſchiet niet/ wy zijn vrienden/ d'Ander dit hoorende/ heeft ſijn pijl ende boogh ter aerde geworpen/ daer mede te kennen gevende dat hy wel begeerde met onſe Tolck ſprake te houden/ de welcke andermael ſeggende/ wy zijn vrienden/ heeft de wilde gheantwoort/ zijt dan welkoom/ ende groeteden voorts malkanderen/ beyde haer hoofden neder buygende ter aerden/ na der Ruſſen maniere. Doen heeft hem de Tolck ghevraeght nae de ghelegentheyt van den lande ende der zee ooſtwaert door de Weygats, waer van ſy hem goet beſcheyt ghedaen hebben/ ſeggende/ als men een hoek gepaſſeert ſoude zijn omtrent vijf dagh reyſens/ wijſende na 't n. o. datter dan een groote zee is/ z. o. op/ ende dat ſy 't ſelve ſeer wel wiſten/ overmits een van haer daer geweeſt hadde van wegen haeren Coningh met een partye volcx/ daer hy overſte van gheweeſt was.

hare wijſe van groeten.

De ghedaente haerer kleederen is ghelyck men by ons de wilde Menſchen afmaelt/ maer zijn evenwel niet wilt/ want gebruycken goet verſtant. Sy zijn gekleet met vellen van Rheeden vanden hoofde tot de voeten/ uytgeſondert de voornaemſte/ die 't hooft bedecken met eenigh ghecoleurt laecken ghevoedert met pelterie/ De andere dragen alle mutſen van Rheens vellen/ het ruygh buyten/ dicht aen 't hooft ghevoeght/ ende wel paſſende. Sy dragen langh hayr in een vlecht ghevlochten hanghende buyten haer kleederen op den rugge/ zijn meeſt kort van ſtatuere/ met breede platte aenſichten/ kleyne ooghen/ korte beenen/ haer knijen ſtaen uytwaerts/ ende zijn ſeer raſch in 't loopen ende ſpringen. Den vreemden Natien betrouwen ſy weynigh/ Dat bleeck daer aen/ dat als de onſe/ (die haer nochtans alle eere ende vrientſchap beweſen hadden) den eerſten Septembris andermael aen lant quamen/ ende een boogh van haer eyſchten om die te beſien/ dat ſy 't weygerden/ ende een teycken deden niet daer toe te willen verſtaen. De geene die ſy haeren Coningh noemden hadde ſchiltwacht uytſtaende/ lettende op 't gene datter omme-gingh/ ende gekocht oft verkocht wert. Een van de onſe genaeckte hem wat naerder/ ende bewees hem vrientſchap na de wijſe by haer gebruyckelick/ hem ghevende een biſcuyt 't welck hy met grooter eerbiedinge aennam/ ende terſtont op at/ maer in 't eten/ als oock voor ende naer/ nam hy ſcherp regard op al datter omgingh. Haer ſleden ſtonden altijdt veerdigh met een oft twee rheeden ingeſpannen/ die alſoo raſch konnen loopen met een man oft twee daer op dat het gheen van onſe paerden daer by herden moghen. Een vande onſe ſchoot met een muſket t'zeewaert in/ daer van ſy ſo ſeer verſchrikten/ datſe liepen ende ſprongen als uytſinnige menſchen/ doch beſadigheden ſy haer weder/ ſiende dat het uyt geen quaetwilligheyt oft argheyt geſchiede. De onſe deden haer ſeggen door haren Tolck/ ſy gebruyckten die buſſen in plaetſe van boghen/ ende om

kleedinge

gedaente

Rheeden

haer

haer voorts te doen ſien wat kracht men daer mede doen konde/ ſo heeft een van de onſe een platte ſteen van een halve palm groot een ſtuck weegs van hem op eẽ berg geſtelt/ende ſy wel ſiende dat ſulcx yet te beduydẽ hadde/zijn in 't ronde gaen ſtaen wel 50 oft 60 in getale/ ſo wat afwijckende. Doen heeft hy die de bus hadde na de ſteen geſchoten / ende die ſoo gheraeckt/ dat hy in ſtucken viel/hier over waren ſy noch meer verwondert als te voren. Daer na namen wy ons afſcheyt van malkanderen met grooter eerbiedinge aen weder zijde/ende in't Jacht zijnde lichten wy andermael onſe mutſen / en deden de trompetten blaſen tot haer eere/ gelijck ſy mede na hare wijſe ons alle eerbiedinge en vrientſchap bewesen/gaende voorts nae haer ſleden.

Nae dat ſy van ons geſcheyden ende ſoo wat te landewaerts ingereyſt waren/ iſſer een van haer op ſtrant komen rijdẽ/om te halen een beelt uyt den rouwẽ geſneden/dat de onſe van 't ſtrant mede ghenomen hadden/ ende in't Jacht gelept/ Als hy nu in het Jacht was gekomen / heeft hy dit beelt gheſien / ende de onſe een teycken gegeven / ſy hadden groot quaet daer aen gedaen dat ſy dat beelt genomen hadden/ De onſe dit merckende hebben hem 't beelt wederom ghegeven/ ende hy ſteldet daer op een berg dicht aen den oever/ſant daer een ſlede om/eñ liet het alſoo haelen. Nae 't gheene de onſe bemercken konden / ſoo hieldenſe ſulcke beeldẽ voor haer Goden/ want op den hoeck vande Weygats, die de onſe de Beelt- Afgoden.
hoeck noemden / vonden ſy ettelicke honderden ſulcker gheſneden beelden / heel rouw/boven wat ront/ende in 't midden een heuvelken gelaten in plaets van een neus/boven de neuſe twee ſneden in plaetſe van ooghen / ende onder de neus een ſnede in plaets van de mont. Sy vonden oock voor de beelden / veel aſſche ende beenen van Rheeden / daer uyt te giſſen is dat de inwoonders aldaer hare offerhanden gedaen hebben.

Den derden Septembris hebben ſy 's morghes zeyl gemaeckt omtrent twee uren voor't rijſen van der Son/ende quamen metter Sonnen opgangh omtrent een mijl by ooſten de Twiſt-hoeck, zeylende op ten noorden/ tot de zuyder Son/ omtrent ſes mijlen / maer doen moeſten ſy 't door de veelheyt des Ys ende d'onghestadigheyt des wints / als mede door de dicke miſt / dickmaels wenden/ende vervielen eyndelick op de ooſt-zijde van het Staten Eylandt, omtrent een muſket Staten Eylant.
ſchoot van 't lant. Op dit Eylant gingen ſy altemet Haſen ſchieten/ die daer ſeer veel waren; ende den 6 Septembris des morgens zijnder eenige Boots-geſellen Noordtſche Diamanten.
aen 't vaſte lant gegaen om gheſteenten te ſoecken / zijnde een maniere van Diamanten/die op 't Staten Eylant mede ſeer veele waren. In't ſoecken van de ſteentjens is geſchiet / ſoo der twee maets by malkanderen laghen / datter een witte Een beer vermelt twe menſchẽ.
magere Beer is liſtelick aengekomen/ende greep/ d'een van deſe twee in de nek/ hy niet wetende wat het was/riep/wie grijpt my daer van achteren? Sijn maet/ die by hem in de kuyl lagh/lichte ſijn hooft op om te ſien wie't weſen mocht/ende ſiende dat het een Beer was/riep och maet 't is een Beer / ſtaende mits dien wel wacker op / ende loopende al ſijn beſt wech. De Beer beet den eenen terſtondt 't hooft in ſtucken / ende ſoogh het bloedt daer uyt. 't Ander volck dat mede aen landt quam / liep flucx derwaert wel 20 ſterck / om de man te verloſſen/oft ten minſten den Beer het doode lichaem t'ontjagen/maer als ſy haer roers ende ſpieſen gevelt hebbende nae den beer toe quamen/die noch ſtont ende at van het doode lichaem/ſoo is hy ſeer wreet ende onverſchreumt tot haer in-geloopen/eñ heeft noch een man uyt haer wech gheruckt ende verſcheurt / waer door de andere al te ſamen de vlucht ghenomen hebben. Die van't ſchip ende Jacht ſiende dat

haer

haer volck gevlucht quam nae den oever/sijn met aller haest inde schuyten gevallen / ende nae den oever gheroept om haer volck t'onsetten. Aen lant komende hebben sy dat deerlick schouspel van haer volck gesien / ende spraken derhalven malkanderen een moet aen/datse gelijcker hant tegen den Beer souden aentrecken met roers/cortelassen ende halve lancien / sonder dat yemant wijcken soude/ Doch dit en konden sy alle so niet verstaen / want sommighe seyden/onse maets zijn doch al doot/ wy sullen den beer wel krijgen al en stellen wy ons in soo openbaren perijckel niet/mochten wy onse maets noch haer levẽ redden/ so mochten wy ons haesten/maer nu is 't met gheen haest te doen / dan wy moeten hem ghewis nemem/ende dat tot onse meeste versekertheydt / want wy hebben met een wreet fel ende verslindende beest te schaffen. Doen zijnder drie van de maets wat

Wort bevochten. vet voort aen-getreden/ de beer evenwel voort-varende zijn aes te verslinden/ende op alle hare mentghte/hoewel sy wel 30 sterck waren/niet achtende. Dese drie waren Cornelis Jacobsz schipper van Willem Barentsz, Willem Gijsen stuurman van het Jacht / ende Hans van Uffelen, schrijver van Willem Barentsz : Als nu de schipper ende stuurman driemael gheschoten ende niet uytgerecht hadden / is de schrijver noch wat vet voor uyt ghetreden / ende den beer binnen schoots siende/ heeft met zijn roer daer op aen-geleyt/ ende hem door 't hooft by de oogen in-getreft / maer de beer bleef noch al de man by de neck houdende / ende beurde zijn hooft noch op met man met al/ doch begonst wat te suysebollen/Daer over hebben de schrijver ende een Schotsman hem op de huyt gheslaghen met haere cortelassen / so datse in stucken sprongen/sonder dat hy sijn aes noch verlaten wilde/

de/in 't eynde is Willem Gijsen toegeloopen/ ende heeft den Beer met sijn roer o= ende om-
ver de snupt geslagen dat hy doen eerst ter aerden viel/ende Willem sprangh hem gebragt.
op 't lijf/ ende sneet hem de stroot af. Daer na hebben sy de doode lichamen den
7. Septembris op het Staten Eylant begraben/ den Beer gevilt/ende t'vel t' Am-
sterdam gebracht.

Den 9. Septembris zijn sy van 't Staten Eylandt t' zeyl ghegaen / maer het Ys quam so veel ende geweldig in/dat sy niet door en mochten/ ende 's avonts moesten weder keeren daer sy 's morgens waren af-gevaren/ zeylende den Admirael ende 't Jacht van Rotterdam op de klippe/doch sonder groote schade daer afrakende. Den 11. dito zeylden sy weder inde Tartarische zee / maer gheraeckten ander werf in veel Ys/also dat sy wederom na de Weygats zeylden/ ende setteden 't by de Cruys-hoeck. Den 14. begost het weer te beteren / de wint liep ten n. w. en de stroom quam stijf uyt de Tartarische zee loopen/Des selven daeghs voeren sy aen d' ander zijde van de Weygats nae 't vaste lant/om 't Canael te diepen/ende voeren heel inde bocht achter het Eylant met de steert, daer sy een kleyn huysken van hout vonden / ende een groot afwateringe. 's Morgens wonden sy 't ancker aen boort en de steng om hoog/meenende ander-mael te versoecken om hare reyse te vervorderen/maer d'Admirael van ander meeninge zijnde is blijven leggen. Den 15. 's morgens quam het Ys wederom het oost-eynt van de Weygats indrijven/ so dat sy stracx gedwongen waren hare anckers te lichten/en zijn des selven daeghs 't west-eynde van de Weygats weder uyt-ghezeylt met de heele vlote naer huys toe. Den 30. dito quamen sy in 't Eylant Wardthuys, daer wy elders breeder van schrijven sullen / ende lagen daer tot den 10. Octobris/ op welcken dagh sy wederom t'zeyl gingen/ende zijn den 18. Novembris daer aen in de Maes gekomen/na dat sy uytghe weest hadden vier maenden ende sesthien dagen.

Kort verhael van de derde, ende aller-wonderbaerlijckxste,

seltsaemste, jae te vooren noyt dier-ghelijcke ghehoorde Zeylagie, by den voornoemden Willem Barentsz, achter Noorweghen, Moscovien ende Tartarien om, naer Cathay ende China ghedaen, uyt de name ende van wegen des Eerbaren Raedts der vermaerder Stadt Amsterdam, in den jare 1596.

Mede ghetoghen uyt het Iournael des voornoemden Gerrits de Veer.

NA dat nu/ soo hier voren verhaelt is / de seven schepen van de Noorder reyse wederom t' huys gekomen waren/ende dat niet met sodanigen vreught/als men wel gehoopt hadde/so is by de Ed. Mog. Heeren Staten Generael op alles goet ondersoeck gedaen/ende de sake in beraet genomen/ of men noch ten derden male van 's lants wegen eenige toerustingen soude doen/om de selve voor-genomen reyse/indien 't doenlick ware/tot een goet ende gewenscht eynde te brengen/ Doch is na lange ende rijpe deliberatie 't selve by de voor-gemelde Heeren afgestemt. Dan so daer noch eenige waren/ 't zy steden of koopliede/die sulcx breeder souden willē versoeken tot haren koste/dien wilden sy/by aldien de reyse wel volbracht wierde/en het blijcken konde datmen de passagie bezeylen mocht/geerne een goede vereeringe van 's lants wegen doen/ noemende tot dien eynde een merkelike somme gelts. Over sulcx zijnder echter by den Eerbarē Raet der wijt

vermaerde koop-stadt Amstelredam in 't beginsel des jaers 1596. twee schepen toegerust/daer van het scheeps-volk op tweederley conditie aengenomen zijn geworden/te weten/wat sy hebben souden sose onverrechter sake wederom quamē ende daer-en-tegens wat se hebben souden/indien sy de reyse volbrachten/haer in sulcken gevalle/belovende/om haer moedig te maken/een merkelijcke goede belooninge/ ende soo veel ongehoude persoonen daer toe nemende als sy eenighsins mochten/ om te min door den treck tot wijf ende kinderen in 't werck te vertsagen / of van de reyse afgetogen te worden. Op dese conditie zijn de twee schepen in 't beginsel van Meye des voorsz jaers zeyl-rede gheweest / op 't een was als Schipper ende Commis van de Koopmanschappen de voornoemde Jacob van Heemskerck Heyndericksz , ende Willem Barentsz als Opper-Stuurman / Op 't ander Jan Cornelisz Rijp, als schipper en Commis vande koopmanschappen by den koop-luyden daer inne ghescheept. Den 18 Mey zeylden sy voor de tweede mael uyt het Vlie / ende den 22. kregen sy de Schotsche Eylanden van Hithlant ende Fayerhil in 't ghesichte. Den 30. waren sy op de hooghte van 69. graden 24. min. ende en hadden den eersten Juny geen nacht.

Wonderlijck Hemel-teycken.

Den 2. dito/ontrent 3.3.0. Son sagen sy een seer wonderlijck Hemel-teycken/ aen elcke zijde vande sonne scheen noch een Son/eñ daer liepen twee regenbogen door alle drie de Sonnen henen/eñ daer-en-boven noch twee regenbogen/d' eene wijt rondtomme de Sonnen / de andere dwars door het groote ront/ dit groote rondt stont de onderste kant verheven boven den horizon 28. graden / Des middaeghs als de Son op sijn hooghste was / bevantmen door 't meten des Astrolabiums/dat sy waren op de hooghte van 71. graden.

Gheschil tusschen de Stuerlupdē vā de twee schepen.

't Schip van Jan Cornelisz hielt de loef van Willem Barentsz ende quam niet tot hem af/maer dese gingh den anderen een streeck in 't gemoet/n.o.aen/want hem docht hy was al te westelijck/so 't oock namaels bleeck. Als sy nu des avonts by malkanderen quamen seyde hem Willem Barentsz dat sy noch bet oostelijk moestē aengaen/om dat sy te verre westwaert waren/maer Jan Cornelisz Stuerman gaf tot antwoorde/ dat sy niet en begeerden in den Inham van de Weygats te wesen. Haer cours was n. o. ten n. ende waren wel 60. mijlen t' zeewaert van 't Lant/ daerom had men doen meynde Willem veel eer behoort o.n.o. aen te gaen/als n.n.o. vermits sy sulcken stuck om de west waren/ja men hadde veel eer behoort oost aen te gaen/ten minsten een deel mijlen/tot datmen weder te recht gebracht hadde dat door de quade winden verloren was. Doch en wilde dies niet tegenstaende Jan Cornelisz anders niet dan n.n.o. aengaen/meynende als sy oostelijker aengaen souden/ dat sy dan in de Weygats souden komen/dies hem Willem een streek te gemoet gingh/ende zeylden n.o. ten n. aen/ daer sy anders n. o. ja noch oostelijcker souden aengegaen hebben.

Den 5 Juny sagen sy 't eerste ys/dat haer seer wonder gaf/ende meynden in 't eerste dat het witte zwanen waren/so dat een van haer wandelende op 't verdeck onversiens begon te roepen met luyder stemme/datter witte zwanen swommen/ Die onder waren sulcx hoorende sprongen flucx op / ende sagen dat het ys was/ 't welck vande grooten hoop af quam drijven/ en mits dien het tegen den avont was/ wel zwanen ghéleeck. Des middernachts zeylden sy daer door/ ende doen was de Son wel ontrent een graed boven den horizon in 't Noorden. Den 7. dito bevonden sy des Pools hooghte 74. graden/ ende zeylden al langhs het ys henen / als of sy tusschen twee landen ghezeylt hadden : Het water was soo groen als gras/ende sy vermoeden datse by Groenlant waren/komende lancx om meer

in

in noch dicker ys. Den 9. vonden sy een Eylant leggende op de hooghte van 74 grad. 30 min. ende was na haer giffinge omtrent vijf mijlen groot. Den 11. aen lant varende vonden sy daer seer veel Meeuwen eyeren / ende waren in groot perijckel van haer lijf/ want sy gingen een steyle snee-berg op/ eñ in 't afgaen scheen het schier dat sy alle den hals souden gebroken hebben/ so steyl was't/ maer sy setten haer neder/ en gleden alſo daer af/ 't welck vreeſſelijck was om te sien/ als genoeghsaem geschapen zijnde armen en beenen te sullen breken / om datter aen de voet vanden berg seer veel klippen waren/ dog sy quamen door Gods hulpe nog onbeschadigt neder. Willem Barentſz, die ter wijlen inde schuyt was/ ende dit aensagh/ was noch meer verschrickt als sy selve. Den 12. dito/ sagen sy 's morgens een witte beer/ ende roepden met de schuyt naer hem toe/ meenende hem een strik

Beren-Eylant.

Beer by de Schip lup doot geslagen.

om den hals te werpen/ maer by hem komende/ vonden hem soo geweldigh/ dat sy 't niet en dorsten bestaen/ hadden derhalven meer ghe weer ende volck/ ende Jan Cornelisz maets quamen haer mede te hulpe/ Daer bestreden sy t' samen den beer wel vier glasen langh/ ende hieuwen hem ten laetsten met een bijl 't hooft in stucken/ so dat de doot daer nae volghde : Daer nae brachten sy hem in Jan Cornelisz schip/ eñ vilden hem/ zijn huyt was 12 voeten lang/ aten ook dan zijn vleesch/ dog bequam haer niet wel. Dit Eylandt noemden sy 't Beren-Eylant. Den 13. dito zeylden sy van het Eylant af / ende den 14. teghens den avont sagen sy een groot ding in zee drijven/ meynende dat het een schip was/ maer daer by komende was het een doode Walvisch/ daer groote menighte van Meeuwen op saten/ ende gaf van hem een groote stanck.

Den

Den 17 eñ 18 Junp sagen sp weder geweldig Ys/eñ zeplden daer langs henẽ/ tot dat sp aen den hoeck quamen/die zupt van haar af lag: Sp labeerden een tijt lang om daer boven te komen/maer konden niet bedrijven. Den 19 sagen sp weder lant/ende namen der Sonnen hooghte/bebindende dat sp waren op 80 grad. 11. minuten. Dit lant was seer groot / eñ sp seplden daer op henen westelick aen tot de 79 grad. daer sp een goede reede vonden/doch konden niet naerder het lant komen/vermits de wint n.o. was/recht van 't lant af/eñ de Bape streckte recht noorden eñ zupden in zee. Den 21 dito wierpen sp 't ancker in de gront op 18. vadem voor 't lant/eñ voeren te samen met Jan Cornelisz volk aen de west-zijde van 't lant om ballast te halen/waer met zp aen boort komende/ weder een witte Beer sagẽ/die na haer schip toe quam zwemmen. Hier door stondẽ sp van harẽ arbept af/vielẽ gesamender hant te boot/en roepdẽ hem na/maer hp zwom/wel een mijl t'zeewaert in/ Sp volgdẽ hem met 3 schuptẽ achter aen/eñ sloegen meest al haer geweer op sijn hupt in stucken: Hp daer-en-tegen sloegh sijn klauwen eens voor aen de steven van d'een schupt/'twelck indien het so wel in 't midden geweest hadde/hp soude misschien die schupt om geruckt hebben/so geweldig zijnse met haer klauwen; Eyndelick hebben de drie schupten met volk hem vermeestert/doot geslagen/t' scheep gebracht ende gevilt/sijn hupt was 13. voet langh.

Lant gelegen op 80. grad.

Noch eẽ Beer doot geslagen.

Daer nae roepden sp met haer schupt wel een mijl te landewaert in/ daer was een goede haven/16. 12. ende 10. vadem diep/ende al voort roepende bevonden sp dat aen de oost-zijde twee Eplanden waren/die haer oost in zee streckten. Aen de west-zpde wasser mede een geweldigen Inham/ende leeck wel mede een Eplant te wesen. Doen roepden sp voort aen 't Eplant dat in de midden lagh/en vonden daer veel epren van Rotgansen / die sp op 't nest saghen sitten/ende verjaeghden/ smijtende een van de selve met een steen doot/ die sp koocktẽ met ontren 60. epers daer toe. Dit waren oprechte Rotgansen alsser in Hollant of Wieringẽ in grooter menighte alle jaers over-komen ende gevangen worden/die men tot noch toe niet geweten en heeft waer sp haer eperen leggẽ ende uptbroeden: Daerom sommige schippers haer niet ontsien hebben te schrijbẽ/datse in Schot-lant aen boomen wassen/ eñ dat de vrugten der selve boomen die in 't water vallen gansekupkens zijns/eñ stracx beginnen te zwemmen/maer die op 't lant vallen/ bersten in stucken/ ende komen te niet. Dit blijckt nu contrarie/ende is niet te verwonderẽ dat niemant tot noch toe geweten heeft/waer dese vogels haer eperen leggen/nadien nopt mensche/ dat men weet/ op de 80. graden geweest heeft / ende dit lant nopt bekent is geweest / veel min dat de Rotgansen daer op haer jonghen broeden.

Rotgansen / ende waer sp haer eperen uptbroeden.

Hier staet noch te bemercken / hoe-wel dit lant ('twelck wp achten Groenlant te zijn) op 80. graden ende noch hooger is leggende / datter evenwel loover ende gras op wast/oock gras etende dieren op zijn/als Rheeden eñ andere/daer nochtans op Nova Sembla, dat wel vier grad. stijf verder van de Noortpool lept / noch loover noch gras en wast/ende niet dan vlepsch-etende dieren / als Beeren ende Vossen op zijn.

INWERP.

„Dit lant/dat de schrijver deses Journaels vermepnt Groenlant te zijn is het „aller-noordelijckste lant dat tot noch toe opt in kennisse is ghkomen / ende lepdt „tusschen Groenlant (dat onder de kroon van Noorwegen behoort) eñ Nova Sem-„bla (dat den Muscovijt toe-komt) recht tegen over ten noorden von Finmarcken, ofte

afte (ſoo 't in 't gemeen genoemt wert) Noorlant in Noorwegen, ſtreckende (na,,
ſo vele als van de onſe tot noch bevonden is) van de 76 tot boven de 80 graed/,,
ende volgens dien/ 60 Duytſche mijlen langh zijnde. Het geſchil tuſſchen Wil-,,
em Barentſz ende Jan Corneliſz, hier voren geroert/ is eygentlick de oorſaeck ge-,,
weeſt van deſes landts vindinghe/ 't welck aen de weſt-kuſt by haer ontdeckt,,
zijnde/ wederom anno 1608. van Henrick Hutſon voor d'Engelſchen is bezeylt,,
geworden/ die (ſo J. Hondius in ſijn groote Planiſpheriſche werelt-kaert ſeyt),,
en n.w. van dit lant op de hoogte van 81. eñ 82. graden een vaſte ijs-kuſt ge-,,
voñden heeft. Sedert dien tijt hebben ſy alle ſomers eenige ſchepen derwaert,,
geſonden/ om Walruſch-tanden/ ende Walviſch-kuwens/ ofte Walviſch-been,,
(ſoo men dat noemt) te halen/ ende traen te branden/ welcke viſſcherije de Ruſ-,,
ſche Compagnie van Londen alleen heeft gehad/ tot dat an. 1612. die van Hol-,,
lant/ Biſcayen/ eñ Vranckrijck mede begonnen hebben hare ſchepen derwaerts,,
te ſenden. De kenniſſe die wy tot noch toe van dit Nieuwe Landt/ by de onſe,,
Spitsbergen / by de Engelſche Grenlant genaemt / hebben konnen bekomen/,,
ſullen wy hier nae in een caertjen afbeelden/ waer in wy ten meeſten deele noch,,
volgen de teeckeninge van John Daniel tot Londen geſchreven anno 1612. 't Is,,
gelegen (ſoo voren geſeyt is) tuſſchen de 76 ende 80 grad. n.n.w. van 't Beeren,,
Eylant (dat boven Noorwegen leydt) in een ſtreecke die by d' oude niet ſonder,,
reden voor onbewoonlijck is gehouden gheweeſt om haer groote koude / daer,,
dit lant meer van mede deelt als eenigh ander/ ende al is 't datter geen lant ter,,
werelt gevonden wort/ daer minder nacht ofte duyſternis aen den Hemel komt,,
want behalven dat de Sonne des ſomers nae den langen dach van hondert ſe-,, Dagh vã 127 etmalen.
ven eñ twintich mael xxiiij uren (die inde Baye der Engelſchen is) des nachts,,
in 't noorden ſo weynigh onder den horizon daelt/ dat het licht in 't geheele So-,,
merſche half-jaer geenſins en kan van den Hemel wegh gaen / ende behalven,,
datter in 't Winterſche half-jaer twee volle Maenden zijn dat de Sonne in 't,,
zuyen dagen maeckt van twaelf / elf/ tien / ende ſoo voort tot een uren langh/,,
ſoo komt hy noch/ ſelfs als hy op ſijn aller laeghſte in 't zuyen is / te weten,,
in 't hartjen van de langhe nacht aldaer op 12½. graden nae aen den horizon/,,
ſoo dat daer ter plaetſen/ te weten op 80. graden/ noch alle etmalen 't licht des,,
dagheraets aen den Hemel gheſien wordt / want (ghelijck Ptolemeus ende an-,,
dere ſeggen) wy ſien den dageraet als de Sonne noch 18. graden beneden den,,
horizon is.] Soo en is 't nochtans in geenighe landen/ van alle die benoorden,,
de linie equinoctiael zijn gelegen/ minder oft korter tijt Somer/ noch oock met,,
minder warmte. Want den 13 Junij des voorleden Jaers 1613. lagh 't ijs,,
noch ſo dicht aen de kuſt ende in de monden van de havens/ datter de Schepen,,
niet in en konden/ en de ſnee (die daer op veel plaetſen altoos blijft leggen) was,,
noch ſoo weynigh gedoyt/ dat de Rheen gheen voetſel wiſten te krijghen/ ende,,
ſo mager waren als ſtocken. d'Oorſake van deſe over-lange winter ende kou-,,
de is dat de Sonne aldaer ten hoogſten maer en klimt tot de 33. grad. 40. min.,,
boven den horizon/ ende ſijn ſtralen derhalven aldaer ſoo ſcheef by 't velt henen,,
ſchieten/ dat ſy de gront zwaerlick konnen tot warmte brengen / daerom oock,,
de nevel ende damp/ die uyt het aertrijk rijſt/ niet en kan van de warmte wech-,,
gedreven worden/ maer blijft op 't gheberghte ende op de Zee drijven / dat het,,
Scheeps-volck al-te-met qualick een Schips-langhte van haer konnen ſien.,,
Hier door is het ook dat dit lant ('t welck noch maer en is bekent aen de Zee-,,
kuſten/ daer men niet en ſiet dan hooge beſneeude bergẽ met ſommige pleynen),,

Gewas van dit Landt.

„niet en is bewassen met geboomte/noch struyckken / oft eenige vruchten/ ende „men sieter anders geen groente dan kort dicht mosch / dat uyt den gelen siet/ „ende daer onder veel blaeuwe bloemtjes / doch seggen de schiplup dat sy daer „oock groen gras ghesien hebben. 't Ghedierte datmen daer ghesien heeft zijn

Sijn Gedierten.

„witte Beeren(grooter dan Ossen)ende Herten oft Rheen/ Dese Rheen weyden „op 't mosch daer voor af ghesept is / ende waren/in min dan een maent tijdts „dat onse schepen daer op de kust lagen/ soo vet geworden / dat het een lust was „daer af te eten / hebben ruyge hoornen / ende zijn wat kleynder dan onse Her- „ten/waren de menschen soo ongewoon/ ende soo weynigh schou daer voor/dat „het gebeurt is / dat seecker man een Rhee met een musket loot getreft hebben- „de/het gequetste beest selfs tegen den man aen liep/so dat hy om verre viel. Sy „hebbender voorts witte/ grijse / ende oock eenige zwarte Vossen gesien / ende

Eenhoornen.

„d'Engelsche hebbender seeckere hoornen gevonden/ welcke de kenners seggen „dat oprechte eenhoornen zijn/daer van dat oock de voor-leden Somer een is o- „ver-gebracht by de onse / maer van wat ghedierte sy komen en kan men als

Walvisschen/ende hoe sy gevange worden.

„noch niet weten. In de monden van de havens komen groote Walvisschen „van verscheyden soorten / die veel al 80. ende meer voeten langh zijn/ ende soo „vet / dat het speck daer af komende meest al versoden kan worden tot traen. „Daer zijnder die gheen vinnen en hebben op de rugge/maer binnens 's monts „hebbense groote lange baerden/dat zijn blijnnen die de grootste een vaem langh „zijn/ende sommige noch langher / sodanige wordender uyt een backhuys 600. „ghehaelt / ende hanghen haer kams ghewijse boven uyt de mondt ter plaetse „daer andere visschen haer tanden hebben / doch alleenlick boven/de voorste en- „achterste zijn seer kleyn / soo datter maer 400. voor koopmans goedt ghetelt „worden / ende dit is voor dees tijdt een van de profitelickxte waren die op dese „kust te halen zijn. Ter zijden achter het hooft hebben sy groote vinnen/daer sy „achter gheschoten worden met de harpoenen / om dat sy daer de quetsuur best „ghevoelen. Als sy de wonde voelen / ende 't bloedt haer in 't hooft loopt / soo „blasen sy 't water ende bloedt tot de neusgaten uyt/die sy boven op 't hooft heb- „ben/soo hoogh als de toppen van de masten. Als de visch nu zijn tocht gedaen „heeft nae de gront/ende hem selven moede gemaeckt / soo palmen de saloupen „aen/ende schieten hem met schichten in 't dal dat hy op 't hooft heeft/want an- „ders konnen sy hem qualick dooden. Sy hebben een dicke zwarte huydt daer „een vlieskken over heen loopt so glat ende zwart als satijn. Haer aes is een soor- „te van viskens kleynder als garnaet/ die sy met open kele al zwemmende van- „ghen/ende 't backhuys toesluytende inzwelghen. Behalven dese zwarte Wal- „visschen zijnder oock witte / doch en worden niet voor goet ghehouden. Men „vinter oock Swaertvisschen ende Schelvis/maer weynigh. Watervoghels

Gevogelte.

„zijnder seer veel ende sonderling Meeuwen/die by menighte op de krengen van „de Walvisschen gaen sitten / tweederley duyckers/ Papegayen oft Lommen/ „hier voren beschreven/Gansen/Eynden/die daer seer groote eyeren leggen/en- „de wonder veel Rotgansen. Wat innewaerts vintmen de Walrussen / die wy

Walrussen.

„wel mochten Zee-Oliphanten noemen/ om dat sy in groote van lichaem ende „tanden den Oliphant schier gelijck zijn. Hare huyt/al is 't dat hy uyter maten „dick is / ja so seer datmen t'Amsterdam een gesien heeft van 400. pont zwaer/ „is nochtans weynigh weerdt / om dat hy te vlarigh is. Sy hebben seer veel „speck om Traen af te branden. Wanneer sy haers ghelijcke sien doodt ghe- „slagen leggen / soo klimmense op de doode by sulcken menighte dat sy die doen

„broepen

bzoeyen ende verderven. Vijf mijlen innewaerts op 't versche af water leggen de zee-honden seer van eener aert met de onse. Ende dit is de innerste kennisse die wy van dit lant ende sijn gedierte tot noch toe bekomen hebben.

Den 23. Junij voer der een deel van haer volck aen lant/om te sien hoe veel de naelden van 't compas wraeckte. Terwijlen quam daer een witte beer na 't schip swemmen/ ende soude daer in ghekommen hebben hadden sy gheen gheroep ghemaeckt/ sy schoten nae hem met een roer/ waer door hy weder af zwom van 't schip nae 't Eylandt daer d' andere maets op waren/ 't welck sy t' schepe siende na 't lant toe-zeylden/ ende seer bestonden te roepen/ so dat d'andere meynden sy hadden 't schip op een klip ghezeyldt/ ende daer over seer banghe waeren/ gelijck oock de Beer door 't geroep seer verschrickte dat hy wederom van 't landt af zwom/ daer in sy op 't schip seer verblijdt waeren/ overmits de maets die aen landt waeren gheen gheweer en hadden. Aengaende de wrakinghe van 't compas/ werdt bevonden dat het scheelde 16. graden. Den 24. dito roeyden sy een groot stuck innewaerts aen/ ende te lande ghegaen zijnde/ vonden aldaer twee Walrusse tanden/wegende t'samen ses pondt/ met noch eenige kleyne. Den 25. zeylden sy langhs het lant heenen op de 79. graden/ daer vonden sy een geweldighen Inham/ende zeylden daer wel 10. mijlen in/ dan moestender wederom uyt laveren vermits contrarie wint. Den 28. raeckten sy boven den hoeck die aen de west-zijde lagh/ daer de vogels in soo groote menighte waren/ datse plotselick teghen de zeylen aen vloghen. Den 29. moesten sy van 't landt afwijcken om des ys wille/ ende zeylden tot op de 76. graden 50. minuten. Den eersten July kregen sy wederom 't Beeren Eylandt in 't gesichte/ ende doen quam Jan Cornelisz met zijn Officiers haer aen boordt/ alwaer sy van contrarie meyninghe zijnde/ eyndelick t'samen verdroeghen dat elck sijn cours soude volghen/ ende Jan Cornelisz soude/volghens sijn begeerte/wederom zeylen op 80. graden/ vermits hy hem in-beelde aen de oost-zijde van dat landt lichtelick door te sullen raken/ gelijck hy oock dadelick noorden aen is ghegaen: Daer-en-tegen Willem Barentsz nupt aen/ van wegen 't ys. Den 11. dito gisten sy haer te wesen recht z. ende n. van Candinoes, dat is de ooster-hoeck van de Witte zee/ die z. van haer lagh/ende gingen z. ende z. ten o. aen op de hooghte van 72. graden. Den 13. bevonden sy des Pools hooghte 73. graden/ ende vermoeden dat sy waeren by Sir Huygh Willougbijs landt.

Den 17. Julij waren sy op de hooghte van 74. graden. 40. min. ende omtrent Zuyder Son sagen sy 't lant van Nova Sembla omtrent Lomsbaey. Den 18. raeckten sy boven den hoeck van des Admiraliteyts Eylant, ende den 19. aen 't Cruys Eylant, daer sy 't den 20. onder geset hebben/want konden niet verder overmits het ys. Sy roeyden doen met haer achten aen lant/ende gingen na 't eene Cruys toe/ daer sy haer wat rusteden/ om voort nae 't ander Cruys te gaen/ (dit Eylandt heeft van dese twee Cruyssen sijn naem gekregen.) Doen sy nu op de wegh waren/ werdense twee Beeren siende by 't ander Cruys/ die sy verschrickten/ als gantsch geen geweer by haer hebbende. De beeren rechten sich steyl by 't Cruys op/om 't volck wel te besien/want sy ruycken veel nauwer dan sy sien/ende quamen voort daer op aen. De Scheeps-luy niet weynigh bevreest zijnde/ ginghen de rugge nae de schuyt toe/ altemet deerlijck om siende of de Beeren oock volghden/ ende sochten t' ontloopen/ maer de Schipper wederhieltse/ segghende/ die eerst begint te loopen dien sal ick met dese boots-haeck in sijn huydt steecken/ want 't is beter dat wy by malkanderen blijvē/ende proeven of wy haer met ons roepen

roepen vervaert moghen maecken: Soo ginghen sy dan al soetjens ende ghestadigh nae de schuyt toe / ende ontquament / wel blijde zijnde dat sy 't vertellen mochten ende den kattendans so ontsprongen waren. Den 21 July wert des Pools hooghte bevonden te zijn 76 graden 15 minuten / ende de afwijckinghe van de naelde 26. graden stijf.

Den 6. Augusti quamen sy boven den hoeck van Nassouw: en den 7 by de hoek van den Troost, daer sy lange tijt naer verlanght hadden. 's Avonts kreghen sy mistigh weder / so dat sy het schip aen een schos ys moesten vast maken / die 36 vadem onder 't water vast lagh / en wel 16. vadem daer boven / so dat zy 52. vadem dick was. Den 9. dito noch leggende aen dit groote stuck ys / so de Schipper boven ging wandelen / hoorde hy een beest snuyven / en buyten boord siende / lagh daer een groote Beer aen 't schip / daer over de Schipper luyde began te roepen / so dat de maets boven quamen / en sagen den Beer aen de schuyt leggen om met sijn klauwen daer in te klimmen / maer sy maeckten een groot geroep / daer door hy verschrickte / en zwom een stuck wegh / dan keerde terstont wederom achter een groote schos ys daer sy aen vast lagen / en trat stoutelijck na haer toe / om door by 't schip op te klimmen / maer de maets hadden boven op 't schip het schuyten-seyl ghesch oren / en laghen met vier roers door op 't Braedt-spit: De Beer wert geschooten / soo dat hy wegh liep / het sneeude soo seer / dat sy niet sien konden waer hy vervoer / doch vermoeden dat hy achter een hoogen heuvel bleef leggen / die daer veel op de ys-schos waren. Den 10. Augusti began 't ys geweldigh te drijden / en sy bemerckten doen noch eerst dat het groote stuck ys / daer sy aen ghemeert laghen / vast aen de gront was / want het ander ys dreef al-te-mael daer voorby: Hier door waren sy seer bevreest datse in 't ys souden mogen besmelt worden / deden derhalven groote naerstigheydt / arbeyt ende vlijt om van daer te komen / en zeylden op 't ys dat het al kraeckte watter ontrent was / rakende noch aen een ander schos ys / daer sy 't wederom vast aen maeckten met het werp-ancker dat sy daer op brachten / en bleven daer legghen tot den avondt toe. Als sy nu 's avonts gegeten hadden / in 't eerste quartier / soo began de selve schos ys soo schrickelijck te versten en te scheuren / dat het met gheen woorden is uyt te drucken / sy laghen met de steven daer aen / vierden daerom haer touw / ende raeckten alſo daer af: Het scheurde met een eyſſelijck gekraeck in meer dan 400. stucken / onder 't water / daer 't op de gront lagh / was 10 vadem dick / ende boven water twee vadem. Van daer quamen sy weder aen een ander groote schos ys / die ses vadem onder water lagh / daer maeckten sy aen elcke syde een touw vast / ende saghen doen noch een ander schos wat van haer in zee vast legghen / die in de hooghte spits toe-gingh als het spits van een tooren / daer voeren sy aen / ende bevonden dat het wel 20. vadem diep aen de gront lagh / ende ruym twaelf boven water. Den 11. Augusti roeyden sy wederom aen noch een ander schos ys / de welcke sy bevonden 18. vadem onder water vast aen de gront te leggen / ende 10. daer boven. Den 12 zeylden sy noch naerder onder 't lant / om van 't ys niet geschoven te worden / want overmits de grootste drijvende ys schossen veel vademen diep dreven / soo waren sy dicht onder 't lant op 4. oft 5. vadem beter daer van beschermt: Daer was een groote afwateringe van 't gheberghte / ende sy maeckten het wederom vast aen een ys-schos / ende noemden dien hoeck den Kleynen Ys-hoeck.

Den 13. Augusti 's morghens quamder een Beer om den oost-hoeck van 't lant henen dicht by 't schip / en een van de maets schoot hem 't been in stucken / maer

Een Ys-schol 52. vadem dick.

Wonderlijcke Ys-gangh.

Ys schos 32 vadem dick.

Kleynen Yshoeck.

Beer gedoodt.

maer hy huppelde noch met sijn drie pooten op een berg/doch syliepen hem na en sloegen hem doot/vilden hem / en brachten de huyt int schip. Den 15. quamen sy aen de Eylanden van Orangien, en werden daer van 't ys beset by een groote schos/daer sy in groot perijckel waren om 't Schip te verliesen / doch raeckten met grooter moeyten aen 't lant / ende de wint quam van den z. o. waer door sy 't schip moesten verlegghen. Terwijle sy daer mede besigh en seer luyt-rustigh waren / werter een Beer wacker die daer lagh en sliep / en trat tot haer aen na 't schip toe/so dat sy haren arbeyt moesten opschorten/en sich tegen den Beer te weer stellen / die sy door 't lijf schoten/ dat hy wegh liep na d' ander zijde van 't Eylant/en begaf hem op een schos ys/maer ghewaer werdende dat sy nae hem toe-roeyden(sprongh hy weder int water en zwom wegh nae 't lant toe/ doch sy onderschepten hem den wegh / en hieuwen hem met een bijl in de kop/ maer hy doock t' elckens onder als sy met de bijl naer hem toe hieuwen/ so dat sy groote moeyte hadden eer sy hem dooden konden. Den 16. dito roeyden sy onder haer 10. met de Jacht nae 't vaste lant van Nova Sembla, en haelden de schuyt boven op 't ys om hoogh/klommen op een hooghen bergh/en peylden hoe 't landt van haer lagh/bevindende dat het wel z. o. en z. z. o. en daer na noch wel so z. lagh/ daer uyt sy een quaet vermoeden schiepen dat het landt z. streckte / maer open water siende in 't z.o. en o. z. o. werden sy wederom seer verblijt/en meynden de reys was gewonnen/ so dat sy nauw en wisten hoe sy dra genoegh t' scheep souden komen om 't selvige Willem Barentsz te verwittigen. Den 18. dito maeckten sy gereetschap om t' zeyl te gaen/maer 't was al verlooren moeyte/so dat sy na veel vergeefschen arbeyt weder quamen van daer sy gescheyden waren. Den 19. quamen sy boven den hoeck van Begeerte , daer door sy weder goets moets waren/maer geraeckten al weder int ys/so dat sy moesten te rugge keeren.

Nog een Beer gedoodt.

Den 21. zeylden sy een groot stuck inde Ys-haven , en bleven dien nacht daer leggen. 's Morgens haelden sy daer wederom uyt/en maekten 't schip vast aen een stuck ys/daer sy op klommen/ en haer niet genoegh en konden verwonderen van de seltsaemheyt en 't vreemde gedaente des selven : Het was boven vol aerde/ en sy vonden daer wel 40. eyeren op/ het sagh'er oock niet uyt als ander ys/ maer was lasuer blau als een blauwen Hemel / alsso datter onder 't volck groot gesprek van viel/d' een seyde 't was ys/en d' ander bevroren lant : Immers 't was uytermaten hoogh/en wel 18. vadem onder/en 10. boven water dick.

Seldtsaem ys.

Den 25. Augusti ontrent z.w. Son begost het ys met de stroom weder uyt te drijven / en sy meenden besijden om Nova Sembla west aen na de Weygats te seylen/ want overmits sy Nova Sembla nu al gepasseert waren/ en nergens geen openinge en vonden / so gaven sy de moet verloren om daer door te komen/ ende waren van sinne weder naer huys te keeren/ maer komende aen de Stroom-baey moesten weder te rugge van 't ys/dat daer seer vast lag. Den 26. so sy voorby de Ys-haven gekomen waren/begon 't ys so geweldich te drijven/dat sy daer in beset werden ; Ende hoe-wel sy grooten arbeyt deden om voort te gheraecken/soo was 't evenwel al te vergeefs/en by so verre het ys zijn gangh ghehouden hadde / sy hadden datmael 3. mannen verloren/ die op 't ys waren om openinge te maken/ maer alsso sy te rugge dreven/ en het ys daer de Mannen op waren mede dreef/so hebben sy gau ter hant zijnde in 't voor-by drijven d'een aen de smijt gegrepen / d' ander aen de schoot / ende de derde aen de groote bras die achter uyt hingh / ende quamen alsoo seer avontuerlijck met sulcke slingher-slaghen/ die sy waer namen / noch behouden 't scheep / daerse Godt grootelijck af dancktien/

Sy worden in 't ys beset / ende ghedwongen aen de west zijde vande Ys haven te overwinteren.

danckten/ want het was veel eer gheschapen dat sy met het ijs wegh ghedreven souden hebben.

Op den den selven dag quamẽ sy des avonts aen de west-zijde van de Ys-haven, daer sy voorts de geheele koude winter met grooter armoede / ellende ende verdriet moesten overblijven. Den 27. dreef het ijs rondom 't schip/ ende also 't goet weer was/ gingen een deel van de maets aen lant: Als sy nu een stuck weeghs gegaen waren / begon het tamelick uyt den z.o. te wayen/ ende 't ijs geweldigh aen te setten voor den boegh/ drijvende 't schip voor wel vier voeten om hoogh/ dat het achter sat als of 't met den aers in de gront geseten hadde / ende scheen dat het daer soude vergaen hebben. Die in 't schip waeren setteden fluckx den bock uyt om haer lijf te behouden / ende lieten een vlagge wayen / om d' andere die aen lant waeren te locken na 't schip te keeren. Dese siende de vlagge wayen ende dat het schip alsoo op-geschoven was/ hebben sich al wat sy mochten verwaert gehaest / meynende dat het schip al-gheborsten was. Den 28. weeck het ijs wat wegh / ende het schip settede sich wederom recht/ maer eer 't noch recht gingh sitten / was Willem Barentsz met de andere Stuurman voor den boegh gaen besien hoe 't al gestelt / en hoe veel het geresen was/ ende terwijle sy doende waren over knije over elleboge om 't selve te meten / so berste 't schip op met sodanigh gekraeck/ datse meenden haer lijf quijt te zijn/ niet wetende waer sy haer bergen souden. Den 29. als 't schip wederom gerecht was/ maeckten sy groote gereetschap met ysere koe-voeten ende andere instrumenten / om de ijsschossen/ die op malkanderen geschoven lagen te breken/ maer 't was al te vergeefs / soo dat sy 't Godt moesten op-geven/ ende van hem hulpe verwachten/ want het ijs dreef niet wegh / dat haer hulpe doen konde. Den 30. begon 't ijs noch veel geweldiger als voor heen op den anderen te schuyven teghen 't schip aen / met een krachtige wint/ ende groote jacht-snee/ waer door 't gantsche schip op-geschoven ende geknelt wert / soo dat het alles begon te kraken ende te bersten watter om ende aen was/ ende scheen aen hondert stucken te splijten/ 't welck so schrickelijk om hooren en sien was / dat een de hayren te berge stonden van 't afgrijselick schou-spel. In dese ghevaerlickheyt wert het schip daer nae / doen 't ijs aen weder sijde tegens malkanderen aen vaer onder quam recht op in de hooghte gedreven/ als of het met een vijsel op-gevijselt ware geweest. Den 31. werden sy wederom door 't ghweldigh drijven van 't ijs wel 4. oft 5. voeten daer op-geschoven met de voorsteven/ ende 't achter-schip sat in een kloof ijs/ daer door sy meynden/ het roer soude van 't schuyven des ijs gevrijt geweest zijn/ maer brack evenwel met de pen in stucken/ en soo 't achter-schip in 't drijvende ijs geweest hadde/ gelijck als 't voor-schip/ 't gantsche voor-schip soude op 't ijs geschoven geweest zijn/ oft mogelik in de gront gekomen hebben/ waer over sy gantsch bevreest waren/ ende hadden haer schuyt en boot al voor uyt op 't ijs geset/ om ter noot haer te berghen. Maer omtrent 4. uren daer nae is 't ijs van selfs weder wegh gedreven/ dies sy so verblijdt waren als of sy haer leven gevonden haddẽ/ om dat het schip nu wederom vlot geworden was. Sy vermaeckten 't roer met de pen weder/ ende hingen het uyt de haeck op / ten eynde/ of sy weder also gheschoven werden/ dat het dan soude ghevrijt zijn.

Den eersten Septembris begon 't ijs wederom te schuyven/ also dat het schip over sijn gantsche lijf wel twee voeten op-schoof / maer bleef evenwel noch al dicht: Des naemiddaeghs maeckten sy ghereedtschap om de schuyt ende bock over 't ijs aen landt te slepen. Den 2. begon 't schip wederom te schuyven van 't

ijs/ krakende ende barſtende ſoo geweldigh/ dat ſy raetſaem vonden/ niet tegenſtaende quaet weer/ de ſchuyt aen lant te brengen met 13. tonnen broots en twee vaetgens wijns / om haer ter noodt by provisie t' onderhouden. Den 3. werden ſy wederom gaende van 't ijs daer ſy tegens aen-gheparſt lagen / ſoo dat de ſcheck achter van de ſteven geſchoven wert/ maer de planck en daer 't ſchip mede verhuydt was / miendenſe noch / dat ſy daer aen bleef haughen: Het touw te loef braeck mede ſtucken/met een nieu kabel-touw dat ſy op 't ijs hadden vaſt gemaeckt/door 't ghweldigh aen-parſen van 't ijs/maer 't ſchip bleef noch dicht/ 't welck te verwonderen was/om dat het ijs ſoo geweldigh dreef/jae datter Ysbergen dreven ſoo groot als de Zoutbergen in Spaengien zijn/ende dat omtrent een roer-ſchoot van 't ſchip. Den 5. dito als ſy 's avonts gegeten hadden/quam 't ijs haer wederom beſetten eñ werden dapper geparſt/ſoo dat het ſchip gantſch ſeer over zijd begon te hellen/ ende veel leet/maer bleef door Godes genade noch dicht. In ſulcken noot vondē ſy raetſaem/haer oude ſok/met kruyt/loot/roers/ muſketten/ eñ ander geweer aen lant te brengē/om aldaer een tent of hutte omtrent hare ſchuyt/die ſy aen-gebracht hadden/te maken/ namen oock ſommigh broot/wijn/eñ timmer-gereetſchap mede/om de volk wat te vermakē/of ſy haer inden noot mocht dienſtig zijn. Om 't ſchip en was ſo veel waters niet/datmen een puts vol had mogen ſcheppen. Den 7. gingender vijf van de maets op't lant/ maer de twee keerden weder / ende drie gingen voort omtrent een paer mijlen te landewaert in/daer ſy een Revier van ſoet water vonden/mitſgaders oock groote menigte van hout/dat daer was komen drijven / ende eenige voetſtappen van Rheeden ende Elanden / als ſy niet bet konden ſien/ want de voeten waren gheklooft/d'eene grooter als d' andere / daer door ſy ſulcx vermoeden. Den 9. dito quamender 's nachts twee Beeren dicht by 't ſchip / maer ſy blieſen Trompetten/ende ſchotender nae/doch en raecktenſe niet/door dien 't doncker was / ende ſy liepen weder wegh.

Schric-kelijcke Ysber-gen.

Den 11. Septembris was het ſtil weder/ ende ſy gingen met haer achten aen lant / wel verſien van geweer / om te ſien of 't oock alſoo was als de ander drie mannen gheſeyt hadden/te weten / datter hout omtrent de Riviere lagh. Want om dat ſy dus lange ende menighmael omghezwerft hadden / dan in 't ijs / ende dan weder daer uyt / ende nu bevonden dat ſy daer vaſt bleven ſitten / ende niet wederom (als dickmaels voor-henen) los en werden / als oock om dat het nu na den herfſt ende na de winter begon te gaen / ſoo heeft haer de noodt ghedwonghen raedt te ſchaffen / ende den beſten boegh / na gheleghentheydt/ voor te wenden / om aldaer te verwinteren/ verwachtende wat avontuur God verleenen ſoude. Sy hebben dan raedtſaem ghevonden / om te beter voor de koude ende wilde beeſten beſchermt te blijven / een hutte oft huys op te ſlaen/ om ſich daer inne beſten ten ſy mochten te onderhouden / ende voort de ſaecke Godt te bevelen. Hier toe heeft ſich een goede onghewaende gheleghentheydt gheopenbaert / namentlijck / dat ſy aen de ſtrant vonden leggen eenige boomen met wortelen met al/gelijck de dry mannen geſeyt hadden/ die daer moeſten zijn komen drijven/'t zy uyt Tartarien/Moſcovien/oft van elders waer/want op 't landt daer ſy waren gantſch gheen boomen en waſſen. Van deſe gelegentheyt/ als offe haer Godt toegheſonden ende verleent hadde / waren ſy gantſch verblijdt/verhopende dat haer God noch wijders byſtaen ende verloſſen ſoude/ want dit hout en diende haer niet alleen tot de timmeragie van 't huys / maer oock tot branthout/daer mede ſy haer den gantſchen winter onthielden/ſullende

Sy beſluyten een huys te maken om in te verwinteren/ ende vinden t' allen gelucke hout daer toe dienende / als oock brant-hout/ om van koude niet te verſmagten.

 anders

Drie beeren komen nae 't schip toe/ ende daer wort een van gheschoten.

anders ongetwijfelt van groote koude moeten vergaen hebben.

Den 15. Sept. in den morgenstont ginker een man op de wacht/en daer quamen 3. Beeren/daer van d'een achter een stuck ys bleef leggen/d' andere 2. quamen op 't schip aen/het scheeps-volck dit siende/maeckten gereetschap om die te schieten. Daer stont juyst een valy met vleesch op 't ys om te ververschen (want dicht by 't schip was geen water) d' eene Beer stack sijn hooft in den tobbe/ om een stuck vleesch daer uyt te nemen / maer 't bequam hem als de hont de worst/ want hy wert in zijn hooft geschoten dat hy daer doot bleef leggen/ en verroerde sich niet metallen meer. Daer sagen sy doen een seltsaem schou-spel/dat den anderen stil bleef staen/en star-ooghde vast op sijn macker/als verwondert zijnde waerom hy so stil mocht blijven leggen/ hy roock daer aen/ en siende dat hy nu doot was/ gingh ten laetsten wegh/ maer de maets loerden vast op hem/ om te sien of hy oock weder komen soude/ ghelijck hy dede/ en gingh op zijn achterste pooten staen/ om alsoo op haer aen te komen/ dan terwijlen hy alsoo over eyndt stont/so schoot hem een van 't volk door den buyck/dat hy wederom op sijn vier voeten neder viel/en met een groot gekrijsch wegh liep. Den dooden Beer sneden sy den buyck op / haeldender 't ingewant uyt/ en stelden hem over eynde op sijn vier pooten/om te laten bevriesen/ van meeninge zijnde/soo sy met het schip los geraeckt hadden hem in Hollant te brengen.

Daer na begonnen sy een slede te maken om het hout te slepen/daer sy 't huys meenden te setten. Op die tijt vroort in Zee wel twee vingeren dick. Den 16 deden sy d' eerste tocht om hout te halen/en brachten dien dag 4. balken over 't ys en snee/bykans 1. mijle weegs verre/'t vroos oock dien nacht 2. vingeren dick. Den 17. gingen sy met 13. mannen na 't hout toe / en trocken onder haer thienen 5. en 5. elck een slede voort / d' ander 3. bleven by 't hout om dat te behouwen. Sy deden gemeenlijck 2. tochten daeghs/ en kregen so 't hout over hoop daer sy timmeren wilden. Den 21. was het soo kout/ dat sy de combuys beneden in 't ruym moesten brengen/om dat het boven alles bevroor. Den 23. sterf haer Timmerman / en sy begroeven hem den 24. onder de cinghel in een kloof van een bergh/ontrent een af-wateringhe/ om dat sy niet inde aerde en konden door de groote vorst en koude. Den 25 dito rechten sy de balken op van 't huys/ en begonnen vast te timmeren / dan hadde 't schip los gheworden / souden het timmeren haest hebben laten staen/ en gereet geweest zijn wederom wegh te seylen/want daer te blijven lagh haer vry zwaer op 't hart/ maer also haer alle hope benomen was/ so moestense van de noot een deught maken/ en met lijtsaemheydt verwachten wat uytkomste Godt verleenen soude. Den 26. was 't een weste wint en open zee/maer 't schip bleef evenwel vast leggen/also dat het haer meer verdriets was / als vreughde. Sy waren doen noch 16. man sterck / en onder dat getal wasser al-te-met noch een sieck. Den 27. vroor het soo geweldig/dat als sy een spijcker inde mont namen(somen in 't timmeren veel gewoon is te doen / so bleef 't vel daer aen hangen / als men die wederom uyt de mont nam/datter 't bloet na-volghde/) ja 't was soo gheweldigh kout/ dat sy 't qualijck konden harden te arbeyden / maer den uytersten noot dede haer daer in voort varen. Den 30. was de wint o. ende o. z. o. ende 't hadde alle dien nacht so gesneeut / als 't oock dede den gantschen dagh/ dat sy geen hout mochten halen/ so hoogh lag de snee op malkanderen. Sy maekten een goet vier by 't huys om de aerde t' ontdooyen/en die rondtom het huys in te stouwen/op dat het alsoo te dichter zijn soude / maer 't was vergeefsche moeyte / want de aerde was soo

De Timmerman sterft.

Vroeghe ende gheweldighe Vorst.

hart

hart ende diep bevrozen / dat syse niet ondoyen en konden / of 't soude haer al te veel houts ghekost hebben/so dat zy 't moesten laten staen.

Den 2. October rechten sy het huys op/en setten daer boven een Mey-boom van bevrozen sneeuw. Den 5. dito was de zee heel open van 't ys so verre als sy sien konden/ maer laghen noch even stijf bevrozen/en 't schip sat wel 2. of 3. voet geboeyet op 't ys/ so dat sy niet anders en konden vermercken of sy laghen tot de gront toe bevrozen / het was daer vierdehalve vadem diep. Des selven daeghs braken sy het voor-onder van't schip op/ en met die deelen deckten sy 't huys/inde middel wat hooger voor de afwateringe/en kregen 't dien dag meest dicht. Den 7. braken sy 't achter-onder mede uyt om 't huys voort dicht te maken. Den 8. haddet al de voorgaende nacht so gewaeyt / 't woey oock en sneeujachte den heelen dach so geweldigh/dat het scheen men soude gesmoort hebben die in de locht gekomen hadde/ja 't waer eener niet mogelijk geweest al hadder zijn lijf aen gehangen/een schips lenghde voort te gaen/ want 't en was buyten 't schip ofte huys niet te harden. Den 10. dito/ begont weer wat te beteren/alſo dat sy weder uyt het schip bestonden te gaen/ en 't gebeurde datter een van 't volk uyt het schip gaende een Beer in't gemoet liep/dien hy schier op't lijf was eer hy 't wist/dan liep wel dapper weder te rugge na 't schip/ende de Beer hem na : In't na loopen quam de Beer ter plaetse daer sy voor-heen den Beer hadden ghestelt te bevriesen/die nu al onder de snee bewelt was/ maer alsoo dat zijn eene poot noch boven uyt-stack / daer bleef dese Beer staen / en door dit vertoeven quam de man behouden in 't schip / roepende seer verbaest / een Beer / een Beer. Als nu d' ander maets door zijn roepen boven quamen om na den Beer te schieten / soo en konden sy uyt haer ooghen niet sien / vermits den bitteren roock / die sy geduurende 't quade weder in 't schip besloten zijnde geleden hadden/ en niet te lijden en soude gheweest hebben om gheen gelt ter Werelt / maer moesten dat noch voor de koude en sneeu-jacht verkiesen / soo sy anders haer leven behouden wilden. De Beer vertoefde mede niet lange aldaer/maer packte hem flucx wegh. Den 11. brachten sy haeren wijn en anderen voor-raet aen lant / ende den 12. begaven sy haer met de helft van 't volck in 't huys / doen voor d' eerste-mael daer in slapende/ maer leden seer groote koude / door datter noch gheen koyen gemaeckt en waren / en zy niet te veel decksels en hadden/ konden oock geen vier houden / vermits de schoorsteen noch niet ghemaeckt en was/daer door het seer bitter roockte. Den 13. gingen sy onder haer dryen na 't schip/en laden een slede met bier/maer als sy die meenden nae 't huys te gaen slepen/ ontstacker onversiens soo gheweldighen wint/onweder en koude/ dat sy haer wederom moesten in 't schip begheven/ vermits sy het buyten niet harden konden/moesten daerom het bier ook buyten op de slede laten leggen ; 's anderdaeghs vonden sy de tonne daer 't in was/zijnde een Jopenvat/aen den bodem in stucken gevrozen/en 't bier datter uyt liep vroor soo vast aen den bodem toe/ als of het met eenigh vast-houdende lijm daer aen hadde ghehecht gheweest/ zy stelden de tonne in 't huys op den bodem/ende droncken die voor eerst ledigh/ maer moesten 't bier smelten / want daer was nauwelijcx eenigh onbevrozen nat in de ton / doch in dat selvige was de gantsche kracht van 't bier / alsoo dat het veel te sterck was om drincken / ende 't gheene bevrozen was smaeckte als water / daerom menghden zy 't als 't ghesmolten was onder malkanderen / maer 't was heel krachteloos ende smaeckeloos. Den 16 dito/ hadder 's nachts een Beer in 't schip geweest / maer teghens den dagh / als hy 't volck

hoorde/was hy weder daer uyt-gheloopen. Op den selven tijdt braken sy de Cajuyt weg/om de deelen te besigen aen het Poortael/dat sy doen begonnen te maken. Den 18 haelden sy het broot uyt de schuyt/die sy op 't lant gesleept hadden/ als mede den wijn / die noch niet seer bevrosen was / hoewel sy wel omtrent ses weken daer gelegen hadden / ende het dickmaels seer hart gevroren hadde. Den 19. dito warender niet van twee man ende een jonghen t' scheep/ende daer quam een Beer die met ghewelt wilde in 't schip wesen / waer door het volck seer verschrickt waren/ende sagen elcx om een goet heen komen / de twee sprongen in 't ruym/ ende de jonge klam in 't fockewant: Middeler tijdt quamen eenige van de maets van 't huys na 't schip toe/'t welk de Beer siende/quam stoutelik tot haer aen/maer sy schoten hem met een musket/ende doen liep hy wegh. Den 20. quamen sy om bier voor uyt het schip te halen/ende bevonden datter sommige vaten in stucken gevroren waren/ ja de ysere reepen op de Joppen-vaten waren mede stucken ghevroren. Den 24. dito quam de reste van 't volck / te weten acht personen in 't huys/ende sleepten een siek man/die seer teer ende zwack was/op een slede. Sy sleepten oock met grooter moeyte ende arbeydt haeres scheeps bock aen 't huys/ende keerden den bodem om hoogh/om den selven in tijdt ende wijle te mogen ghebruycken. Daer na siende dat het schip even vast bleef sitten / ende datter gheen dingh min te verwachten was als openinghe van 't water / soo brachten sy 't werp-ancker weder 't scheep/ op dat het onder de snee niet verlooren en soude worden/ende haer tegẽ de Somer noch dienen mocht/want sy hadden noch altijdt hope tot Godt/dat hy door 't een of 't ander middel haer tegen de Somer noch na huys soude helpen.

Staende desen tijt / alsoo hun de Son (het hooghste ende beste goet dat sy sien konden) began te begeven/ so haelden sy met allen vlijt alle dage noch sleden met goet uyt het schip in 't huys/als eet-waer/drincken/ende alles wat sy tot de toerustinge vande schuyt ende bock mochten noodigh hebben. Als sy nu op den 25.
Beer ende strydt. Octobris de leste slede geladen hadden/ ende in de seelen stonden om die voort te trecken na 't huys/so keeck de Schipper eens om/ende sagh drie Beeren achter 't schip nae 't volck toekomen/ riep derhalven/verbaest zijnde/seer luyde/ om de Beeren te verbaren: De maets sprongen flux uyt de seelen om sich tegen dat onverhoede quaet ten besten sy mochten te beschermen: Daer lagen t' allen gelucke twee Helbaerden op de slede / daer van naemen de Schipper ende Gerrit de Veer elck een/ende stelden sich soo ter weer/d'andere liepen al haer beste na 't schip/ende in 't loopen vielder een in een scheur tusschen 't ijs in 't welck eysselijk om sien was/want sy meynden alle dat de Beeren tot hem ingelopen ende hem verslonden souden hebben/ maer Godt gaf dat de Beeren nae 't schip toe liepen achter 't volck dat derwaert aen was gevloden. De Schipper middeler tijt / Gerrit de Veer, ende de man die in de scheur ijs gevallen was/liepen voor 't schip om/ende quamen behouden daer in. De Beeren siende dat de maets haer alsoo ontkomen waeren/liepen seer wreetmoedigh na 't schip toe/ende 't volck anders geen gheweer hebbende dan de voornoemde twee Helbaerden / also sy haer niet genoegh daer op dorsten verlaten / hielen de Beeren vast gaende met werpen met brant-houten ende anders / daer sy t' elckens nae liepen als een hondt na de steen doet. Daer wert een Man gheschickt onder in de Combuys om vyer te slaen / ende een ander om Spiessen ; vyer en konden sy niet bekomen / ende derhalven oock niet schieten/oversulcx/also de Beeren even stout aenquamen/soo hebben sy den eenen met een Helbaert recht op de snuyt geworpen/daer door hy hem selven ge-

treft

treft vindende/allencxkens af weeck/ende d'ander twee/die so groot niet en wa-
ren/gingen mede van langer hant wegh: De mannen danckten God dat sy alsō

van die felle monsters ontslagen waren/ ende sleepten de slede met vreughde na
't huys toe. Den 26. dito sagen sy veel open water dicht by 't lant / maer 't ijs
dreef noch evenwel in de zee over 't schip heenen. Den 27. schooten sy een witte
Vos/die sy aten/ende smaeckte gebraden zijnde seer als de Konijnen doen. Den
selven dagh stelden sy oock haer horoligie weder dat de klock sloegh/ en maeck-
ten een lamp toe om 's nachts over te branden / daer toe sy gebruyckten het ge-
smolten vet van den Beer. Den 29. haelden sy cingel van de strant met sleden /
en stroyden die over 't zeyl dat over 't huys lag/ op dat het so veel te dichter ende
warmer wesen soude/want de deelen lagen ongedreven op 't huys/ alsoo sy door
t quaet weder belet waren die te drijven.

Den eersten Novembris saghen sy de Maen opgaen/ als 't doncker begon te
worden/in 't oosten/ende de Son gingh noch effen so hooge boven den Horizon/
dat sy hem noch sien konden. Den 2. dito sagen sy hem opgaen in 't z.z.o. ende
ondergaen ontrent z.z.w. hy quam met sijn volle rondigheydt niet boven/ maer
gingh in den Horizon langhs der aerden henen / ende op den selven dagh werter
een Vos met een bijl geworpen/die sy brieden en aten. Den 3. gingh de Son op/
z.ten o. wel so z. ende onder z.ten w. wel so z. ende men mocht doen in den Hori-
zon de boven kant van de Son maer effen sien/nogtans was't lant daer sy hem
op peylden wel so hoog als de mars van haer schip. Den 4. al was 't stil weder/ Sy verliesen de Sonne,
so en sagen sy nochtans de Sonne niet meer/want hy langer niet boven den Ho-
rizon

Badtstobe. rizon quam. Doen ordonneerde de Surgijn een bad om te stovē van eē wijnpijp/ daer gingen sy d'een voor d'ander na altemet in / eñ vondē sich daer gantsch wel by. Op den selven dagh vinghen sy weder een witte Vos/welck gedierte sich nu altemet openbaerde/ terwijlen de Beeren weg waren/die met de Son ons begaven ende niet wederen quamen voor dat ook de Son wederom quam. Doen nu de Son haer verlaten hadde / sagen sy wederom dagh ende nacht de Maen sonder ondergaen / also sy in haer hooghste teycken gingh. Den 7. dito was 't duyster weder/ende men konde de nacht van den dagh qualijk onderkennen/sonderlingh om dat haer Horologie stil gestaen hadde/daer door sy vermoeden gheen dagh als 't alreede dagh was: Sy hadden dien dagh uyt de kop niet gheweest dan om haer water te maken/daerom wisten sy niet wel of 'tlight dat sy saghen van de Maen oft van den dagh was/ende hadden daer van onder malkanderen veel disputen / maer als 't al om quam/ soo was 't wel op 't hooghste van den dagh. Den 8. deelden sy 't broodt onder malkanderen om/ende elck man kreegh vier pondt ende thien loot in de acht dagen / daer sy voor heenen maer vijf ofte ses dagen mede toequamen / vleesch ende visch was haer noch gheen noodt om te deelen / maer dranck hadden sy niet haer behoef / daer van moestense bylegghen / want het Bier dat sy noch hadden was meest al de kracht uyt gebroren / alsoo dat het gantsch smaeckeloos was / ende dan wasser noch een goedt deel ghespilt. Den 11. stelden sy een ronden hoep toe met kabel-garen als een net t'samen ghebreydt om Vossen te vangen / soo dat men in 't huys mocht toe halen gelijck een val / als de Vossen daer onder quamen / ende vinghen op die tijdt een Vos daer onder. Den 12. begonnen sy de wijn mede uyt te deelen elck twee ioockgiens daeghs / voorts moesten sy gestadigh water drincken / dat sy smolten van de sneeu/die sy buytens huys haelden. Den 18. sneedt de Schipper een pack grof wolle laecken op/ende deelde dat elck nae sijn behoefte/om van de koude beter beschermt te zijn.

Omdeelingh van broot ende dranck.

Vosse-val.

Den 19. is de koffer met linde laecken geopent/ende onder de maets uytghedeelt tot hembden / want de tijdt begaf sich alsoo / datmen allerley middelen moest gebruycken/tot onderhoudinge des lichaems. Den 20. so 't moy ende stil weder was/ wiesschen sy hare hembden / maer 't was soo koudt/dat als sy die gewasschen ende gewrongen hadden/so bevrorense uyt het warme water so stijf/ dat al leyde menſe by een goedt vyer/soo ontliet de zijde wel die by 't vyer lagh/ maer die van 'tvyer bleef even stijf bevroren/also dat syse wederom in 't heet siedende water moesten leggen / soudense ontdopen. Den 22. hadden sy noch 17. koepen kasen / daer van aten sy den eenen in 't gemeen / ende van d'andere wert elck een toegedeelt voor sijn portie / die hy tot sijn nootdruft recken mocht als 'them goet docht. Den 23. dito / door dien sich de Vossen meer als voorhenen vertoonden/soo raeckten sy eenige sprengen van dicke plancken/daer sy steen op leyden/ende bestaken 'trontom met eynden van sparren in de gront/dat de Vossē daer niet onder door mochten graven/ ende vinghen soo altemet sommige Vossen. Den 24. ginghen sy met haer vieren in 't badt / door dien sy haer qualijck gevoelden/ende als sy daer uyt quamē gaf haer de Barbier een purgatie in/dat haer groot goet dede. Den 25.27. ende 28. viel soo geweldigen sneeu-jacht / dat sy gantsch ende gaer in 't huys beset waeren/ ende niet daer uyt konden komen/ maer alle haer dinghen binnens huys moesten doen: maer den 29. was 't moy klaer weder/so dat sy haer selfs uyt het huys groeven met de snee weg te schoppen/krijgende so ten lesten een deure klaer/waer lancx sy uyt kropen/ende buytē

komende

komende vonden alle hare ballen oft sprengen onder de sneeu bewelt/die sy mede schoon maeckten / ende vinghender op dien dagh noch een Vos in/ welcke haer nu niet alleen diende tot spijse mitsdien sy niet veel te bicken hadden/ maer van-de vellen maeckten zy mutsen dight om 't hooft toe / om van de felle koude wat beter beschermt te zijn.

Den eersten Decembris werden sy weder gantsch toegestopt van de sneeu/ende door die oorsake roockte het mede soo bitterlijck/dat sy seer qualijcken konden vyer maecken/ende bleven daerom meest den tijt in de koy/ dan de Kok moest ter noot vyer maken om te koken. Den 2. maeckten sy eenige steenen heet die sy den anderen gaven inde koyen om de voeten te verwarmen / want de koude ende roock waren beyde onlijdelijck. Den 3. mochten sy in hare koyen leggende het Ys in de zee wel hooren kraken / ende gaf een schrickelijck gheluydt / soo dat sy vermoeden dat als dan de groote Ys-berghen op malkanderen stouwen ende schuyven / die sy soo veel vadems dick in den Somer hadden sien leggen. Ende alsoo sy dese 2. oft 3. daghen/ vermits den bitteren roock/ niet soo veel vyers en maeckten als wel voor heen/soo vroort so geweldigh binnens huys / dat het aen de wanden ende solder/ ja selfs in de koyen daer sy lagen wel twee vingeren dick bevroren was. Sy stelden oock het Sandt-glas van twaelf uren toe / daer op gestadig wacht gehouden wert/ op dat sy haer inden tijt niet en souden vergisse/ want de koude was so groot/dat het uur-werck niet gaen en konde/al hinghmen schoon daer meer gewicht aen als voor heen. Den 6. dito was 't soo geweldigh kout/dat de maets malkanderen deerlijck aensagen/vreesende so 't also voortaen noch kouder soude worden/dat sy van de koude souden hebben moeten vergaen/ want wat vyer dat sy maeckten so kondeser evenwel niet verwarmen / jae de Seresche Secke (die doch soo heet is) bevroor gantsch seer/soo dat mense over 't vyer most smelten: als 'tdeel dagh was/ende sy om den tweeden dagh elck omtrent een half pintjen daer van tot haer deel kregen/ daer mede sy haer soo lange moesten onderhouden / oft anders water drincken / dat immers met de koude niet wel over eẽ en quam/ ende niet en behoefde met sneeu gekoelt te worden/want die wasser de moeder van.

Felle koude.

Den 7. was 't noch even quaet weder / ende alsoo sy onderlinge raetslaegden hoe sy 't best aenleggen souden om de koude te wederstaen / so wasser een die gaf voor/datmen de steen-koolen / die sy mede gebracht hadden uyt het schip / nu ter uyterster noot gebruyckẽ soude/ en daer vyer van maken/also 't een heeten brant was / ende lange deurde: Op den avont leyden sy een goet vyer daer van aen/ dat groote hitte gaf / maer sy hadden sich niet gewacht voor de weerstuyt/want overmits de warmte haer so wel verquickte/vonden sy (om die lange te houden) raedtsaem alle de deuren ende de schoorsteen dicht toe te stoppen / ende ginghen alsoo elcx na sijn koye om te slapen/wel gemoet zijnde door de verkregen warmte/ ende langhe tijdt met malkanderen pratende: Maer in 't eynde bevingh haer (doch den eenen meer als den anderen)een groote duyselinghe / 't welck sy eerst gewaer werden door een die siek was/eñ daerom sulcx te min verdragen mocht. Als sy nu alle seer banghe werden/kropen eenighe die noch de kloeckste waeren uyt haer koyen / ende stieten eerst de schoorsteen open/ende daer na de deur/maer die de deur open dede viel daer by in zwijm / ende stortte op 't sneeu neder/'t welck hoorende Gerrit de Veer, als met zijn koy naest aen de deur leggende haelde flucx edick / ende wreef hem die in sijn aensicht / soo dat hy noch bequam. De deuren gheopent zijnde / werden sy alle wederom door de koude verquickt / die haer te

Sy legghen vier aen van steenkoolen / dat haer by nae 't leven kost.

vooren

vooren soo harden vyant gheweest hadde / soudende anders ongetwijfelt alle als in een zwijm ghestorven hebben. Daer nae gaf haer de Schipper / als sy nu tot haer selfs wat ghekomen waren / elck een dronck wijns om 't hart wat te stercken. Den 9. 10. ende 11. was 't helder klaer weder / ende de locht vol sterren / maer so onlijdelyck kout / dat het den onversochten qualijck ghelooven soude / want de schoenen bevroren 't volck so hart als een hooren om de voeten / so dat sy niet langer eenige schoenen konden gebruycken / maer mackten wyde klompen / het bovenste van schapen vellen / daer sy met drie ofte vier paer socken over malkanderen getrocken mochten in gaen / om alsoo de voeten te verwarmen / want selfs de kleederen op haer lijf waeren van den vorst wit uytgheslaghen ende berijpt / ende soo haest sy yet langhe buyten 't huys bleven / soo vroren der blaren ende buylen aen haer aensicht ende ooren. Den 14. dito namen sy de hooghte van de rechte schouder van den Reus / doen hy stont 3. z. w. wel soo westelijck / ende bevonden des Pools hooghte 76. graden. Den 18. ginghen sy met haer seven mannen na 't schip om te sien hoe het daer ghestelt was / ende bevonden dat het water in 18. daghen (dat sy daer niet gheweest waren) een duym gewassen was / hoe wel het geen water / maer ijs was / dat bevroor so dra als 't boven quam / gelijck oock de Toelasten die sy met water uyt Hollandt mede genomen hadden tot de gront toe bevroren waren. Den 24. dito / zijnde Kers-avent / groeven sy haer uyt het huys / 't welck nu meest alle daghe te doen was / ende saghen veel open waters in zee / want sy hadden 't ijs genoeg hooren kraken / ende hoe wel datter geen dag was / soo konden sy evenwel noch soo verre sien. Op Kers-dagh was 't noch al quaet weder / doch soo hoorden sy evenwel de Vossen over haer huys loopen / 't welck sommige seyden een quaet teycken te wesen / ende als men vraeghde waerom / soo werter geantwoort / om dat mense niet in de pot oft aen het spit en mocht steken / want dat hadde dan een goedt teycken gheweest. De koude was alle daghe soo groot / dat het vyer nau hitte gaf / want als sy haer voeten nae 't vyer staken / soo verbranden sy eer haer koussen dan sy de warmte ghevoelden / soo dat sy stadigh ghenoegh te doen hadden met lappen / jae hadden sy 't niet eer gheroocken als gevoelt / soudense eer gantsch verbrandt hebben / dan sy 't gewaer geworden hadden.

Na dat sy nu aldus met grooter koude / perijckel ende ongemack het jaer ten eynde ghebracht hadden / zijn sy voort ghetreden 't jaer nae de ghevoorte onses Heeren Jesu Christi 1597. 't welck gelijcken ingangh gehadt heeft met den uytgangh des jaers voorleden / want het weer bleef even quaedt ende kout. Sy begonnen seer op de selve tijt haeren wijn by kleyne maetkens uyt te deelen om de twee dagen eens / ende alsoo sy besorgt waren dat het noch lange aenloopen soude eer sy van daer souden raecken (waer toe somtijdts gantsch kleynen moedt hadden) soo spaerden de sommighe noch den selven wijn soo langh als sy mochten / om ter noodt altijdt wat in voorraedt te hebben. Den 4. Januarij staecken sy (om te weten hoe de wint was) een halve lancie boven uyt de schoorsteen met een kleyn doeckxken of 't vleugeltjen daer aen / maer moesten stracx daer na sien hoe 't uytwaeyde / want soo dra als 't uytstack / was 't soo stijf bevroren als een houdt / ende konde dan niet draeyen noch uytwaeyen. Den 5. het weer wat besatigt zijnde / groeven sy haere deur weder open / nae dat sy nu ettelijke dagen nagaens hadden besloten gheweest / ende niet een hooft moghen uytsteecken: Sy maeckten oock alle dingh wederom klaer / haelden houdt in / ende kloofdent / waer met sy den gantschen dagh doende waeren / om immers so veel

in

in voor-raedt te hebben als 't doenlijck was / vreesende of sy wederom mochten alsoo besloten worden. Als sy nu den gantschen dagh dus gheslooft hadden/ werden sy ghedenckende dat het drie Koninghen avont was / ende begheerden aen den Schipper / dat sy tusschen al haer verdriet sich eens wat vermaecken mochten / daer toe by brengende den wijn die sy verspaert ende in voorraet hadden / ende pannekoecken met oly backende van omtrent twee pondt meels / dat sy mede ghenomen hadden om de kardoesen te pappen / waer met sy soo vrolijck waren als of sy t'huys een heerlijcke maeltijdt gehadt hadden : Sy deelden oock briefkens upt / ende de Constapel was Koningh van Nova Sembla, een landt dat wel twee hondert mijlen langh is / tusschen twee zeen besloten.

Den 10. Januarij bevonden sy dat het water in 't schip wel een voet gewassen was. Den 12. namen sy de hooghte van Oculus Tauri, een wel bekende sterre/ ende bevonden dat dese metinghe met die van eenige andere sterrē/ als oock van de Sonne wel over een quam / ende dat sy aldaer waeren op de hooghte van 76. graden / eer hoogher dan lagher. Den 13. was 't klaer ende stil weder / ende sy konden doen mercken dat het licht van den dagh begon te meerderen / want sy liepen upt en schoten de kloot / die sy voor heen niet hadden konnen sien loopen. Van doen voort ginghen sy altemet buytens huys / om haere leden wat te versterckē met gaen/werpen/ende loopen/op dat sy niet verlammen souden/ende begonnen eenighe roodigheydt aen de lucht te sien / als een schijnsel oft voorbode van de toekomende Son : Daer quam oock wat meer warmte over dagh / soo datter/als sy een goet vyer aen hadden / altemet vande wanden ende solder van't huys groote stucken ys vielen / ende het in hare kopen ontliet/dat voor heen niet geschiet en was/hoe groote vyeren dat sy oock maeckten/doch des nachts vroozt wederom even hart. Den 18 dito/vermits haer branthout vast begon te minderen/leyden sy weder steen-koolen aen/maer sonder de schoorsteen te stoppen/daer en voeren sy niet qualijck mede/ maer achteden 't evenwel beter de koolen te houden / ende 't hout wat spaerlijcker aen te leggen/ om dat de koolen haer in toekomenden tijdt/als sy met de open schuyten naer huys souden varen/meer dienstelijck konden zijn. Ende alsa 't broot altemet begon te krimpen/door dat sommige tonnen haer volle wight niet en hadden / soo moestmen de uytdeelinge oock wat verminderen/ ende die te vooren met sparen wat over gehouden hadden / mochten 't nu daer wel inbrocken. Het Vossen vangen begon oock te minderen/'twelck een voorboden was dat de Beeren haest souden weder komen/ so sy namaels gewaer werden.

Den 24. Januarij was 't moy klaer weder / ende Jacob van Heemskerck met Gerrit de Veer ende noch een derde zijn gegaen na de zee-strant aen de zuyt-zijde van Nova Sembla, alwaer Veer, buyten haer aller gissinge/allereerst sagh de kim vander Sonne/daer over sy flucx wederom naer huys spoeden/om 't selve Willem Barentsz ende d'andere maets voor een blijde tijdinghe te verkondinghen: Willem Barentsz als een kloeck ende erbaren Stuurman / wilde dat geensins ghelooven als omtrent noch veerthien daghen voor den tijdt zijnde dat sich de Sonne daer op die hooghte openbaren soude : Daer teghen streden sy hart die de Sonne gesien hadden/ende hier over geschieden verscheyden weddingen. Den 25. ende 26. was 't mistigh weder so datmen niet sien konde/ ende hierom meenden de ghene die contrarie gewet hadden / dat sy 't gewonnen hadden/maer op den 27. klaerde 't weer op / ende doen sagen sy altesamen de Son in sijn volle rondigheydt boven den Horizon/daer upt genoeghsaem bleeck dat sy die den 24. oock gesien hadden.

Wederkomst van de Son die sy nu in 11 weken ende 5. da ghen niet gesien en hadden.

den. Maer alsoo hier teghen wort voor ghewent / dat dit strijdt teghen 't gevoelen van alle oude ende nieuwe Scribenten / jae teghens de loop der natuere/ ende soo ter Aerden als oock des Hemels rondigheyt / daerom sommighe segghen / dat / vermidts daer in langhe gheen dagh gheweest hadde / de maets sich moesten verslapen / ende quaede gissinghe ghemaeckt hebben / soo hebben sy / op dat niemant haer en bedencke als of sy daer aen twijffelden / indien sy dit met stil zwijghen lieten voor-by gaen / gaerne reeckenschap willen gheven van dit haer segghen / om alsoo te bewijsen dat sy in haere metinghe ende reeckeninghe vast gaen. De Son doe sy hem eerst saghen was in Aquario in den 5. graedt/ende 25. minuten / ende hy behoorde vertoeft te hebben / nae haer eerste gissinge/tot den 16.graet/ende 27. minuten/eer hy hun aldaer op de hooghte van 76. graden soude verschijnen.

Den voorsz 26. dagh Januarij werdt de siecke man die sy onder haer geselschap hadden heel zwack / ende gevoelde hem seer qualijck/ want hy hadde een langh eñ suur leger gehadt: Sy vertroosten hem naer vermogen/met wat goets Een man sterft. voor te seggen/ende hy sterf een weynigh na middernacht. Den 27. groeven sy 's morgens een kuyl in de sneeu by 't huys/maer 't was soo geweldig kout/dat sy niet langhe buyten en mochten harden / ende malkanderen t'elckens moesten verpoosen/ immers kregen ten laetsten noch seven voet diepte / daer sy de doode man in begraven mochten: Daer na deden sy een maniere van een lijck-predicatie met lesen ende Psalmen te singen/gingen met het lijck uyt/ende begroebent. Den 31 was 't moy stil weder/ende sy sagen de Son heel klaer schijnen/'t welck haer seer verheughde.

Den 1. 2.3.4.5.6. ende 7. Februarij was 't doorgaens quaet ongestuymigh weder/daer door haer de moet altemet weder wat begaf.

Den 8 dito/ begont weder te beteren/ ende sy sagen de Son rijsen in 't z. z. o. ende ging onder in 't z.z.w. wel verstaenden op 't Compas dat sy by haer huys gemaeckt hadden van 't loot/ ende gestelt op den rechten Merediaen aldaer/anders scheedent op haer gemeene Compassen twee streken ruym.

Den 12. hebben sy hare vallen ende springen wederom schoon gemaeckt.

Den 21. dito hadden sy gantsch geen hout meer/ende also 't quaet weder was met harde wint ende dicke jacht-sneeu/so moesten sy hier en daer sommig hout ergens afbreecken/ende opsoeken dat onder de voeten vertreden lagh/daer men in de ruymte niet op gegist en hadde.

Den 28.haelden sy onder haer thienen noch een slede houts met geen minder arbeyt ende moeyte als te voorē/want een vande maets mocht haer langer niet helpen/door dien hem een van sijn groote teenen het voorste lit afgevroren was.

Den 8. Maert konden sy in 't n.o. inde zee gantsch geen Ys sien/waer door sy wel vermoeden dat in 't n.o. van haer een ruyme zee wesen most.

Den 16 Aprilis/ inder nacht quam der een Beer na 't huys toe/die sy haer beste deden te schieten/maer door dat het damp weder/ende 't kruyt vochtig was/ soo weygherde 't roer los te gaen. De Beer quam wel stout aen de trappen af na de deur van 't huys/ ende poogde daer in te breken maer de Schipper hiel de deur toe/dies hy te rugghe keerde. Omtrent twee uren daer na is hy weder gekomen / ende op 't huys gheklommen/daer hy sulcken ghebaer maeckte dat het schrickelick om hooren was/komende eyndelijck aende schoorsteen/ende daer so grooten ghewelt bedrijvende dat het scheen hy soude de schoorsten om verre gesmeten hebben/hy scheurde 't zeyl datter om vast ghemaeckt was ende stelde een

eyssellick

ysselick getier / doch gingh ten lesten wederom henen sijns weeghs.

Den eersten Mey koockten sy haer leste bleysch dat sy langhe ghespaert had-
en / ende was noch soo goet dat de leste beet haer soo wel smaeckte als d'eerste/
och had evenwel dese mangel dat het niet langer dueren wilde. Den 2. woeyt
n geweldige storm uyt de Z.W. also dat de zee meest al klaer wert van 't ijs/daer
oor sy begonnen te jancken naer Hollandt / want sy daer lange ghenoegh huys
ehouden hadden. Den 3. dreef 't ijs gansch wegh / maer rondom 't schip bleeft
och even vast; Ende alsoo de beste spijs/ die haer de meeste sterckheyt gaf/als
leysch / grutten ende anders / haer nu ontbrack / ende sy nochtans wat sterck
ehoefden te wesen om den aenstaenden arbeyt te verdragen / so heeft de Schip-
er de reste van 't speck onder haer om-ghedeelt/zijnde een kleyn vaetgen met pe-
el speck/daer van sy elck kregen twee oncen daeghs/ drie weken langh dueren-
e/ maer doe was 't mede op. Den 4. gingen sy met haer vijven na 't schip/ende
onden 't vast rondtom in 't ijs legghen meer als te voren/ want omtrent half
aert lagh het maer 75. treden van t' open water/ende nu wel 500. 't welck haer
een kleyne drees aen en bracht hoe sy t' avont oft morghen de schuyt ende bock
aer door ofte daer over in 't water souden brengen.

Den 29. gingen sy onder haer 10. na de schuyt om die omtrent het huys te ver-
mmeren/ doch vonden die gansch diep bewelt in de snee / daer sy se met grooten
rbeyt ende moeyte noch uyt-groeven/maer so sy se meynden na 't huys te slepen/
onden sy (vermits sy te zwack/ende uyt-gheteert waren)'t selve niet doen/ daer
oor sy gantsch versuft ende moedeloos werden/ duchtende dat sy daer in souden
oeten blijven steecken/maer de schipper vermaendese elck wat meer te doen als
y mocht/ dewijl haer leven ende wel-vaerdt daer aen hingh. Den 3. Juny/ soo
 nu wederom wat stercker geworden ende van de sieckte ghebetert waren / ar-
eyden sy met alle macht aen den bock/ die sy eyndelick vaerdigh kregen.

Den 12. ginghen sy ghelijckelijck henen met bijlen / houweelen ende allerley
hereetschap daer toe dienende / om den wegh wat te effenen waer langhs sy de
huyten nae 't water souden slepen / daer sy grooten arbeyt deden met houwen/
nijdé/schoppen/ graven ende wegh werpen. Terwijle sy nu in 't beste van haren
rbeyt waren/ quamder een groote magere Beer uytter zee op 't ijs teghen haer Een Beer doodt ge-schoten.
n / die sy vermoeden dat uyt Tartarien moest komen(want syse wel eer 20. oft
. mijlen in zee ghevonden hadden) ende alsoo sy van gheen musketten versien
 waren/meer als een / dat de Barbier hadde / soo liep Veer metter haest nae 't
hip om een musket of twee te halen: De Beer dat siende liep hem wacker na/
de soude hem misschien achter-haelt hebben / maer de maets schoten fluckx
 hem toe/ soo dat hy Veer verliet/ ende sich na de Maets keerde/ maer
erdt van de Barbier gheschooten dat hy wegh liep / doch konde door dat heu-
lich en de rompeligh ijs niet wegh komen/ende wert voort doot geschoten/als
ck de tanden uyt de muyl gesmeten terwijl hy noch leefde.

Den 13. Juny was 't goedt moy weder / ende de Schipper is met de tim-
er-luyden nae 't schip ghegaen / alwaer sy de schuyt ende bock voort ghereedt
emaeckt ende toe-gherust hebben / datter nu niet anders aen ontbrack / dan
 water te brenghen. De Schipper met de gheene die by hem waren / siende
t het open water was / ende een goede koelte uyt den westen / heeft Willem
arentsz, die langhe sieck geweest was/ te kennen ghegheven/ dat hem raetsaem
ocht nu van daer te varen / ende besloten doen onderlinghe met de ghemeene
aets/ datmen de schuyt ende bock souden te water brengen / ende in den name

Zy schryven haer afscheydt op Nova Sembla.

Godts de reyse aenvaerden van Nova Sembla naer huys toe. Willem Barentsz
heeft te voren een kleyn cedelken geschreven / ende 't selve in een muskets mat
gedaen / in de schoorsteen op-gehangen; met een kort verhael hoe sy uyt Hollan
daer gekomen waren om te zeylen naer China ende wat haer aldaer op 't lant be
jeghent was / op avontuer of daer yemant noch namaels quame / dat die weten
mocht wat haer weder-varen was / hoe sy ter noot het huys gemaekt / ende dae
thien maenden langh huys gehouden hadden. Ende alsoo sy haer nu met twe
open schuyten moesten in zee begheven / ende een gevaerlicke reyse voor hande
hadden / soo schreef de Schipper mede twee brieven / die sy meest alle onderteec
kenden / hoe sy daer te lande soo lange met groot verdriet ende ongemack ver
bleven hadden / op hope dat het schip los worden / ende sy daer mede noch souden
wederom moghen zeylen / doch alsoo 't selve niet ghelucken wilde / maer dat he
schip even vast bleef sitten / de tijt verliep / ende haer victualie korte / dat sy daer
om van noots wegen tot harer behoudinge 't schip moesten verlaten / en met d
schuyten op Gods genade na huys zeylen. Van dese brieven hadder elcke schuyt
een in / op avontuer of sy van malkanderen verdwaelden / oft door storm end
onweder d'een oft d'ander vergaen mochten / datmen dan altijt noch by de over-
gebleven schuyte bevinden soude / hoedanig haer afschept ware geweest. Na dat

Brengen de schuyten in 't vermelt.

sy nu hier in alles verdraghen waeren / soo hebben sy de schuyt ende bock in 't
water ghesleept / met noch elf sleden met goedt / soo victualie ende wijn / als
koopmanschap / die sy met aller neerstigheydt hebben ghesocht te berghen / t
weten 6. packkens met fijn wolle laecken / een koffer met linde laecken / twe

packkens

packken fluweel / twee koffertjens met gelt / twee harnas tonnen met het volck goet / derthien tonnen broodts / een ton soete-melckx kaes / een zijde speckx / twee tonnekens oly / ses kleyne vaetjens met wijn / twee vaetjens edick / ende voorts der boodts-luyden kleeren ende anders / soo dat men 't goedt over hoop siende / souden ghesepdt hebben / ten hadde niet in de schuyten ghemocht. Dit ghedaen zijnde hebben sy eerst Willem Barentsz, ende daer nae Claes Andriesz, die beyde sieck waeren / op een slede ghesleept nae 't water / ende in elcke schuyt een siecke ghedaen: Doen heeft de Schipper beyde de schuyten aen den anderen doen legghen / ende de maets doen onderteyckenen 't schrift dat hy ghemaeckt hadde: Ende op den 14 Junij 1597. 's morgens omtrent de ooster Son zijn sy op Gods genade van 't landt vau Nova Sembla en 't vaste ys af-gescheyden met een weste windt / zeyende dien dagh tot aen des Eylandts-hoeck, maer haer eerste intrede was niet al te goedt / want sy quamen daer wederom dicht in 't ijs / dat aldaer noch ghewelDight vast lag / 't welck haer gheen kleyne vrees en veroorsaeckte. Sy ginghen haer vieren aen landt / om de ghelegentheyt te verspieden / ende wierpen vier voghels met steenen van de klippen. Den 15. 't ys wat af-geweecken zijnde / zeylden sy voor-by 't Vlissingher hoofdt tot den hoeck van Begheerte. Den 16. quamen sy aen de Eylanden van Orangien. Daer ginghen sy mede aen landt / maeckten vier van 't houd dat sy vonden / ende smolten een ketel snee-waters / dat sy in tonnekens dedē om te drincken. Drie van haer ginghen over 't ys nae 't ander Eylant / daer sy drie voghels vingen: In 't wederom komen viel de Schipper (die een van de drie was) in 't ys / daer hy groot perijckel leedt van blijven / want daer een gheweldighe stroom gingh: Sy koockten de voghels ende brachten die den siecken. Daer nae gingen sy weder t' zeyl / ende omtrent den Ys-hoeck, zijnde beyde de schuyten dicht by een / riep de Schipper Willem Barentsz toe hoe 't met hem was? hy antwoorde / al wel maet / ik hoope noch te loopen eer wy te Wardthuys komen / segghende voorts tot Veer, Gerrit zijn wy ontrent de Ys-hoeck, so beurt my wat op / ick moet dien hoeck noch eens sien / hier werden sy weder rondom in 't ys beset / dat sy daer blijven moesten.

Den 17 's morghens quam 't ys weder soo vreesselick op haer aendringhen / dat eener de hayren te berghe stonden die 't sagh; Sy en konden de schuyten niet redden / ende meynden dat het haer laetste heen-vaerdt beduyde / want sy dreven soo schrickelick met het ys henen / ende worden soo dapper gheknelt tusschen een schorsse ys in / dat het scheen / de schuyten souden aen hondert stucken barsten: Daer door sy de doodt elck ooghen-blick voor haer ooghen saghen. Eyndelick werdter ghesepdt / soo sy een Touw aen 't vaste ys konden vast krijghen / sy souden de schuyten daer by moghen optrecken / en alsoo uyt het principale drijven van 't ys zijn: Desen raedt was wel goedt / maer niemandt en dorst de kat de bel aen hangen / want het quam op den hals aen / nochtans eyschte de noot datmen 't doen most / ende 't meeste most het minste op-weghen. Veer in desen uytersten noodt zijnde / ende denckende dat het met een ghedrenckt kalf goedt waghen is / als de lichtste van allen zijnde / heeft bestaen een tros aen 't vaste ys te brengen / kruypende van de eene drijvende schors op d'ander / ende is alsoo door Godes helpende handt aen 't vaste ys ghekomen / daer hy de tros vast maeckte aen een hoogen heuwel. Doen trocken d'ander die in de schuyten waren de selve daer by op / en konde een man meer bedrijven / dat sy te vooren deden met haer allen. Aen 't vaste ys komende hebbense met sneller haest de siecken daer op gebracht / over eenige lakens / ende ander gereetschap daer sy op

Berghen de goederen hier vermelt.

Gaen t'schepe.

Varen af van Nova Sembla.

Sijn in doodts noot.

Daer sy noch uyt verlost worden.

op mochten rusten/ losten voorts 't ander goedt uyt de schuyten/ ende haelden die mede op 't ijs/ waer door sy datmael uyt de kaken des doodts zijn verlost.

Den 18. hebbense de schuyten / die seer gekrenckt ende gheradbraeckt waren/ wederom gerepareert ende versien / alle de naden dicht maeckende / ende verscheyden presenninghen leggende / daer toe haer God de Heere middel van hout gaf/ om 't pick te smelten / ende alles te bereyden datter toe diende. Daer na ginghen sy te landewaert in om eyeren te soecken / daer de siecken seer na verlanghden / dan konden gheen bekomen/ maer vingen vier vogelen. Den 19. bleven sy noch vast in 't ijs besloten/ ende sagen gantsch geen openinghe / daer door sy t'elckens meynden het soude daer haer leste blyven worden/ doch troosten haer weder met Godts genade / die haer soo dickmaels verlost hadde. Den 20 dito/ omtrent 3. o. Son quam de Hoogh-boots man in de vock / ende seyde / dat het Claes Andriesz gheschapen was niet langhe te sullen maecken : Daer op Willem Barentsz seyde / my dunckt het sal met my mede niet langhe dueren ; De maets hadden weynigh vermoeden dat Willem soo kranck was / want sy saten met malkanderen en praten / Willem als in Veers Caertjen noch diversche propoosten over ende weder : in 't eynde leyde hy het Caertjen wegh / ende seyde / Gerrit geeft my eens te drincken / maer als hy ghedroncken hadde quam hem sulcken qualijckheyt over / dat hy sijn ooghen verdraeyde/ ende sterf soo onvoorsien haestigh / dat sy gheen tijdt hadden de Schipper uyt d'ander schuyt te roepen / ende stracx naer hem sterf oock Claes Andriesz, Dese doodt van Willem Barentsz bracht de maets gheen kleyne droefheydt aen / want hy de principale beleyder ende eenighe Stuurman was / daer sy haer naest Godt op vertrouden.

Den 30. Juny dreef 't ijs noch even hart oost aen door den westen wint / ende daer quamen twee Beeren op een schors ijs drijvende/ die sy vermoeden deselve te zijn van 's daeghs te vooren: Sy stelden haer als of sy op de maets aen ghewilt hadden/ maer dede 't evenwel niet : Ende ontrent 3. z. o. Son quamder noch een Beer over 't vaste ijs recht op haer aen/ maer geluyt hoorende/ gingh hy wederom heenen.

Den 20 dito/ hebbende noch heerlijcken voortgangh/ zijn sy ontrent 3. o. Son gekomen voor by den Swarten hoeck, ende op den avont ontrent wester Son sagen sy 't Admiraliteyts Eylant, daer sy ontrent noorder Son voorby zeylden. Hier saghen sy wel by de 200. Walrusschen op een schors ijs / zeylden dicht by haer heen/ en jaeghdense daer af/ 't welck haer bynaest niet ten besten vergaen hadde/ want/ also 't geweldige stercke Zee-monsters zijn/ so zwommēse dapper tot haer aen/ als ofse haer leet hadden willen wreecken/ ende vaerden rontom de schuyten/ niet anders dan of sy 't volck hadden willen vernielen : Dan sy ontquaemen't noch door de goede koelte/ maer 't en was doch niet wel gedaen slapende wolven wacker te maken. Den 21. passeerden sy Capo de Plancio , ende Langenes. Den 22. komende ontrent Capo de Cant , is Veers volck aen lant gegaen / om eenighe
Vogel-vangh. voghels ende eyeren te soecken/ doch en vondender gheen / maer daer na ontrent zuyer Son sagen sy een klip die vol vogelen sat/ daer zeylden sy aen/ en wierpen met steenen daer op/ dat sy 22. vogelen kregen/ en 23. eyeren/ die een van 't volck van de klip haelde. Ontrent 3. w. Son quamen sy weder aen een hoeck/ daer sy wel omtrent 125. vogelen kregē/ die men met de hant op haer nesten greep/ waer uyt scheen dat sy voor niemant vrees en hadden dan voor Vossen eñ andere wilde beesten/ die tegens die hooge steyle klippen niet op en konnē/ want haddense voor de menschen verhaert ofte schouw gheweest/ sy hadden 't lichtelijck konnen ont-

vliegen/

vlieghen/maer nu scheen wel warense op de klip t'eenemael sorgeloos/die so steyl was / dat de maets in geen kleyn perijckel en waeren van armen ende beenen te breken/bysonder in 't af klimmen. Dese vogels hadden elk maer een ey in't nest/ ende dat op de bloote klippen neer / sonder eenigh stroo ofte ander ruyghte daer by / soo dat wonder is hoe sy d'eyeren in sodanigen koude konnen uytbroeden. Als sy nu wederom van lant staken/kregense recht inde wint/ende 't wasser ook soo vol ijs datse naer lange laveren ende veel vergeefse moeyte daer wederom in raeckten. De schipper die met sijn schuyt vet t' zeewaert in was / siende dat sy in 't ijs waeren / ende daer in noch zeylden/ vermoede dat sy noch openinghe sagen/ (gelijck sy oock deden) daer sy nae toe zeylden/wende daerom mede nae haer toe/ende quamen by malkanderen aen 't landt/ daer sy een goede haven vonden/ beschermt van meest alle winden. Hier ginghen sy mede op 't landt ende raepten hout/daer by sy de gevangen vogelen koockten. Den 23. dito wast doncker ende mistig weder met een noorde wint/so dat sy inden selven Inham moesten blijven leggen/ondertusschen ginghender eenighe te landewaert in/ende vonden een deel goede goudt-steentjens. Den 24. namen sy de hooghte des Sons/ ende bevonden dat sy daer lagen op 73 grad. 10. min. Sy moesten noch al aen strant blijvẽ/ ende gingen al wederom steentjens rapen van de beste die sy noch opt gevonden hadden. Den 26. gingen sy 't zeyl ontrent zuyer Son/ende al so den Inham seer groot was/wiert 't wel middernacht eer sy daer bovẽ quamen. Den 27. roeydense door 't gebroken ijs heenen/ langhs 't lant/ eñ quamen 's avonts ontrent de wester Son ter plaetse daer een geweldige stroom gingh/daer door sy meynden ontrent Costinsargh te zijn/want sagẽ een grootẽ Inham/die sy gisten dat doorging in de Tartarische Zee. Ontrent noorden Son passeerden sy de Cruys-hoeck, ende zeylden tusschen 't vaste lant ende een Eylant door. Goudt-steentjens.

Den 28. Julij zeylden sy langhs 't lant heen/ ende quamen 3. w. Son voor S. Laurens Bay ofte Schanshoeck. Daer vonden sy om den hoock twee Russche Lodgien legghen/waer door sy ten deele verblijdt waren/dat sy eens ter plaetse quamen daer sy menschen vonden/maer ten deele waren sy oock beducht/om dat die Menschen wel dertigh sterck waeren/ niet wetende wat het voor volck mocht wesen/ wilde oft ander onduytsche. De Hollanders quaemen met grooten arbeydt aen landt/ 't welck de Russchen siende lieten haeren arbeydt staen / ende quamen nae de Hollanders toe / doch sonder gheweer. Malkanderen ghenaeckende/deden sy aen weder zijde / elck op sijn maniere / malkanderen groote eerbiedinghe. Sommighe onder haer werden de onse kennende/ ende sagense deerlijck aen/waer over de onse haer mede quamen te kennen/ eñ sagen dat het de selve waereen / die de reys te vooren (doen sy door de Weygats voeren) in haer schip gheweest hadden / ende daerom/so sy wel mercken konden/over haer ontset ende bekommert waeren/siende dat sy nu soo magher ende ontstelt met soodanighe open schuytjens daer quamen zwerven/die sy doen so wel gestelt met soo heerlijcken schip van alles wel versien gevonden hadden. Sy vinden twee Russe Lodgien.

Onder haer waerender twee die den Schipper ende Veer vriendelijck op de schouder sloeghen / als haer noch van de voorgaende reys kennende (want niemant dan sy twee en hadder doen van d'onse inde Weygats geweest) ende vraeghden haer nae haer Crabble, ofte Schip. Sy / gheen Tolck hebbende / beduyden haer dat sy 't schip in 't ijs verloren hadden/waer op de Russchen seyden/Crabble propal, Dit/ meynden d'onse was te segghen / hebdy 't schip verlooren ? ende antwoorden Crabble propal, ja wy hebben 't verlooren. Doen beduyden sy / datse Houden spraeck met de Russen.

se datmen wijn in 't schip ghedroncken hadden / daer over dat een van de maets in de schuyt liep ende tapte wat waters/dat hy haer liet proeven/maer sy schudden haer hoofden / seggende no dobre , dat is niet goet. Daer nae is de Schipper haer naerder ghetreden / ende heeft hem in de mont laeten sien / om te kennen te gheven dat hy met de sijne van 't scheur-buyck ghequelt waeren / ende of sy gheen raedt daer toe wisten: Sy verstonden dat de onse hongher hadden / ende een van haer liep terstondt nae de Lodgie / halende een rondt roggen Broodt ontrent acht pondt swaer met sommighe gheroockte Voghels: De Schipper danckte haer / ende gaffe weder een half dozijn beschuyten / leydende twee van haer principaelste in sijn schuyt / ende haer noch eens schenckende van de Wijn die hy hadde / d' ander maets ginghen daer sy laghen / ende koockten by haer vyer wat beschuyts met water/ om wat warms in 't lijf te krijgen/wel blijde zijnde ende Godt danckende dat sy 't eerste in derthien Maenden eens wederom Menschen saghen. 's Morghens den 29. dito hebben de Russen begonnen ghereedtschap te maecken om wegh te zeylen / gravende uyt den cinghel sommige tonnen met Traen/diese daer onder begraven hadden/ende nu t' scheep brachten. d' Onse niet wetende waer sy heenen wilden / saghen datse nae de Weygats liepen / daer over hebbense mede zeyl ghemaeckt / ende volghden haer nae / dan 't werdt soo mistigh ende mottigh dat sy malkanderen quijt werden: Doch zijn d' onse evenwel voort-ghezeylt tusschen de twee Eylanden door / tot dat sy wederom dicht in 't ijs beset werden / ende gheen openinghen sagen / waer door sy vermoeden ontrent Weygats te moeten zijn / ende dat de noort weste windt het ijs aldaer in den Inham t' samen gedreven hadde: Zijn daerom met grooter moeyte wederom te rugge gevaren tot aen de twee voornoemde Eylanden/ ende hebben aen 't een van dien haer schuyten vast ghemaeckt.

Den 31. roeyden sy van dit Eylandt nae een ander daer twee kruyssen op stonden/daer door sy meynden dat aldaer eenigh volk gelegen hadde op haer neeringe / maer vondender niemant.

Lepel-bladeren.

Sy gingen hier t' haren grooten gheluck op 't lant / want vondender Lepelbladeren / die haer wonderlijck wel te passe quamen / gemerckt sy veel siecken hadden/ja meest al/ alsose van 't scheurbuyck geplaeght waren / dat sy nauwelijckx voort mochten. Sy aten dese bladeren met handen vol op/ want sy in Hollant veel hadden hooren seggen van haere kraght / maer bevonden die meerder dan sy ghehoort oft gemeent hadden/ ende 't hielp haer soo merckelijck ende haestigh/dat sy selfs verwondert waren / ja sommige aten terstont weder beschuyt/ dat sy korts te vooren niet hadden konnen doen.

Sy steken over nae Ruslandt.

Den 3. Augusti 1597. werden sy van beraet van Nova Sembla over te steecken na Ruslant, zeylden derhalven zuyt zuyd west aen tot de ooster Son toe/ende quamen doen wederom in 't ijs / 't welck haer gantsch bevreest maeckte / want sy haddent al overgeset ende adieu ghesept.

Dus in 't ijs sittende met stilte / roeyden sy met grooten verdrietigen arbeyt daer door / ende raeckten ontrent 3. w. Son wederom in de ruyme zee / daer sy geen ijs vernamen: Voort-zeylende meynden sy de Russe kust te ghenaecken/ maer ontrent de n. w. Son raeckten sy weder in 't ijs /daer door sy gantsch verslaghen waeren / duchtende dattet haer altijdt aenhanghen soude / ende dat sy nimmermeer daer van souden ontslagen worden: Ende alsoo sy met de bock niet wel voort konden/ noch den hoeck van 't ijs te boven zeylen / werden sy bedwonghen haer daer in te begheven: Daer in zijnde hadden sy 't wat beter /ende qua-

men

men met grooten arbeyt in 't open water. De Schipper / die in d' ander schuyt was/als beter bezeylt zijnde/quam den ijs-hoeck te boven / en quamen alsoo wederom by malkanderen. Den 4 dito ontrent zuyder Son op de middagh sagen sy de kuste van Ruslant voor uyt legghen / dies sy heel verblijt waren / ende wat nader komende / roepden aen landt / daer sy lagen tot de 3. w. Son toe: Doen zijnse van daer voort gezeylt langs de Russche kust met tamelijcken voortgangh; ende ontrent noorder Son sagen sy weder een Russchen Jolle / tot de welcke sy riepen Candenoes, Candenoes, maer de Russchen riepen wederom Pitzora,Pitzora, te kennen ghevende dat de onse niet by Candenoes (soo sy meenden) maer noch eerst by Pitzora waren / want sy door 't Compas / dat op een kist met ysere banden stont / alsoo waren verleydt gheweest / dattet haer wel twee streecken scheelde: Dies sy / siende dat sy aldus verdoolt waeren / daer bleven legghen/ ende verwachten den Dagh. Den 5. dito / isser een van de maets aen landt ghegaen / ende bevont datter groente was met sommige kleyne boomkens/roepende d'andere toe dat sy met roers soude te lande komen / want daer was wilt te schieten / daer sy seer in verblijdt waeren / want haer eten was soo goet als op / behalven alleenlijck noch wat verschimmelt Broodt / soo dat sommighe rieden / men soude de schuyten verlaeten / ende te landewaert in loopen / oft waeren alle gheschapen van hongher te sterven. Den 6. Augusti vermaenden sy haer om voort te roeyen (alsoo 't recht in de wint was) ende uyt dien Inham te komen/maer omtrent drie mijlen geroeyt hebbende/konden niet verder komen/ soo om des contrarien wints wille / als oock om dat sy moedeloos ende krachteloos waeren / ende 't lant hoogher naer 't noort-oosten streckte/als sy wel ghemeent hadden. Den 7. zeylden sy uyt den Inham / ende quaemen op den hoeck van 't lant daer sy eerst ghewéest waren: Hier moesten sy 't door contrarie wint weder vast maecken/daer door hun herte heel kleyn wert / siende geen uytkomst hoe sy van daer souden raken. De sieckte eñ honger verteerde schier haer vleysch ende bloet: Dan hadde deerlick sien mogen helpen/ 't soude wel gebetert hebben. Den 8. ende 9. wasser noch al geen beterschap. Derhalven zijnder eenige van de maets aen lant gegaen / ende sagen ten laetsten een Baken staen tusschen Candenoes ende 't vaste lant van Ruslant/ daer uyt sy vermoeden dat het de cours was daer de Russen henen quamen. In 't wederom komen vondense onder wege een doode zeerobbe/die seer stanck / sy sleeptense mede tot aen de schuyt / ende meenden een goet wildt-braedt daer aen te hebben / door datse grooten honger leden/ doch de andere verspraeckense noch / segghende / sy soudender den doot aen eten/ ende daerom liever noch lijden/ mogelijck hoe 't de Heer versage. Den 11. roeyden sy totter zuyer Son toe/ende kreghen doen een moye koelte uyt den zuyden/ so dat sy zeyl maeckten/ met een goede voort-gang/maer savonts begont hart te waeyen / soo dat sy aen 't landt roeyden / daer sy uyt ginghen om versch water / maer konden gheen bekomen. Sy stelden daer haere tenten om onder te schuylen / want het begon ghewveldigh te regenen / ende 's middernachts oock dapper te donderen ende blixemen / door alle 't welcke de maets bijster mismoedigh waeren / siende datter noch gheen onset voor oogen was / ende sommighe wenschten om haer doodt.

Vinden weder een Russche Jolle.

Hongers noodt.

Den 12. dito omtrent ooster Son sagense een Russche Lodgie aenkomen met volle zeylen / waer in sy niet weynigh verblijdt waeren / haer haestende wat sy mochten om de schuyten in 't diep te krijgen/ende daer na toe te zeylen. By haer komende gingh de schipper in de Lodgie / vragende hoe verre sy noch van Candenoes

Russche Lodgie.

denoes

denoes waeren / maer konde ſulckx (door onkunde van de ſpraecke) uyt haer niet verſtaen: Sy ſtaecken vijf vingeren op / 't welck de onſe haer lieten duncken ſoo veel te beduyden / als datter vijf Cruyſſen op 't lant ſtonden / brachten oock haer Compas voort / ende weſen dat het landt n. w. van haer lagh / 't welck de onſe op haer Compas mede alſoo bevonden. Alſoo ſy nu gheen beter beſcheyt van de Ruſſen konden vernemen / tradt de Schipper wat nader / ende wees haer een tonne met viſch die ſy hadden / vraghende of ſy die wilden verkoopen / ende haer toonende een Reael van achten. Sy dit verſtaende gaven hem hondert ende twee viſſchen / met ſommige koecxkens die ſy van meel geſoden haddē in 't koken van haeren viſch. Omtrent zuyer Son ſcheyden de onſe van haer / wel verblijdt zijnde / datſe wat victualie bekomen hadden / want ſy hadden langhe tijdt niet dan vier oncen broodts daeghs ghehadt / ende daer water toe / ſonder yets ter Wereldt meer. De viſſchen deelden ſy onder malkanderen om / elck even veel / ſoo wel de minſte als de meeſte / ſonder onderſcheydt. Den 13. ginghender twee van de maets aen landt / om te vernemen of de hoeck van Candenoes aldaer in zee ſtreckte / wederom komende / zeyden / ſy konden anders niet bemercken / of 't was de hoeck die ſy ghemeent hadden. Daer over ſy alle goets moets zijnde wederom in de ſchuyten ginghen / ende roeyden ſoo by 't landt heenen. Des namiddaghs ontrent de 3. w. Son / ſagen ſy / dat de hoeck / die ſy geſien hadden / ontviel nae 't zuyden / daer door ſy nu voor ghewis hielden dat het de hoeck van Candenoes was / van daer ſy meynden te zeylen over de mont van de Witte Zee / over ſulcx leyden ſy malkanderen aen boort / ende ſtaken eyndelijck van 't lant af / als ſy meenden / over de Witte Zee naer Ruſlandt toe: Aldus zeylende met een goede voortgangh iſſer omtrent middernacht een groot onweer uyt den noorden

De twee ſchuyten verdoolen van malkanderen.

ontſtaen / waer door de twee ſchuyten van malkanderen verdoolden. Den 14. begont heel op te klaren / ſo dat die in Veers ſchuyt waeren haer andere maets effen ſagen / en deden alle neerſtigheyt om by haer te komen / maer konden niet / overmidts dat het miſtigh weردt. Den 15. voort zeylende met een moye koelte / ſagen ſy ontrent de zuyer Son het lant / eñ meenden dat ſy nu aen de weſt-zijde van de Witte Zee waren voor by Candenoes, komende dicht onder 't landt ſaghen ſy daer ſes Ruſſche Lodgien leggen / daer ſy na toe zeylden / ende vraeghden de Ruſſen hoe verre ſy noch van Kilduyn waeren: Die beduyden haer / datſe noch verde van daer waren / als noch zijnde aen de ooſt-zijde van Candenoes, ſy ſmeten haer handen van een / ende wilde daer mede beduyden / dat de onſe noch over de Witte Zee moeſten / ende dat het ſeer periculeus ſoude zijn daer met ſoo kleyne ſchuyten over te varen / gaven de onſe / gevraeght zijnde / een broot / dat ſy alſoo droogh met goede ſmaeck al roeyende op aten / maer konden niet ghelooven dat ſy noch eerſt daer ontrent waren / want lieten haer duncken al over de witte Zee te weſen. Dē 16. ſetteden ſy haer cours naeen Ruſſche Lodgie toe die ſy aen ſtuur-boort geſien hadden / daer ſy met groote moeyte by quamen / vragende haer na Sembla de Cool oft Kilduyn, maer ſy ſchudden haer hoofden / ende gaven te kennen dat het Sembla de Candenoes was: Dit en geloofden de onſe niet / ende begeerden van haer eenige ſpijſe / ſy gaven haer eendeel ſchollen / daer de Schipper haer een ſtuck gelts voor gaf / ende zeylden de onſe doen van haer af om door 't gat te komen daerſe voor lagen / alſoo dat in zee ſtreckte: Maer de Ruſſchen ſiende dat ſy op een onwegh waren / ende dat de vloet meeſt verloopen was / ſondē twee mannē met een groot broot in een kleyn Jolletjen nae de onſe toe / ende beduyden haer / ſy ſouden wederom aen haer ſchip komen / om malkanderen naerder t' onderrechten. De onſe

se gaven haer een stuk gelts met een stuck linden/maer sy bleven al by haer/ende die van de groote Lodgie staken speck ende boter om hoogh / om de onse by haer te locken; 't welk sy deden. By haer zijnde/haeldē de onse haer Caert voort/ waer uyt sy haer onderrechten/datse noch aen de oost-zijde van de Witte Zee ende Candenoes waren. Dit verstaende/waren de onse seer beducht/dat sy noch so verre reyse te doen hadden over de Witte Zee/maer noch allermeest om haer andere mackers die in de bock waeren: De Schipper kocht van de Russchen drie sacken meels/derde halve zijde specks/een pot met Russche boter/en een tonneken met honigh/tot provisie so van sijn volck/als van d'andere maets of sy weder by een quamen. Midderler tijt was de vloedt verloopen/ende sy zeylden met de voor-ebbe wederom uyt door 't gat daer hun 't kleyne Jolleké aen quam/zeylende tot sy een uytstekenden hoeck saghen / die sy meenden dat Candenoes was: Daer bleven sy op den avont leggen / en koockten een pot vol water ende meel/ dat haer seer wel smaeckte/door dien daer wat speck ende honigh in was/so dat sy doen lustig kermis hielden/maer waren ondertusschen bekommert met haer andere maets/die sy niet en wisten waerse mochten ghebleven zijn.

Den 17. aen 't ancker legghende saghen sy's morghens in den dagheraet een Russe Lodgie uyt de Witte Zee komen / daer sy fluckx nae toe roeyden/ende by haer komende kregen terstont ongheeyscht een broot: De Russen beduyden haer soo sy best konden / dat sy haer andere maets gesprokenhadden/ ende datter 7 mannen op waren. Als nu de onse dit qualick konden verstaen oft ghelooven so staken sy seven vingeren op/ende wesen op de schuyt/daer mede beteykende dattet mede sodanigen open schuyt was/eñ datse haer broodt/vleysch/visch en anders meer verkocht hadden. De onse verblydt zijnde / werden by haer een kleyn Kompasken siende / 't welck sy kenden/ als ghekomen zijnde van haer Hooghboots-man/ vraegden derhalven hoe lange het geleden was dat sy de maets gesien hadden/ende waer ontrent; Sy beduyden/des daeghs te voren / ende deden de onse alle eer ende vrientschap/die haer grootelijcx danckten/ende wel gemoet waren nu sy tijdinge hadden van hare mackers / te meer om dat de selve so wel gespijst waren / daer sy alliermeest in bekommert hadden gheweest. Roeyden derhalven met alle vlijt nae haer toe / of syse bekomen konden/ ende den gantschen dagh gheroeyt hebben langhs 't landt henen / vonden omtrent de middernacht een afwateringhe van versch water/daerom sy te lande gingen/haelden water/ ende kregen mede eenige lepelbladeren. Krijghen van malkanderen tijdinge.

Den 18. 'smorgens omtrent de ooster Son/haelden sy de steen daer sy aen lagen/in plaets van haer werp-ancker op / ende roeyden al langs 't lant henen tot de zuyder Son toe/doen sagen sy een uyt-steekende hoeck/met schemeringe van eenige Cruycen/ende omtrent de Son west/mercktense aen de teykens bescheydelick dattet de hoeck van Candenoes was/ aen de mont van de Witte Zee/ daer sy langhe nae verlanght hadden. Desen hoeck is een kenlicken hoeck met vijf Cruycen daer op/ en men kan perfect sien hoe hy aen beyde zijden ontvalt/ aen d' een in 't z.o. ende aen d'ander z. w. Als sy nu van meyninghe waren van daer over te steken nae de west-zijde van de Witte zee aen de Lapsche kust/bevonden sy dat haer een vaetgen met water meest uyt-gheleckt was / ende vermidts sy wel 40. mijlen weeghs te vaeren hadden / eer sy by eenigh versch water souden komen/ sochten sy noch eerst aen lant te roeyen om versch water te halen/maer om dat het rondtom so seer barrende/ dorsten 't niet bestaen/en gingen op Gods ghenade t'zeyl/maeckende een afsteecker ontrent n. w. Son / ende zeylden dien

gantſchen nacht / als mede den dagh daer aen volghende met ſoo goede voort-gangh/dat ſy den 20 dito/ 's morghens omtrent de o. n. o. Son het lant ſaghen aen de weſt-zijde van de Witte zee/'t welk ſy door't ruyſſchen van de lantzee gewaer werden eer ſy't ſaghen/ danckende Godt dat hy haer in dien tijdt van omtrent 30. uren over de Witte Zee gheholpen hadde / zijnde omtrendt 40. mijlen weeghs.

Voor 't landt weſende/ende ſiende niet veel voordeels te konnen doen met varen/zijn ſy daer tuſſchen eenige klippen in-geloopen op een goede reede / en een weynigh binnen komende/ſaghen een groote Ruſſe Lodgie leggen / met noch eenighe huyſen daer menſchen in waeren/roeyden derhalven nae de Lodgie toe/ maeckten haer ſchuyt daer aen vaſt/ en gingen te lande nae de huyſen/ daer hun groote vrientſchap gheſcheyde / want werden in haere ſtoven ghelept / daer ſy haer natte kleederen drooghden/ ende voorts ſeer hertelick genoot op een ſoode viſch. In deſe huyſkens waren 13.mannen/die alle morghens met twee ſchuyten voeren uyt viſſchen / daer twee van haer het bewint over hadden. Sy behielpen haer ſeer ſoberlick ende aten meeſt viſch tot viſch. Boven deſe 13 mannen waren daer noch twee Lappen met drie wijven/ende een kint/ die wel dapper armelick leefden van 't overſchot dat haer de Ruſſen gaven / ſoo een ſtuck viſch ende eenige hoofden die ſy wech wierpen/welke de Lappen dan met grooter danckbaerheyt op namen/ſo dat ſy van wegen haer armoede/de onſe/hoe ſober ſy't ſelve mochten hebben/noch tot medelijden beweeghden/ende heel deden ontſetten.

Nae 10. daghen komenſe wederom by malkanderē.

Den 21. kocht de ſchipper vaſt verſche viſch/ende aten nu/dat in langhe niet gheſchiedt en was / den buyck vol / daer by kokende pap van meel ende water/ in plaetſe van broot/ſoo dat ſy nu heel goets moets waren. Des namiddaeghs ginghen ſy wat vet in 't Lant / om lepelbladers te ſoecken / ende ſagen ondertuſſchen twee mannen op't gebergthe/daer door ſy tot malkanderen ſeyden/hier moet meer volcks woonen / maer keerden / ſonder meer acht daer op te ſlaen/ nae de ſchuyt toe. De twee mannen/zijnde van hare maets uyt d'ander ſchuyte/ quamen den bergh af na de Ruſſe Lodgie toe om eenighe ſpijſe te bekomen/ dan alſooſe daer onverſiens aen-quamen / ende geen geldt by haer hadden / ſoo haddenſe voor haer genomen een paer boxen uyt te ſchieten (die ſy wel twee ofte 3 over een hadden)om de Ruſſen daer mede te betalen/ maer als ſy begonnen te naderen/ſagenſe d'ander ſchuyt onder af by de Lodgie leggen / en werden malkanderen kennende/daer door ſy aen beyde zijden ſeer verblijt waren / ende met malkanderen wat gegheten hebben/drinckende van den klaren als in den Rhijn voor-by Keulen loopt. Deſe maets met haer ſchuyte hadden in noch meerder ſwarigheyt geweeſt als d'andere daer wy van verhaelt hebben/danckté daerom geſamentlick den goeden Godt/dat hy haer ſoo genadelick geſpaert/ ende noch wederom by malkandereren gebracht hadde. Den 22. quamen d'andere maets met de bock by de ſchuyt/daer door ſy alle gelijck wel verblijdt waren / ende bewilligden doen de kock van de Ruſſen dat hy haer een ſack meels tot broot backen ſoude / 't welck hy dede : Middeler tijdt de viſſchers uyt der zee komende/ kocht de Schipper van haer vier Cabeljauwen/die ſy te vier deden/ende als ſy nu over maeltijdt waren/quam de Overſte van de Ruſſen by haer / ende ſiende dat ſy weynigh broodts hadden / gaf haer een broot ; Sy nooden hem om met haer te eten/doch wilde daer niet toe verſtaen/vermits het hare vaſteldach was/ ende de onſe eenige boter oft vet over de viſch geſmolten hadden:Ja men konde

Ruſſen zijn ſeer ſuperſtitieus in't

niet

niet soo veel van haer krijgen/ dat sy eens mede wilden drincken/ om dat de nap wat vet gheworden was/ wilden oock den onsen hare nappen niet leenen om uyt te drincken / soo superstitieuselick onderhouden sy hare vasteldaghen. Den 23. heeft de Schipper den Oversten van de Russen een goeden drinck-penningh gegeven/ ende den Kock betaelt van zijn moeyte in't backen/ daer van sy hem beyde seer bedanckten/ ende de twee schuyten zijn op den avont omtrent wester Son van daer t' zeyl gegaen teghen 't hooghste water. Den 24. omtrent ooster Son zijn sy by de seven Eylanden gekomen/ daer sy veel visschers vondẽ die sy vraegden nae Kool ofte Kilduyn, ende wesen haer al west aen/ 't welck sy mede soo verstonden / wierpen haer oock een Cabeljou toe/ die de onse door den goeden voortgangh die sy hadden / haer niet en konden betalen / maer bedanckten se/ seer verwondert zijnde over haere beleeftheydt ; Omtrent wester Son vonden sy weder eenighe visschers/ die nae haer toe roepden/ ende vraeghden waer haer Crabble ofte schip was/ sy antwoorden op soo veel Rusch als sy geleert hadden / Crabble Propal, 't schip is ghebleven/ waer op de visschers wederom riepen/ Cool Brabante Crabble, daer uyt de onse verstonden/ datter tot Cola eenige Nederlantsche schepen waren. Houden van haer vasteldagen.

Den 25. dito hebben sy Kilduyn omtrent de zuyer Son in 't ghesicht ghekreghen/ ende zijn omtrent z. z. w. Son aen 't west-eynde des selven Eylants ghekomen. De Schipper ging flux te landewaert in/ ende vondter vijf oft ses kleyne huyskens / daer Lappen in woonden / die hy vraeghde of dit landt Kilduyn was / sy beduyden jae / ende datter tot Cola drie Brabandtsche Crabblen laghen / maer dat de twee dien dagh souden af-varen. De maets dit bescheydt hebbende zijn van daer omtrent de w.z.w. Son af-gevaren / in meyninge zijnde naer Warthuys te zeylen/ maer in 't zeylen zijnde/ gaf de wint soo gheweldigh op / dat sy 't over nacht niet en dorsten in zee houden / ende namen haer cours achter twee klippen nae 't Landt toe : Daer vonden sy weder een kleyn hutgen staen met drie mannen daer in / die haer vriendelick ontfinghen / ende ghevraeght zijnde / offer gheen schip te bekomen was om naer Hollandt te vaeren / antwoorden mede soo d' ander Lappen ghedaen hadden/ datter drie schepen lagen/ daer van de twee dien dagh meynden af te varen. Wyders ghevraeght zijnde/ of sy met een van de onse over Landt nae Cool wilden gaen / men soudet haer eerlick loonen/ ontschuldighden haer datse niet van daer en mochten/ maer geleyden nochtans den Schipper met een van de maets tot over den bergh / daer sy eenige Lappen vonden/ waer van sy den eenen verwillighden/ dat hy met een van de onse naer Cola gaen soude/ hem belovende twee Realen van achten. De Lap was te vreden/ ende nam een roer mede/ onse maet een boots haeck / ende trocken noch tegen de na-nacht op de loop.

Den 26. hebben sy beyde haer schuyten op 't landt gesleept / ende 't goet daer uyt ghelost/ om wat te verluchten / gaende voorts by de Russen / daer sy haer warmden/ de spijse die sy hadden koockten/ ende wederom twee maels 's daegs aten/ als siende dat sy nu al-te-met wat meer by volck komen soudẽ. Sy droncken oock van der Russen dranck/ by haer Quas ghenoemt / die gemaeckt wordt van allerley stucken verschimmelt broot / ende nochtans de maets wel smaeckte / door dien sy in langhe niet anders ghedroncken hadden dan water. Sommighe wat te landewaert in gaende vonden daer seeckere blauwe bessen / ende oock braem-bessen / die sy aten ende haer wel bequamen / want sy voelden perfect datse haer ghenasen van scheurbuyck. Den 29. saghen sy op 't ghebergh- Russen dranck.

te

te den Lap / die met een van de maets naer Cola ghegaen was / weder aen-komen / doch sonder zijn met-ghesellc / dat haer wonder gaf/ende waeren daer in beducht/maer de Lap by haer komende gaf den Schipper een brief/ die hy stracx opende ende las / den in-houdt was / dat de schrijver des briefs grootelijcx verwondert was van haere aen-komste aldaer / ende ganfch beducht was ghe-weest / dat sy al langhe om den hals waren/derhalven hy nu des te meer in haer komste verblijdt was / ende soude terstondt met allen noodtdruft van eten ende drincken by haer komen / onder-teyckent / by my Jan Cornelisz Rijp. Door dese blijde tijdinghe hebben sy den Lappe zijn beloofde penninghen ghegeven / ende daer-en-boven noch eenighe kleederen (als boxens / koussens / ende anders ghefchoncken / dat hy heel op sijn Hollandtsch toe-ghemaeckt was. Dese Lap was soo sterck in 't gaen / dat het wonder om segghen is / want in 't uptgaen / soo zijn reysghesel seyde / warense met een stijve gangh twee daghen en twee nachten op de wegh eer sy te Cola quamen / ende nu in 't wederom komen was hy maer een etmael onder wege/dat immers de rechte helft scheelde: Daer over de maets tot malkanderen seyden/hy moest kunsjens konnen; Hy gaf haer oock een patrijs / die hy onder wege geschoten hadde.

Sy ontfanghen een brief van Jan Cornelisz Rijp.

Den 30. waren sy noch bekommert / wie die Jan Cornelisz was die aen haer gheschreven hadde. Onder ander werdter ghefeydt / oft niet wel die Jan Cornelisz wesen mocht die met haer in een compagnie ghevaren hadde / doch ontgavent haer weder / om dat sy immers soo seer wanhoopten van sijn leven/ als hy van 't hare / meynende dat hy 't noch quader ghehadt hadde dan zy / ende over langhe vergaen was. In 't eynde vont de Schipper noch onder sijn brieven de handt van die Jan Cornelisz die met hem ghevaren hadde / ende bevonden doen dat het deselve man was die desen brief nu geschreven hadde/daerom sy immers soo seer verblijdt waren van sijn behoudenisse / als hy van de hare moght zijn. Middeler tijdt isser een Jolle komen aenroepen daer Jan Cornelisz selven in was/ met de Man by haer uytghesonden : Daer ontfinghen sy malkanderen aen lant met grooter blijschap / als of elck aen weder zijde den anderen van der doodt wederom levendigh ghesien hadde / want sy hadden malkanderen al over lange Doodt gheschickt. Jan Cornelisz bracht een Ton Rostocker Bier mede / als oock Wijn ende Brande-wijn / Broodt / Vleesch / Speck / Salm / Suycker / ende meer ander proviande/dat de maets seer vermaeckte. Den lesten Augusti maeckte sy gereetschap om van daer te zeylen na Cola, den Russen heerlick bedanckende / ende een goet stuck gelts schenckende voor haer herberghe / ende zijn 's nachts omtrent de noorder Son met het hooghste water van daer ghezeylt.

Die selfs by haer komt.

Den eersten Septembris in de morghen-stondt omtrent ooster Son / zijn sy aen de west-zijde van de Rivier van Cola gekomen/zeylende ende roepende voort daer in tot omtrent de midder-nacht. Den 2 dit. roeyden sy voort de Rivier op/ ende saghen daer eenighe boomen aen den oever / dat haer verheughde als of sy nu eerst in een nieuwe Wereldt ghekomen waren / want en hadden in alle den tijt die sy uyt-gheweest waren nergens boomen ghesien. Omtrent w.n.w. Son quamense aen 't schip van Jan Cornelisz, daer was wederom nieuwe kermis met de maets die daer in waren / ende te vooren met de selve Schipper mede waren gheweest op de reys van 't voor-leden Iaer. Metten donckeren avondt quamen sy binnen Cola, ende 's ander-daeghs brachten sy all 't goet te lande / daer sy haer doen ververschten van de moeyelickheyt des weghs/hongher ende ongemack

Komen te Cola.

mack/die sy gheleden hadden/ om alsoo wederom tot gesontheyt ende sterckte te komen. Den 11. brachten sy met consent van den Bayaert, oft Gouverneur van den Groot-Vorst/ haere schuyten in 't koopmans huys/ ende lieten die daer staen tot een gedachtenisse van de langhe/ verre/ ende noyt bezeylde wegh/ welcke sy met die open schuyten by nae vier hondert mijlen door ende langhs de zee ghevaren hadden tot Cola toe/ daer van de inwoonders aldaer sich niet genoegh en konden verwonderen. Daer sy de schuyten laten tot een memorie.

Den 15. Septembris zijn sy de Revier afgevaren met een Lodgie nae Jan Cornelisz schip/ dat ontrent een half mijl van daer lagh/ ende 's namiddaghs zijn sy met het schip de Rivier vet afgezeylt tot ontrent halver wege/ ende uyt de engde. Den 18. ontrent de ooster Son zijn sy uyt de Rivier van Cola t'zeyl ghegaen op Godts ghenade naer huys toe/ ende 's anderdaeghs ontrent wester Son voor Warthuys gekomen/ daer sy 't ancker lieten vallen/ om dat Jan Cornelisz daer noch goet moest innemen/ ende bleven der tot den 6. Octobris/ op welcken dagh sy ontrent den avont van Warthuys afvoeren/ eñ quamen den 29. Octob. inde Maes/ met een o.n.o. wint/ ende 's morgens daer na te Maeslant-sluys te lande/ reysden alsoo door Delft/ den Haegh ende Haerlem/ ende quamen den eersten dagh Novembris ontrent middag tot Amstelredam/ met de selvige kleederen die sy op Nova Sembla ghedraghen hadden/ met bonte mutsen van witte Vossen/ ende gingen in tot Pieter Hasselaer, die een van de Bewint-hebbers der stadt van Amstelredam geweest was/ tot uytrustinge van de twee schepen/ te weten Jan van Cornelisz ende onse Schipper. Als sy nu daer ghekomen waren/ daer van menigh mensch verwondert was/ want men haer al over lange doot gerekent hadde: en dat gerucht nu over de stadt verspreydende/ so is de tijdinge van haer komste mede gekomen in 't Princen Hof/ aldaer op die tijt mijn E. Heeren den Cancelier ende Ambassadeur vanden aller doorluchtighsten Koninck van Denemarken/ Noorweghen/ Gotten ende Wenden over tafel sat. Derhalven zijn sy terstondt derwaerts gehaelt door mijn Heer de Schout/ ende twee Heeren vander stadt/ ende hebben aldaer voor den voornoemde Heer Ambassadeur ende den Heeren Burgemeesteren vertellinge ghedaen van haer reysen ende wedervaren/ ende zijn daer na elck na huys gegaen die daer t'huys hoorden/ maer die naer niet t'huys hoorden zijn in een herberge gestelt sommighe dagen/ tot dat sy haer gelt ontfanghen hadden/ ende daer nae is elck sijns weeghs gereyst. Gaen t'zeyl naer huys toe.

De namen van de gheene die van dese reyse wederom gekomen zijn.

Jacob Heemskerck, Commijs ende Schipper.	Jan Hillebrantsz.
M. Hans Vos, Barbier.	Jan van Buysen.
Laurens Willemsz.	Gerrit de Veer.
Pieter Cornelisz.	Leenaert Hendricksz.
Pieter Pietersz Vos.	Jacob Jansz Hooghwout.
Jacob Jansz, Sterrenburgh.	Jacob Evertsz.

FINIS.

Dese

Dese ende alle voorgaende ondersoeckinghen noch niet gheluckt zijnde, soo hebben de Bewinthebbers van de Oost-Indische Geoctroyeerde Compagnie, in 't laetste van Meert 1609. weder uytghesonden, om de passagie by het Noort-oosten, ofte Noort-westen naer China te soecken, den kloecken ende vermaerden Engelschen Piloot Herry Hutson, met een Vlie-boot, wel voorsien, ende met 20 mannen soo Enghelsche, als Neerlanders bemant, gelijck uyt het vervolgh te sien is.

DEse Henry Hutson is uyt Texel uytgevaren den 6. April 1609. ende hy dobbelde de Cabo van Noorwegen in den 5. Mey/ende hielt sijnen cours na Nova Sembla lanckx de Noortsche Kusten / maer vont aldaer de Zee so vol ys / als voorgaende jaer gevonden hadde / so dat sy de hope van dat jaer aldaer den moet verlooren: waer over om de koude / die eenighe die wel in Oost-Indien geweest waren qualijck herduren konden/zijn sy twistigh ghewōrden onder den anderen/ zijnde Engelsche ende Nederlanders / waer over de Schipper Hutson hun voorhiel twee dinghen/d'eerste was te gaen/ op 40. graden na de Kusten van America, hier toe meest beweegt door brieven en Caerten/die een Capiteyn Smith hem uyt Virginia gesonden hadde/daer mede hy hem aen wees een zee om om te varen hun zuytsche Colonie aende Noort-zijde/ende van daer te gaen in een westerlijcke zee/ dat welcke so't alsō geweest ware (also ervarentheyt tot noch toe contararie wijst) soude een seer vorderlijke sake geweest hebben / ende eenen korten wegh om inde Indien te varen. Den anderen voorslagh was/den wegh te soecken door de strate Davis, dat welcke sy ghenerallijcken besloten / dies sy daer den 14. Mey derwaerts na toe zeylden/en quamen met goeden wint den lesten Mey aen't Eylant van Faro. daer sy alleenlijck 24 uren over brochten met versche water in te nemē/ vertreckende/voerē tottē 18. Julij tot op de Kusten van Nova Francia op 44. graden/daer sy moesten inloopen/om eenen nieuwen voor-mast te bekomen/den haren verlooren hebbende/die sy daer vonden ende opstelden/ sy vonden die plaetse bequaem om Cabbeliaeu te vanghen / als oock om traffique van goede Huyden ende Pelssen ofte Weyeringe / dat aldaer om een kleyn dingen te bekomē was/ maer het schip-volck leefden qualick mettet lant-volck/dinghen met gewelt nemende/waer over sy twistigh onder den anderen werden/de Engelsche vreesende dat sy vermant waeren en de weeckste / ende daeromme vreesden voorder te versoecken/aldus scheyden sy van daer den 26. July/ende hielden de zee tot den derden Augusti/ende quamen by Lant op 42. graden: Van daer voeren sy voorder totten 12 Augusti / quamen weder by Landt op de Latitude van 37. dry quart/ van daer hielden by 't Lant / tot dat sy quamen op 40. en dry quart graden / aldaer sy vonden eenen goeden inganck tusschen twee hoofden/ende voeren daer inne den 12. September / een alsoo schoonen Riviere als men konde vinden/wijdt ende diepe / ende goeden ancker-gront / eyndelick quaemen op de Latitude van twee-en-veertigh graden ende veertigh minuten met hun groodt Schip. Dan haer Schip-boordt voer hooger inde Riviere. Voor in de Riviere vondē sy kloek ende weerbaer volck / maer binnen in't uyterste vonden vriendelijck ende beleest volck / die veel lijf-tocht hadden / ende veel Vellen ende Pelteryen / Maerters/ Vossen ende veel ander commoditeyten/Vogelen/Vruchten/selve Wijndruyven/ witte ende roode / ende handelden beleefdelijcken metten volcke / ende brochten van als wat mede / als sy nu ontrent vijftigh mijlen hoogh op de Rivieren geweest

Herry Hutson heeft op 40.3. quart graden eē schoon Riviere ontdeckt.

weest

weest hadden/zijn wedergekeert den vierden Octobris/ende hun weder ter Zee begheven: daer hadden meer konnen uytgerecht worden/hadde daer goede wille in 't schip-volck geweest / ende mede ghebreck van eenighe nootdruft sulcks niet verhindert. In Zee hebben hun beraedtslaeght/ende waeren van verscheyden opinien/ de Onderschipper een Nederlander was van meyninghe/op Terra Nova te gaen verwinteren / ende de Noort-weste passagie van Danis te doorsoecken / daer was de Schipper Hutson teghen / die vreesde sijn ghemutineert volck/om dat sy by wijlen hem grouwelijck hadden gedreyght/ende mede/door de koude des winters/ hun ghesheel souden verteeren/ende dan moeten keeren: Veel van 't volck teer ende sieckelijck/niemant nochtans sprack van 't huys na Hollant te varen/dan den Schipper 't welk naderhant achterdencken gaf/ dies hy voorsloegh na Yrlant te varen ende te verwinteren / daer sy alle toestemden/ dat ten lesten zijn in Engelant tot Dertmouth den 7. November gekomen/van waer sy haer meesters de Bewinthebbers in Hollant hebben haer reyse verwittight / voor-slagh doende / dat sy wel wilden het Noordt-weste gaen versoecken / midts vijfthien hondert gulden in gelde meer in nootdruft te besteden/beneffens den loon/ende dat sy in't schip alreede hadden/dies wilde Hutson ses ofte seven van sijn volck verandert hebben/tot 20. mannen 't getal op makende/&c. en souden van Dertmouth t' zeyl gaen ontrent den eersté Meert/om in't Noortwesten te wesen tegen 't eynde van Meert / ende daer de maendt van April ende half Mey over te brengen met Walvisschen ende Beesten te dooden ontrent het Eylant van Panar,ende dan na Noort-westen te varen/om aldaer den tijdt over te brengen tot half September/ende daer na door het Noortoosten van Schatlant weder te keeren na Hollant.

Wyders om de landen Noordewaerts meer bekent te maken, (hoewel buyten onse voornemen) soo heeft het ons goet gedocht den goetwilligen ende nieusgierigen Leser hier by te voeghen de ontdeckinge ende beschrijvinge van de landen Siberia, Samojeda ende Tingœsa, so die vande Moscoviters te lande Oost ende Noorden aen ontdeckt zijn, ende dagelijcks bereyst werden: Als mede een verhael van de wegen, Rivieren ende Steden, tot aen Groot Tartarien toe, gelijck alle uyt de Russische tale overgeset is.

DAer woont een volck in Moscovia, die genaemt worden de kinderen van Aniconij, ende zijn van Boerser af-komst / gesproten van een Landt-man Anica genaemt/desen Acina rijck zijnde van lant/ woonde ontrent een Reviere/Witsogda geheeten/de welcke in de Rivière Duyna vloeyt/die 100 mijlen van daer in de witte zee valt/by Michael Archangel, een slot alsoo genaemt.

Desen voorsz Anica dan/ rijck zijnde/ als verhaelt is/ hadde oock veel kinderen / ende was van Godt alles wel versien / ende ten vollen geseghent dan met groote begeerlickheydt gheprickelt/willende geerne weten/wat voor landen besaten ende bewoonden de volckeren die jaerlijcks in Moscovia quamen handelen met kostelicke Pelteryen ende veel andere waren/oock vreemt van spraeck/van kleedinge/Godts-dienst/ende manieren / noemende haer Samojeden, ende oock veelderley andere namen haer ghevende: Dese quamen soo de Riviere Witsogda jaerlijcx af-drijven met haer Coopmanschappen/mangelende met Russen de en

Moscovi-

Moscobiters in de steden Osoyl ende Ustinga op de Duyna, dat als doen ter tijdt den stapel was van als/ oock van Pelteryen. Desen Anica dan (als vooren verhaelt) was begeerlick om te weten van waer sy quaemen / ende waer haer wooninghe was / ende wel denckende datter groote rijckdommen te halen waeren/ aen-gesien de schoone Pelteryen / diese jaerlijcks brochten/groote schat bedroegen / heeft stilswijgens alliantie ende vruntschap gemaeckt met sommighe deser volckeren / ende oock eenighe van sijne slaven ende knechten / tot 10. ofte 12. toe/met haer in haer landt ghesonden / bevelende de selve/ datse alle 't landt datse door-reysden / alles wel neerstelick bespieden souden/ende oock alle haer manieren/wooningen/leven ende gebeerden wel ordentelijck souden op-teeckenen / om soo van alles goet rapport te doen / als sy weder t' huys souden komen / d'welck eens geschiet zijnde/ heeft hyse/dieder ghewest waren/wel getracteert/ende ook goede gunste toe-gedraghen / dan heeft haer neerstelick bevolen te swijgen / ende oock heeft hy neerstelick by hem gehouden / sonder yemant daer van te vermanen / maer heeft het jaer daer aen volghende meerder partije daer henen ghesonden oock eenigher sijner vrienden / met Coopmanschap van kleynder weerden/ als Duytsche Kramerije/Bellen ende dierghelijcke dinghen : dese zijn oock met gereyst / ende hebben 't oock gelijck als d' andere alles wel door-snuffelt en doorsien/ende reysden tot de Reviere Oby toe/door veele Woestijnen/ende verscheyden Rivieren/die daer veel zijn/ende maeckten met sommige Samojeden aldaer groote vruntschap ende Alliantie ende vernamen ook dat de Pelterie daer van kleynder weerden was / ende dat daer rijckdommen te halen waeren : Oock saghense dat sy geen steden en bewoondē/maer dat sy met troupen so by malanderen leefden seer vreedtsamigh / ende werden geregeert van sommighe de oudtste onder haer ; waren oock onreyn in haer eten / ende leefden van 't Wilt datse vonghen/ gheen kooren noch broodt kennende/ ende meest al goede schutters met boghen/ de welcke sy van taey hout maeckten/ende waren voor geslepen steenen aen/oock sommighe met scherpe Visch-graten daerse 't Wilt met schooten/ dat daer als nu met menichte was : Oock nayden se met Visch-graten/gebruyckende zenuen van kleyne gedierten tot haer draden/ ende voeghden soo de vellen by malkanderen/daerse haer mede bedeckten/ somers 't bont buyten/ende 's winters 't bondt binnen draghende : Oock decktense hare huysen met Elants-huyden ende Zeevellen/die by haer niet geacht en waren. In somma / door-saghen 't alles/ende quamen met rijckdommen van Bont weder t'huys/ en hebbende Anica doen van alles verstaen/daer hy nae wenschte/ so dreef hy met sijne vrunden eenige Coopmanschappen op die landen/eenighe jaren langh/soo dat dese Aniconij heel machtig wierden/ende kochten alomme veel lants/so dat haer de lieden alomme verwonderden van dese schrickelicke rijckdommen / niet wetende waer sy van daen quamen ; sy bouweden oock Kercken in sommighe hare dorpen : Jae namaels boudense oock eenen schoonen Tempel in de stadt Osoil, op de Riviere Witsogda gheleghen / daer sy in woonden / welcken Tempel van de grondt op was van klaren witten Arduyn : In somma / en wisten niet waer sy blijven souden met haer goederen.

Nu merckten sy oock wel wisselijck / dat haer 't gheluck moghelick eens den rugge bieden soude / gelijck ghemeynlick in sulcke saecken gebeurt / siende haer alomme van vreemde seer benijt/om haer rijkdommen wille/hoe-wel sy noyt yemant eenighe spijt aen-deden/ ende dachten sulcks met groote voorsichtigheydt voor te komen/om te blijven inden graet daer sy in waren. Nu volgende de Moscovische

scovische maniere/is datse gemeenlick seggen; die te Hove geen vrund heeft/ geen mensch te gelijcken is/om dat in Moscovia, die yet begaeft is/'tzy met wat dat het oock soude mogen wesen/benijt ende belogen wort aen 't Hof/ so sy daer geenen Vrunt en hebben/en sonder eenigh recht oft reden onderdruckt wort/jae gantsch t' onder-ghewonpen/daerom sy rijck zijnde/hadden al eenen Vrunt ghehadt/ de welcke wel een van de meeste scheenen te wesen / ende oock was den selven genaemt Boris Goddenoof,ende was Swagher vanden Keyser Fedor Ivanowitz,die doen regeerde/ende Boris wert na des Keysers doot in zijn plaetse vercoren/als Rusch Keyser/gelijck breeder verhaelt wort inde hedendaeghse beschryvinge der Moscovischer Oorloghen.

So hebbense dan gedacht desen Boris alles te openbaren/doende hem eerst eenige geschencken/gelijck sy gewoon waren/en baden hem dat hy haer eens verhooren wilde/als hebbende een sake t' openbarē/die't rijke veel profijterē soude. Boris hier nae gauw luysterende/ heeft haer veel meer minnelijckheyt bewesen/ als hy te voren wel hadde gedaen / en doense hem alles verhaelt hadden van dese ondersoeckingen der Samojedsche en Siberische Landen/ook watse daer aen gemerckt ende gesien hadden/en oock wat rijkdommen het Rijcke daer aen genieten soude konnen/ende hem voorts alles voor-leggende/behalven datse hem niet en openbaerden/hoe heymelijck datse daer mede om-gegaen waren; oock datse haer eerst machtigh rijck gemaeckt hadden/dit zweegense:niettemin begost Boris te branden van begeerlijckheyt/ende wilde dit ondersoeken:jae beminde haer als zijn eyghen kinderen: jae verhief haer / gevende haer vrye Brieven uyt des Keysers naem/ datse mochten sonder tegens-spreken haere Landen diese besaeten/eeuwelijck en erffelijck ghebruycken/ nae haren wil ende believte/ sonder eenighe schattinghe daer van te geven / nu noch naemaels: Hy lietse oock in zijn slede voeren/ als sy by Winter-daghe in Moscou waren/ wesende een groote genade by den Moscoviten,principalijck by soo machtigen Vorst als Boris was/ een die 't gantsche Landt regeerde.

Boris dit wel bedacht hebbende/heeftet den Keyser alles ontdeckt/die 't seer lief was / en Boris daer door noch meer eerde / ende gaf hem daer in te doen 't gene hem believen soude. Boris hier op niet slapende / heeft eenige Capiteynen ende sommighe arme Edel-lieden/ ende die hy gonstigh was / daer toe ghebruyckt/ bevelende haer te trecken met de ghene die de Aniconij haer met gheven souden/ en kleeden haer oock kostelijck als Ambassaten/haer oock met-ghevende eenigh krijghs-volck/ende oock geschencken van kleynder weerden/om aen den Volcken te schencken / daerse souden komen / ende beval haer datse alle Passagien/ Rivieren / Bosschagien ende plaetsen wel op teeckenen souden / oock de namen vande selve/op datse wisten alle goet rapport daer van te doen/als sy souden weder-komen; ende beval haer oock minlijck te handelen met de Volckeren / bequaem om te gaen/een bequame plaets te bespien/omme naemaels/so 't mogelijck ware/ daer eenige Sterckte oft Castelen te maken / en datse immers eenige vande Lieden soude maken in Mosco te brengen/so't eenigsins mogelijck ware: Ende alsoo zijn sy uyt Mosco getrocken/ wel gemaeckt van kleederen / geweer ende gelt / oock geschencken/en quamen tot Witsogda, by de Aniconij, die oock Volck toe-maeckten om met haer te trecken; oock veel kinderen ende vrunden van haer trocken mede daer heenen.

Daer gekomen zijnde/hebbense gedaen na dat haer was bevolen/ende hebben den Volcke aldaer groote vruntschap bewesen / ondersoeckende neerstelijck wie

D hy

by haer de geſienſte waren/ende hebben die eere aengedaen / ende ſchoncken haer veel dinghen van kleynder weerden / die by haer ſeer rijckelijck ende koſtelijck ſcheenen te weſen : jae verbeyden haer met groote juychen en roepen / vallende te voete voor de gene die 't haer gaven / ſiende de ſelve ſoo koſtelijck ghekleet/ zijnde 't ſelve ongewent te ſien/en meynden dattet Goden waren : Maer alſoo de Moſcoviten door Tael-mannen ſprahen / 't welck Samoyeden waren / die eenige jaren hadden gewoont by de Moſcoviſche Boeren op Dorpen/ ende alſoo de ſprake gheleert hadden / gaven haer te kennen van haren Keyſer / ſeggende de ſelve by nae eenen aertſchen Godt te zijn / jae wel geheel ; veel dingen aenroerende/ die deſe arme menſchen bewogen/om ſulcks wenſchende te ſien/ ſy oock niet beter wenſchende / namen 't terſtont aen: jae noch daer by ſeydenſe / datſe eenighe Moſcoviters by haer ſo lange in oſtagie wilden laten/ende ook om de ſprake te leeren / ſoo datſe veel lieden met duſdanighe manieren op deſe zijde van de Reviere Oby aen haer zijde kreghen / die haer den Moſcoviſchen Keyſer onderwerpen/ ende lieten haer oock terſtondt van de Moſcoviten taxeren / belovende jaerlijcks den Moſcoviſchen Rijcke te gheven / yeghelijck menſche/ jae tot den Kinderen toe/die maer den boge en begonden te hanteren / een paer Sabel-vellen / die by haer van kleynder weerden waren : maer by den Moſcoviten, voor een juweel ghehouden / en beloofden 't ſelve te geven in handen van den ghenen die dat t' ontfangen beſtelt ſoude worden / 't welck oock ten vollen gheſchach : Ende voorts trocken ſy over de Riviere Oby wel 200. mijlen door 't Landt heenen / ſiende veelſeltſame Gedierten/ſchoone Fonteynen/ fraye Cruyden ende Boſſchagien/ oock veelderley Samoyeden,de ſommige op Elanden rijdende/ſommige op ſleden ſittende/die van Reen ghetrocken werden / de ſommighe van Honden / die ſoo ſnel liepen als Herten/in ſomma ſaghen vele daer ſe haer van verwonderden/ende teeckenden oock alles ordentlijck op / om naemaels goedt beſcheet te brenghen/ende quamen ſoo wederomme / eenighe ghewillighe Samoyeden met haer nemende / ende lieten oock eenighe Moſcoviten in haer Lant / om de ſpraecke te leeren/en zijn ſoo in Moſco ghekomen / daerſe van alles goedt beſcheet brachten aen den voorſz Boris en Boris aen den Keyſer/ ende ſagen met groot verwonderen de Samojeden aen / die ſy met ghebracht hadden / de ſelve bevelende te ſchieten/ 't welck ſo ſicx van haer gheſchach / dattet gheen menſche ſoude willen ghelooven : Want een pennicxken kleender dan een halven ſtuyver / ſettenſe in eenen Boom / ende ginghen daer ſoo wijt van datſe nawelijcks 't pennincxken / oft effen in 't gheſicht konden hebben / ende treften 't ſelve ſoo menighmael / als ſy de pijle daer na ſchotē/ſonder eens te miſſen/'twelck velen dede verwonderen.

Ten anderen zijden / ſaghen deſe wilde lieden 't leven der Menſchen in Moſco met groote verwonderinghe aen/oock der ſtadts manieren / ende meer dierghelijcken dinghen : Maer met verſchrickinge aenſagenſe den Keyſer/zijnde ſoo koſtelijck gekleet/ſittende ſoo te Paerde/oft varende ſo in een Koets van veel paerden getrocken/koſtelijck verciert/omringt met menigte van groote Heeren/ ſeer koſtelijck verciert / en ſaghen oock ſeer nae alle 't Krijghſvolck die met de roers ſoo al in roode rocken om den troup liepen/zijnde altijts als den Keyſer uyt-reet/ omtrent vier-hondert ſchutten by hem : Oock hoordenſe met verwonderinghe aen 't ghelupt der klocken / die met menighte in Moſco zijn / oock ſaghenſe met verwonderinghe alle de koſtelijcke winckels in Moſco , ende alle heerlijckheydt aldaer / in ſomma / ſy meynden datſe in der Goden throon waren gheraeckt/ ende wenſchten alreede te zijn by haer mede-broederen / om haer dit alles te ver-

kon-

kondigen/noemende haer zaligh te zijn/sulcken Hooft te moghen obedieren / als den Keyser/ diese meynden eenen Godt te zijn/ oock smaeckte haer de spijse wel/ die haer in Mosco was t'eten gegeven/wel proebenden datse haer beter smaeckte dan rauwe beesten in haer lant/oft droogen visch.

In somma hebben den Keyser belooft hem voor Heere aen te nemen / ende beloofden oock hare mede-broederen/ verre en by te bewegen : Ende voorts baden sy den Keyser/dat hy haer de genade doen wilde/ ende seynde haer Gouverneurs die haer souden regieren / ende die se de voor verhaelde schattingen mochten in handen leveren: aengaende van haer afgoderie/ daer en wert niet afverhaelt/ maer bleef so naer haer gewoonte/dan geloove wel dat 't Christen Geloove daer haest geplant soude worden / waert datter eenige bequame Leeraers waren / en geloove metter tijt 't selve wel in 't werck gestelt soude werden/waer 't dat sy niet besich en waren/met dese zware Oorlogen/daer sy met beladen zijn.

Zijnde dit alles geschiet als boven verhaelt is/so zijn de kinderen Aniconij seer verheven/ende wert haer alomme vele vryheyt gegeven/ende oock bevel over eenige plaetsen / ontrent hare Landen gelegen/ die vele en groot zijn : Jae hebben lant/hondert mijlen van malkanderen / hier en daer op de Rivieren Duyna, Witsogda, ende Soehna, so datse rijck en alomme vol zijn/ende worden noch dagelijcx by haer eere behouden.

En wert in Moscou geraetslaeght datmen herwaert/ langhs ende ontrent de Riviere Oby, in de vlacke velden / sterckten ende plaetsen uyt der natueren daer toe soeckende / Castelen moest maecken / ende met krijghs-volck besetten / en diende oock eenen gheneralen Gouverneur aldaer / om de Landen allenghskens wijder ende wijder te versoecken/en 't selve also te incorporeren : d'welck alles geschiet is / ende eerst zijn aldaer gebouwt geworden eenige Casteelen van groote balcken / upten bosschen aldaer / ende die met aerde gevult/ ende so met soldaten beset/oock werter dagelijcx veel volcx heenen gesonden / soo datter op sommige plaetsen/metter tijt heele gemeynten waren/vermengelt met Polen, Tarters, Russchen, ende andere Natien.

Want alle ballingen/ende die moorders/ verraders en dieven waren/en allerley schuym van menschen/die de doot verdient hadden/ wierden daer heenen verbannen/de sommige daer een tijt lang gevangen gehouden/ de sommige bevolen te woonen/na dat hare misdaet groot was/ende wierden so allenghskens groote steden van veel volcken:dese Casteelen en groote gemeynten/nu wel een Coninckrijck besonder gelijckende/want naemaels veel arme lieden daer heenen trocken/ om datse aldaer veel vrydom hadden / ende Lant om niet : En dese Lant-douwe wert Siberia genaemt / ende oock werter een Stadt gebouwt / diemen Siber noemde/ende doemen in 't eerste in Mosco hoorde van den naem Siberia, gruwelden de boosdaders in Mosco daer voor/gelijck in 't eerst t'Amsterdam/die 't weerdigh geweest zijn voor het Tucht-huys verschrickten. Want men sontse terstont na Sibirdam. Nu is 't soo gemeen dattet niet meer geacht en wert / maer de Heeren en Edelen in Mosco zijnde in 's Keysers ongenade vervallen/zijnder noch wel bange voor/ dan die wordender somtijdts voor een tijdt lanck ghesonden/ met Vrouw' ende Kinderen / ende wort haer daer eenigh gouvernement bevolen/tot dat den toorne des Groot-vorsts gestilt is/als dan wordense weder in Mosco ontboden.

Om nu te weten den wegh uyt Moscovia tot daer toe/sal ick vervolghens / nae vermoghen/ verhalen / als hebbende niet meer konnen bekomen / ende dat noch met

met groote moeyte ende vruntſchap/hebbende te Hove ſommige vrunden in Moſco, doen ick daer woonde/die my groote jonſte toe-droegen / ende my 't ſelve gaven/alſoo ick lange aenhielt / eer ſy 't my dorſten geven / en haddet noch uyt-gekomen by tijde van Vrede in Moſco, 't ſoude haren hals ghekoſt hebben de gene die 't my gaven/ſoodanigh is 't Moſcoviſch Volck: Want ſy en mogen niet lijden dat de ſecreten van haer Landt ontdeckt worden.

Een kort verhael van de Weghen ende Rivieren uyt Moſcovia Ooſtwaerts ende Ooſt ten Noorden aen te Landewaerts, ſoo het nu alreede daghelijcks bereyſt wordt van den Moſcoviten; Oock de namen der Steden aldaer van den Moſcoviten ghebouwt, met des ſelven Gouverneur oock beſet, die dat Landt daer al-omme bewoondt, opſoecken ende innemen laet; jae by nae tot in groot Tartarien toe heeft laten beſoecken,

WT Witſogda Soil, van daer de Aniconij woonen/reyſen ſy de Riviere opwaert/ tot datſe komen by een ſtedeken van de Moſcoviten bewoont / datmen Javiniſco noemt/ende is 17. dagh-reyſens van de ſtadt Soil, de Riviere opwaert / door Rivieren en Boſſchen reyſende/en valt deſe Riviere Witſogda, uyt het gebergthe Joegoria genaemt/de welcke ſtrecken uyt Tartarien van 't Zuyden/ tot by nae de Zee na 't Noorden: Uyt de ſelve gebergthen valt oock de Riviere Petſiora, die in de Zee valt/op deſe zijde Weygats.

Van Javiniſco, 3 Weeckens reyſen / komenſe in een Riviere die ſe Ne-em noemen/of Stom op Duytſch/om haren ſtillen loops wille tuſſchen den Boſſchen: Soo omtrent vijf daghen met Schuyten ofte Vlotten ghereyſt hebbende in deſe Riviere Ne-em, ſoo moetenſe 't goedt een mijle over Lant voeren / want deſen Ne-em loopt eenen anderen cours als ſy reyſen moeten/ſo datſe om der kortheyt wille over Landt een mijle weeghs reyſen / en komen ſoo in een Riviere die ſe Wijſſera noemen/ende deſe Riviere valt uyt Steen-klippen/die de Moſcoviten Camena noemen/ende liggen oock in 't ghebergthe Joegoria, ende reyſen ſoo met de Riviere nederwaerts 9. dagen langh/en komen dan by een Stedeken datſe noemen Soil Camſcoy, en is van den Moſcoviten gebouwt tot een ruſt-plaetſe voor de reyſende Lieden/ want ſy van hier moeten voorder te Lande reyſen / ende de voornoemde loopt voorts haren cours / ende valt ten leſten in de Riviere Cam, welcke Cam loopt onder de Stadt Viatca in Moſcovia, ende eyndight haer in de groote Riviere Rha of Volga die in Mare Caſpium vloeyt met 70 ingangen/ alles gehoort van perſoonen die 't geſien ende beſocht hebben.

Te Soil Camſcoy geruſt hebbende / ſoo zijnder vele Peerden metter tijdt al op ghebrocht/ende is oock alreede wel bewoont ende 't Lant ront-om met Dorpen ende Vee wel verſien/al meeſt Ruſſen en Tarters zijnde/ſoo nemenſe haer bagagie op Peerden/ende reyſen van daer meeſt over ghebergthe vol Dennen / Pijnboomen / oock ander ſeltſame Boomen / ende reyſen dwers over een Riviere in het ghebergthe Soyba genoemt / daer nae noch over eene die ſe Cooſna noemen/loopende beyde nae het Noorden. Dit ghebergthe wort by haer in drien ghedeelt/ ende is een heel ander Lant als daer ſy uyt-komen / ſchoonder Boſſchen/vaſter van Hout/ende oock veele verſcheyden Kruyden daer waſſende/ ende wort twee dagh-reyſens langh ghenaemt Cooſvinſcoy Camen; noch ander twee dagh-reyſens

sens wortet ghenaemt Cirginscoy Camen; daer nae vier dagh-reysens langh is Podvinscoy Camen, ende komen dan tot een Stadt ghenaemt Vergateria: Dese drie voornoemde Woestijnen worden meest besocht van wilde Tartars en Samoyeden, die niet en doen dan alle kostelijck Wildt vanghen voor den Moscoviter: Dat gheberghte Podvinscoy Camen is 't hooghste/ende op veel plaetsen met sneeu ende wolcken bedeckt/ende 't selve is seer moeyelijck om reysen/ maer 't valt soo allengskens seer leege.

Komende tot Vergateria voornoemt / moetense hier wachten tot in 't Voor-jaer/want daer is een Rivière Toera die 't heele Jaer aldaer ondiep is/ om datse daer eerst haren oorspronck heeft/maer in 't Voor-jaer wortse gantsch diep vanden sneeu des gebergthe aldaer /ende reysen dan alsoo met booten ende schuyten voorder.

Dese Stadt Vergateria is d' eerste Stadt in 't Landt Syberia, ende wiert eerst gebouwt over 21 Jaren / met meer andere Steden aldaer omtrent/ ende is oock wel bewoont /oock bouwense Landt gelijck men in Moscovia doet.

Oock isser eenen Gouverneur aldaer/ die alle Voor-jaren menighte van Provianden ende Cooren sent al-omme door die Rivieren in den gantschen Syberischen Lande in alle Casteelen ende plaetsen daer Soldaten ende Krijghs-volck is: oock over de Oby in allen Forten ende plaetsen aen Moscovisch Volck/want sy aldaer niet en bouwen noch ter tijt/ ende de Samoyeden leven van het Wilt als verhaelt is.

Nu dese voorschrebn Rivière Toera af-drijvende / komense naer vijf dagen in een Stadt/Japhanim genaemt/oock voor twee Jaren gebouwt / ende met Volck geplant.

Tot Japhanim komende/reysense voorder in deselve Toera, ende twee dagen gereyst hebbende / begint haer dese Rivière seer kromme te drayen / soo datse haer dickmaels moeten oversetten inde selve Rivière over Lant/om de rechte te hebben/ende om der korthéyt wille.

Ende nu woonen hier altijdt Tartaren ende Samoyeden, die daer ontrent Vee houden/daer sy van leven: oock houwense Booten.

Ende ten lesten van dese Rivière Toera komense in een groote Rivière Tabab, zijnde by naer twee hondert mijlen van Vergateria, maer sy reysen tot Tinnen toe/ een Stadt vol Volcks/oock van de selvighe voor-verhaelde ghebouwt: dan vele reysen oock wel van Japhanim met sleden in den Winter tot Tinnen in twaelf daghen tijdts/ ende hier gheschiedt nu grooten handel van Pelterijen met den Moscoviten, teghen de Tartaren ende Samoyeden, ende dese plaetse is goedt voor de geene die maer een half Jaer uyt en wil zijn: Maer vele soecken 't wijder/ jae tot verre over die Reviere Oby, soo nae 't Oosten als nae 't Zuyden.

Van Tinnen komtmen tot Tobolsca, het Hooft der Syberische Steden/ende aldaer is den Stoel Syberia, ende den opperstén Viceroy van de Moscoviten, ende daer moeten alle Steden haere schattinghen Jaerlijcks brenghen / soo wel van d' ander zijde de Oby, als op dese zijde / ende wort daer oock versamelt / ende soo met geleyde Jaerlijcks met Casacken en Krijghs-volck nae Mosco gesonden/ ende hier wordt oock strenghe recht ghehouden. En moeten oock alle Gouverneurs in Samoyeda en Syberia desen obedieren. Oock geschiet daer grooten handel in alle dinghen / uyt Moscovia daer ghebracht: Oock komender Tartaren uyt het Zuyden/heel wijt uyt Tartarien, en veel verscheyden Volcken/ die daer allenskens

kens meer ende meer komen / nae dat de fame van dit Lant wijder ende wijder ſterckt/ en is al vaſt profijt voor de Moſcoviten, die 't met vreden ſoo geïncorporeert heeft/ dat hy niet en hoeft te vreſen/ ſo ſeer zijnſe den Moſcoviten toe-gedaen/ ende oock zijnder alomme Kercken / wilde Godt dat den wreeden Spangiaert America in plaetſe vaa zijne onmenſchelijcken tyrannije/ met ſulcken vrede in-gekregen hadde/ ſoo mocht men hem noch eenigſins 't ſelve gunnen/ want men veel meer van ſulcks met vruntſchap ſal konnen verkrijghen / gelijck ick 't ſelve ghemerckt heb/ en noch dagelijcks vanden Moſcoviten hoore en aenmercke/ dan met wreede tyrannije oft gewelt/ &c.

Deſe voornoemde Stadt Toboliſca leyt op de groote Rivière Yrtis ghenaemt / die ſeer ſterck valt uyten zuyden / ende loopt wel ſoo ſnel als de Donouw doet/ ende valt in de Rivière Oby, ende ſy ſchijnt met Oby uyt een geweſte te komen; aen d'ander zijde der Stadt loopt de Rivière Tobol voor-noemt / daer de Stadt de naem af heeft.

Inde Rivière Tobol komt een vallende Rivière/ die recht uyt het noorden uyt het gheberghte by den zee-kant ſchijnt te vallen / ende wort van den Wilden geheeten Taffa, ende op de ſelve Rivière hebben de Moſcoviten nu onlanckx een Stadt ghebouwt/ Pohem ghenaemt/ ende hebben deſelve beſet met allerley volck uyt de Sibieriſche ſteden/ en dat om oorſaecke datter ſoo ſchoone Landouwe omtrent is / oock ſchoone Boſſchagien / zijnde vol Wilt / van Luypaerden/ Loſſen/ Voſſen/ Swerte/ oock Sabels en Maters: En deſe Stadt leyt twee weken reyſens van Toboliſca, noortwaert de Rivière Yrtis, daer van verhaelt is / loopt oock in de Oby; twee weken reyſens van Toboliſca: Ende op de Mont was eertijdts oock een Stadt ghebouwt / die genaemt was Olſcoy-gorot, maer is naemaels door 't bevel des Gouverneurs in Siberien gheruymt / niet ſeggende waerom: Ick dencke 't is geweeſt om de koude / oft om datſe nae haer meyninghe / te nae den zee-kant ſtont / vreeſende datter eenigh overval ofte veranderinghe mocht ghe-ſchieden: Ende alſoo uyt de groote Rivière Oby een groot water loopt / omvangende een groot deel Lants/ gelijck eenen arm/ en valt 't ſelve ſo weder inde Oby, maeckt ſoo een groot Eylant / en hebben op dit Eylant weder een ander Stadt gebouwt/ in plaetſe vande geruyneerde / ende hebbenſe Zergolt gheheeten/ zijnde ontrent 50. mijlen opwaerder als d'ander geſtaen hadde.

En als ſy van daer door de Rivière opwaerts reyſen/ ghebruyckenſe weynigh zeyl op hare Booten/ 't zy om datter weynigh Wint is/ of om 't hooghe Landts wille/ hoe-wel de Oby alſints groot ende breedt is/ maer trecken de Booten op/ ghelijckſe meeſt in alle plaetſen door de Rivièren in Moſcovien reyſen/ en reyſen van Zergolt ontrent 200 mijlen opwaerts / en komen dan tot een Caſteel / ghenoemt Noxinſcoy, dat over 13. Jaren gebouwt wiert / als den grooten Gouverneur Volk uyt Seberien ſant/ om Landen op te ſoeken/ bequaem zijnde voor menſchen/ ende om ſteden te bouwen/ en hebben doen alſo daer een Caſteel gebouwt/ daer eenigh Krijghs volck op is / een playſante / ghesonde en de warme plaetſe/ en ſeer vruchtbaer / daer oock veel fray Ghedierte ende Ghevoghelte is: Het leyt in 't Zuyt-ooſten/ ende is naemaels oock een Gemeynte ghewoorden/ en haer wiert bevolen noch wijder en wijder/ nae de warmte opwaert/ 't Lant te beſpieden; maer haer is altijdt bevolen met Vruntſchap te handelen/ ende den Volcke vrundelijck te tracteren/ die ſe ſouden ontmoeten/ oft vinden / om ſoo wijder ende wijder Volck te hebben. Alſſe nu met troepen te Lande-waert in reyſden/ tot o-

ver

ver de 400 mijlen / sagense alomme schoone Landouwe / maer geen menschen / maer al woest Lant.

Dan alsoose by de 200 mijlen quamen door de Rivière Oby op-reysende / hebben (nu geleden 10 jaren) eenen schoone playsante Landouwe gevonden / ooch seer warm / sonder datter eenige onbequaemheyt was / ende oock weynich Winter / of by na geen; en sy daerom weder in Siberia gekomen zijnde / hebben veroorsaeckt geweest 't selve inder Mosco te ontbieden / en regeerde aldaer den Boris Goddenoof, dewelcke de saecke seer behertighde / ende beval oock terstont dat den Gouverneur uyt Siberia daer volck henen soude senden / om daer een Stadt te laten bouwen / het welck geschiede / ende daer is een schoon Casteel gemaeckt / met noch eenige huysen / soo dattet nu een schoone Stadt is / ende wort Toom genaemt / om datse namaels gehoort hebben / datter menichte Tartaren op deselve plaetse gewoont hebben / ende soo soude die Stadt van den Tartaren / so den naem ontfangen hebben / om haer playsancy wille / ende dese Tartaren hadden eenen Koninck onder haer / die Altijn genaemt was / ende soo wort dese Stadt dickmaels noch besprongen van diversche volckeren die haer derwaerts in 't velt onthouden / dan nu isse so machtigh / dattet metter tijdt oock wel een kleyn Koninckrijck mocht worden.

Nu tusschen dit Casteel Noxinscoy, ende dese Stadt Toom in Siberien vindense noch dagelijcks te Lande-waert veel diversche Volckeren / die haer Ostachii noemen / die nu oock al metten Moscoviten, Tartaren, ende Samoyeden in Saberia haer vereenighen / ende met vrientdtschappe handelen / brenghende sommighe oock Goudt ende andere dinghen / ende hebben onder haer veel Koninghen / zijnde die gelijck de Indianen / te weten / de kleyne die in Oost-Indien woonen / ende niet de groote: In somma de Moscoviten komen soo wijdt dat Quartier uyt / dattet te verwonderen is.

Oock zijnder veel Casteelen en Stedekens tusschen de Rivière Oby ende Yrtis, de welcke in de selve tijdt / oft weynigh daer nae ghebouwt werden / als Tobolsca gebouwet wiert / ende zijn nu oock gantsch rijck / zijnde gemenght met Moscoviten, Tartaren ende Samoyeden, die tamme zijn / ende worden deselve Steden ghenaemt Tara, omtrent welcke plaetse / de Rivieren Oby ende Yrtis, thien dagh reysen van malkanderen zijn: oock een Stadt die Jorgoet genaemt is / ende die is ghetimmert over veerthien ofte vijfthien jaren / oock Beson ende Manganfoiscoygorad; ende leggen dese voornoemde Steden opwaert naer het Suyden / maer op de West-zijde der Rivière Oby, soecken de Inwoonders noch dagelijcx wijder en wijder te komen. Herwaert op dese zijde de Oby, liggen de Steden Tobolsca, Sibeir, Beresai, ende meer andere op verscheyden Rivieren liggende / ende wordt noch dagelijcx meer gebouwt.

Maer de Steden Narim ende Toom leggen op d'ander zijde der Rivière Oby. Hier gebruycken de lieden veel Reen in haer sleden / oock snelle honden / die sy veele met visch spijsen / daerse na haer oordeel seer sterck van worden / zijnde gedroogden Roch: Maer Jorgoet voor-verhaelt licht inde Oby op een Eylant.

Nu van Narim op-waert na het Oosten / de Rivière genaemt Telt, daer hebbense oock een Casteel gebouwt ende noemen 't selve Comgoffchoy, en besettent oock met volck: Van dit Casteelken en Narim, zijnse door 't bevel des Siberischen Gouverneurs / over seven jaren geleden / ghesonden met sleden en Peerden recht nae het Oosten / om aldaer te soecken ofter eenige onbekende Volkeren haer onthielden / ende reysden wel ontrent thien weecken lanck / recht Oostwaert door

groote woestijnen/vindende alomme schoone Landouwe/ooc k schoone boomen/ ende veel diversche Rivieren : maer omtrent de tijt door sz gereyst hebbende/hebbense op den velden eenighe hutten gesien/ vindende oock veel vergaderinge van Menschen / dan alsoo sy Samoyeden ende Tarters tot Leydts-lieden hadden / die oock moghelijck de weghen wel door-loopen hadden / en warense niet beschroomt.

Maer komende omtrent de menschen bewesen haer groote eerbiedinghe/ende kregen de Samoyeden ende Tarters soo veel van haer te verstaen/datse haer selben met de name Tingœsy noemden/ en woonden al langs de groote Riviere diese Jeniscea noemden/ende wesen haer te spruyten uyt het Zuyt-Oost/dan wisten haer begin niet/ en was de Riviere grooter van de Oby, oock hadden dese lieden groote kroppen onder de kinne/klockende met haer sprake als de Kalcoetten/'t scheen dat de Somoyeden haer sprake in veel verstonden/ende sy de Samoyetse sprake niet heel ongelijck en was/maer daer na seer helde.

Dese Riviere Jeniscea, veel grooter zijnde dan de Oby , heeft aende Oost-zijde groote gheberghten/ daer onder oock Dyer-bergen zijn / die Zwavel ofte Solpher uyt-werpen : Maer op dese zijde naer het Westen daer is 't leeghe schoone Landouwe/seer playsant van alderley Kruyden/Boomen/lieffelijcke Bloemen/ ende diversche vreemde Vruchten: Oock heel seltsaem Gevogelte/het welcke leeghe Lant wort wel by de 70. mijlen weeghs over-loopen inde Lenten vande Riviere Jeniscea, even (nae wy verstaen) ghelijck de Nijl in Egypten doet / ende dese Tingœsy dit wetende / onthouden haer over d'ander zijde soo lange op de gebergten/tot dat de Riviere valt/ende komen dan weder in dese schoone leege Landen met al haer Vee.

Dese Tingœsy was minnelijck Volck/ende onderworpen haer oock den Gouverneuers die de Samojeden regeerdē/ende dit al door de Somojeden haer daer toe bewegende / ende noemden die by nae Goden te zijn. Men konde niet mercken wat Godts-diensten dese Lieden hadden/noch men heeft het noyt konnen vernemen / alsoo door onachtsaemheyt vande Moscoviten alle dinghen ten nausten niet bespiet en wort.

't En verwondert my oock gantsch niet/ dat jaerlijcks Weygats soo verstopt is met ijs in 't Noorden/aengesien de groote Riviere Oby ende Jeniscea soo schrickelijck veel ijs uytspouwen/ ende noch meer ontallijcke andere Rivieren/ diens namen men niet en weet/de welcke soo ontallijcke dickte van ys uyt werpen / dattet ongeloofflijck is/ want in 't Voor-jaer dryvet ijs omtrent den Zee-kant somtijdts hele Bosschen met hem wegh/van wegen sijn dickte ende menichte/waer door komt datmen aende stranden van Weygats soo veel Hout allesins siet aengedreven liggen : Oock zijnde in de engde by Nova Sembla de uyterste kouden / soo en is 't niet wonder dattet daer op-hoopt door de engde/ende ook noch vriest/ende so dicht in malkanderen sich settet/tot dat het de dickte van 60. of ten minsten 50. vademen krijght / ghelijck dit Jaer hebben af-ghemeten die met een kleyn schipken daer wederom waren van Isaac le Maire uytgesonden/die my daer oock geerne heen hadde ghehadt/maer sloegh het af / want ick bewijsen wil dat mender niet door en kan/ en altijts vergeefs sal wesen wat sy doen/oft moesten 't anders aenleggen.

Sy hebben oock over dese Riviere wijder reyse aengenomen / maer hielent recht in 't Oosten / weynigh dorvende nae 't Zuyden wenden / en hadden eenighe van dese Tingœsy met haer / van de welcke sy verstonden / datter Zuydtwaert

waert veel volckeren die haer vreemt waren / woonden / ende oock Koninghen na dat sy verstaen konden/onder haer hadden / die dickmaels tegen malkanderen oorlooghden.

Dan niemant vernomen hebbende/zijnse wederom gekomen nae eenige dagh reysens / maer hebben de Tingœsy bevolen wijder te soecken / die 't haer beloofden/en oock vrientschap ende aliantie met haer maeckten/latende eenige Moscoviten, gealieerde Samoyeden ende Tartaren by haer / en gaven haer oock eenighe gheschencken: Dan het volghende jaer souden de Tingœsy volck van haer zijde/ Oost-waert op / noch verder dan sy te vooren gheweest waren / en trocken met groote menighte daer heenen / en hebben ten lesten noch een groote Riviere vernomen/dan die niet wel so breedt als Jeniscea haer Riviere / maer wel so snel loopende/en daer eenige dagen langhs gheloopen hebbende / ten lesten noch eenige lieden gesien/die sy achterhaelden/en sommighe gevangen kregen/maer konden haer niet verstaen / dan door wijsen ende bedien hebbense soo veel van haer ghehoort/dat aen d'ander zijde dickmaels gedonder was / seggende: Om-om, oock datter menighte van getier ende gherupsch was van Menschen/en wesen op die Riviere / en seyden Pesida, daer uyt de Tingœsy ende Tartars besloten dat sy de Riviere soo noemden / en uyt de woorden/Om-om, besloten de Moscoviten namaels/ dat het gelupt van Klocken moeste wesen/ en weder vertreckende/namense eenige van dese lieden mede / dan sturven al onderwegen / 't zy van bangigheydt oft vreese/oft veranderinge des Lochts/daer de Tongœsy, Samoyeden, ende die met haer waeren/seer droevigh om waeren/want wederom komende/seyden dattet kloecke lieden waren / wel gestelt/ kleyne oogen hebbende / en platte aensichten/ bruyn zijnde uyt den geelen.

De Moscoviten in Siberia dit alles ghehoordt hebbende van de Samoyeden; die uyt Tingœsen-lant in Siberia quamen/waren seer begeerig om noch wijder te soeken/begeerende volck van den Gouverneur/die haer het selve vergunde/ook selfs veel Krijghs-lieden met sendende/met bevel alles wel te door-sien/oock Tingœsen met te nemen / en Samoyeden, oock Tartars: en zijn soo ontrent 700. mannen heenen getrocken / over de Riviere Oby, door der Samoyeden ende Tingœsen lant/ over de groote Riviere Jenisсea, ende zijn so voorder ende voorder gereyst / hebbende tot voorgangers Tingœsen, die haer den wegh voor-draefden/haere spijse veerdigh onder-wegen vanghende / soo Voghels als Rheen/Geyten ende ander vreemde Dieren/en vongen oock visschen / als 't lant door-regen zijnde met veel schoone Riviere / ende zijn oock tot de voornoemde Riviere Pesida gekomen/ende hebben by de selve hutten op-gheset / ende daer eenen tijdt lanck gheleghen/ tot het voor-jaer toe datse de Riviere open sien wouden/ende 't was by naer in't voor-jaer alsse daer quamen: maer over die Riviere en dorsten sy niet komen/ als hoorende dat haer te vooren ghesept was / ende verstonden / dattet ghelupt van Klocken was: als den Wint van over de Riviere quam/hoordense oock dickmaels ghedreun van volck en Peerden/ende sagen oock eenighe zeylen somtijts/ doch weynigh/die af-liepen/nae haer meyninge / de Riviere onderwaert /ende seyden naemaels dat de zeylen vierkant waren / ghelijck ick dencke de zeylen in Indien zijn; maer gheen Menschen vernomen hebbende aen die zyde daer se waeren / bleven daer eenigen tijt / ende bevonden oock dat de Riviere heel hooghe wert in 't voor-jaer / dan weynigh te achten / naedemael 't Lant aen beyde zijden hooge was: Haer herte verheughde in 't aensien van de seer schoone Landouwe / zijnde in May ende April. Oock sagense veel rariteyt van Kruyden/

Bloemen/ Vruchten / ende ſeltſame Boomen / Dieren ende vremde Vogelen: Maer alſoo de Moſcoviters daer niet curieus en zijn / achtent ſelve niet / ſoeckende maer proffijt aen allen zijden ; want het zijn een deel plompe heele Menſchen.

Ende ſoo in de Somer zijnſe wederom gekomen/reyſende langhſaem: Want het was in den Herfſt als ſy in Siberia quamen/ ende verkondighden alles wat ſe daer geſien ende gehoort hadden / ende confirmeerden 't ſelve met haeren Eede.

Alle deſe voornoemde dingen te Hove inder Moſco veradverteert zijnde/hebben den Keyſer Boris ende alle andere groote Heeren haer daer over ſeer verwondert/ met yverige begeerte ontſteecken zijnde/omme dit alles ten nauſten te doen ſoecken/meynde 't volgende jaer daer Ambaſſadeurs henen geſonden te hebben met vele geſchencken / de welcke mede genomen ſouden hebben Tarteren, Samoyeden ende Tingœſen, om te trecken over de Rivier Peyſida,ende te vernemen wat daer was/ende oock alliantie te maken met den Koningen ende Volckeren aldaer/ſoo ſy daer yemanden vonden: Haer oock bevel gevende/alles ſijn ordentelick te verſpien ende doorſien / ende op te tekenen ; want ſy konden niet vergeten van datſe der Klocken gelupt gehoort hadden : Maer dit is alles nae-gebleven / als doen beginnende in Moſcovia deſe troubel ende Inlantſche Oorlogen/als inde beſchrijvinge des ſelven daer van te verſtaen is.

Ick gheloove dat het begin van 't Koninckrijck Cathaya is / 't welcke paelt aen China ende Indien, dan ſorghe dat den Moſcoviter daer metten hoofde tegen den muur loopen ſal/doch den tijt alles ſal leeren / ſoo ſy het noch naemaels verſoecken.

Dan niet te-min hebben de Gouverneurs / gedurende de Moſcoviſche Oorloge/noch derwaerts eenen tocht laten doen/ daer onder veel Burgers vrywilligh uyt Siberia mede trocken/ende komende inder Tingœſen Lant / over die Riviere Jeniſcea,zijnſe meeſt al te voet geloopen / ſoo datter door ongemack veel ſturven van de gene die gemackelijck geleeft hadden / en vonden ten leſten even het ſelve/ 't gene de voorighe geconfirmeert hadden : Boven dat ſoo hoordenſe al-te-met ghelupt van Volck ende Klocken/dan haer vande Tingœſen ontraden zijnde, dorſten haer niet begeven over deſe Riviere / dan hebben in ſommige Bergen / aldaer gelegen / eenige vlammen uyt ſien ſpringen / daer van ſy eenigh Solpher brochten/ende oock Gout-ſteen / ſoo dattet ſchijnt / daer veel koſtelijcke Mijnen zijn mochten.

Den Gouverneur in Siberia liet oock eenige ſchuyten toe-maken die verdeckt waren/en beval haer met het voor-jaer te varen tot Zee/uyt de Riviere Oby , en geboot datſe langhs de Zee-kant neffens lant ſouden varen/ tot datſe ſouden komen tot de Riviere Jeniſcea , want hy ſeyde datſe oock moeſt eyndigen in de Zee/ en beval haer daer in te reyſen eenige dachreyſen:daer tegens ſant hy oock volck te lande / bevelende haer ſoo lange daer te blijven op de kant van de Riviere / tot dat ſy deſe ſchuyten vernemen ſouden/ en geboot haer ſo ſy die niet en vernamen/ na een jaer wederom te keeren : Hebbende die ter Zee voeren bevolen/datſe alles ſouden beſichtigen watter te ſien ware/en gaf haer oock eenen Overſten met/die Luca genaemt was/den welcken hy geval / alles op te tekenen / en heeftſe ſo heenen geſonden / en ſy zijn oock gekomen in de mondt van de Riviere voorſz. ende hebben malkanderen daer ontmoet/alſo die te Lande waren getrocken/met den af-loop der Riviere/op vlotten en ſchuyten eenighe af-geſonden hadden / die op den Zee-kant de ſchuyten ontmoeten/ende vonden alles gelijk den Gouverneur haer te vooren verhaelt hadde/te weten/na zijn meyninge : Dan alſo haren Over-

versten Luca voorsz gestorven was/ met noch eenige andere vande voornaemste/ hebbense geraden gevonden van malkanderen te scheyden/ende elck weder zijns weeghs te trecken ende zijn in 't wederom komen/weder t' huys ghearriveert: in Siberia komende/en alles op-geteeckent/hebbense seer goet rapport daer van aen den Gouverneur gedaen/die 't selve aen den Keyser in Mosco sont/en is 't selve gesloten inde schat-kamer in Mosco, soo langhe tot dat dese Oorlogen geeyndight souden zijn/alsdan soudet oversien worden/maer denck het al verloren is/ 't welck jammer is/want sy veel seltsaems daer vonden van Eylanden ende Rivieren/Vogels ende Dieren/tot voor-by de Jenisсea heel wijt.

Ende soo eenen goeden vriendt in Moscovia daer eenen broeder heenen gehadt hadde/gaf my een blinde Caerte daer van / gelijck hy 't uyt zijn broeders mont verstaen hadde/die doot is/dan selver is hy door Waygats geweest/ende kent alle plaetsen tot Oby, dan wat daer voorts by is/heeft hy maer gehoort / soo en is 't selve Caertgen maer een beweep daer van neffens den Zee-kant/'twelck ik niet groote moeyte verkreegh / want dat het uyt-quame het soude dien Moscoviter sijnen hals kosten/daerom laten hem ongenaemt.

Inde groote Riviere Oby komt ook een Riviere vallen diese Taas noemen/ende schijnt te komen van ontrent Jenisсea, uyt een groot Bosch/daer uyt oock een Riviere valt/niet wijt van de voorsz/die in Jenisсea valt / soo datse uyt de Oby te water komen reysen door de Samoyedens Landouwe/ en setten haer maer 2. mijlen over Lant/so komense in een Riviere diese Torgalf noemen/en vallen so met vallende water in Jenisсea, en 't selve is seer bequaem om reysen/ en is gevonden nu onlanghs van de Samoyeden ende Tingœsen.

Maer 't is jammer dat het den Hollanders niet en geluckt door Weygats te komen/doch en weten niet hoe sy 't selve souden te werck stellen/want met schepen/daer in hondert mael niet door te komẽ en is: Maer alsse immers die Landen alle wilden doorspieden / moestense daer twee oft drie jaer blijven / omtrent Weygats oft Pechora, daerse wel goede Haven ende lijf-tocht souden krijgen/ende van daer moeten sy volck senden met Booten/gelijck de Russen doen/en oock eenige vrientschap met den Russen maken/die haer dan geerne den wegh souden wijsen/ende alsoo soudet ontdeckt werden.

Vele schoone plaetsen souden ontdeckt worden/so van Eylanden als vast lant/ dan is aen te twijffelen of America omtrent China niet aen dese drie deelen des Werelts vast is met een enghde gelijck Africa aen Asia hangt / by de roode Zee/ en 't selve is voorwaer wel mogelik/want wie weet te seggen oft open is/anders danse uyt de sommige schriften der Heydenen gevonden hebben / die schrijven dattet van een gescheyden is/ende veel bewijs-redenen by brengen.

Oft soo het open is / soo moet de Strate seer enge zijn/want ick by na geseyt hadde/dat het onmogelijck soude zijn / dat den menschen in America souden komen/daer Adam in Asia geschapen is/en daermen nergens in de heylige Schriften leest / dat voor de Diluvie eenige Schepen of Schuyten waeren/ende oock weetmen wel datter maer een werelt en is/ en op geen diversche plaetsen schepselen haren oorspronck en hebben/dan uyt den Paradijse/&c.

Nu mochtmen oock weder seggen/hoe de menschen al-omme inde Eylanden gekomen zijn/ende dit is/nae mijn meyninghe/nae de Diluvie gheschiet: Ook die in America, daer is een enge strate gelijckmen weet/ende sulcken engen strate mach tusschen Asia ende America ook wel zijn: hoewel nu sommige hart drijven/ datter een groote Zee tusschen beyden is over 100 mijlen breedt.

DIS-

DISCOURS

Van den Hoogh-geleerden

Johannis Isaacus Pontanus,

Van by Noorden om.

HIer souden andere mogen tegenwerpen / dat dese luyden een desperate ende gantsch onmogelicke sake/ als die niet geschiet en is/ en mogelick nimmermeer volbracht en sal werden / hebben bestaen. Maer wy geven voor antwoorde dat het selve eertÿts van de vaert na Oost-Indien (welcke heden ten dage niet alleen de Portegÿsen/ maer oock de onse/ so wy seggen sullen/ geluckelick gebruycken) oock van seer wÿse mannen geseyt is geweest: dat het namelick onmoogelick was dat yemant daer soude konnen geraecken/ de linie twee-mael passerende: dat de hope onseecker was / ende de perÿckelen seecker ende groot. Welcke dinghen ende andere daer teghen by gebracht en hebben nochtans Emanuel den Koninck van Portugael doen van sÿn voor-nemen niet konnen af-keeren/ dat hy niet dien wegh alreede een jaer te vooren van sÿn voorsaete tot de Cape de bone Esperanca ontdecken / door het midden der varen voorts en soude t' eenemael ontdecken. Derhalven heeft hy het gebiet van de Indische Vlote Vasco de Gama over-ghegeven/ welcke dese last aen-ghenomem hebbende/ heeft hem in 't jaer 1497. op de reyse begeven van Calis Malis tot Aribien ende het Koninckrÿcke van Calecut, de Cape de bona Esperanca voorby varende alles ondeckt / ende heeft den Koninck daer na wat van noode was te doen tegenwoordelick verklaert. Want seeckere hope ende ghelegentheyt om dese navigatie te volvoeren hadden gegeven behalven de getuygenisse van de oude/ ook eenige die de Konink nae Alexandrien gesonden hadde / op dat sy van daer naer Mooren-lant/ dat boven Egypten is trecken souden: ende van daer nae Italien varen / op dat sy van ervarene persoonen leeren souden op wat wÿse die vaert alderbequamelickst/ nae den omkeer van de Cape, naer Indien ghedaen soude konnen werden. Ende onder de getuygenissen van de Oude/ behalven Ptolomeus, den welcken ick sie dat de streecke van dese Cape onbekent is geweest / Plinius nochtans brenght veele uyt druckelick by/ waer uyt openbaerlick bleeck dat eertÿdts dese navigatie/ aen geene zÿnde van de selve Cape, die van Calis Malis wel bekent is geweest: Want hy
Lib. 1. seght dat in de Roode zee/ ten tÿde dat C. Cæsar de sone van Augustus aldaer krÿg-
cap. 67. de/ teeckenen van schepen uyt de Spaensche Schip-breucken bekent zÿn gheweest: Ende dat Hanno, ten tÿde dat de macht van Carthago floreerde van Calis Malis varende tot het eynde van Arabien, die navigatie beschreven heeft: dat meer

is

is men kan uyt Cornelius Nepos af-nemen dat de selve die van Arabien oock be-
kent is geweest ende gefrequenteert: dewelcke seght dat t' sijnen tijde eenen see-
keren Eudoxus, als hy voor Lathyrus den Coninck van Alexandrien vluchte / door
de Roode zee met Schepen weder-gekomen zijnde/tot Calis Malis toe gevaren is/
ghelijck dat vanden selven Plinius neerstelick aen-geteeckent is geweest. Op dat
wy dan wederkeeren tot ons propoost: Is 't dat dese getuygenissen van de Oude
by de Portegijsen geloove ende een geluckighe uytkomste gehadt hebben/ waer-
om en soude oock de stemmen der selver van de vaert om het Noorden niet eenige
plaetse ende proevinge om de saecke nauwer te onder-soecken verdienen; Op dat
ick hier-en-tusschen voorby gae 't geene dat de Chronijcken der Francoysen en-
de Denen van die van Groenlant verhalen / den welcke in 't jaer 836. Ansga-
rius ende daer na Adelbertus dienaers des Goddelicken woorts / van Hamborgh
over-ghesonden hebben; daerse nauwelicx met den name oft een kleyn gheruch-
te bekent zijn. Maer dese dingen sullen nieuwe zijn/indiense met Plinio, nu dick-
wils genoemt/ vergeleken werden: De welcke oock uytdruckelick uyt Cornelius
Nepos verhaelt dat eertijdts een seecker vaert om het Noorden vermaert is ghe-
weest / soodanigh een bewijs voortbrengende; Dat namelick Q. Metello Celeri
mede Borgemeester van C. Afranius, maer doen de Stadt-houder van Gallia, In-
dianen van den Coninck van Schwaben geschoncken waren / die uyt Indien om
te handelen varende door tempeesten in Duytslant ghedreven waeren ghe weest:
Verstaende naemelick dat deel van Duytslant / daer de Weser ende Elbe in de In de herkom-
Noordt-zee vallen: Want wy hebben elders bewesen dat de Heerschappije van sten der
de oude Schwaben soo verre gestreckt heeft: Ende men moet houden dat de selve Fran-
Indiaen / aen gheene zijde van de Noorder Cape van Tartarien Tabin, van Pli- coysen.
nius Tabin jugum genoemt/ uyt het nabuerige lant vande Seres, alwaer nu de pa-
len van Cathay, inde Stille zee (van de welcke wy bové gemelt hebben/ende Mara-
marusa oft mortuum mare eertijts vande Cimbren genoemt is geweest/so uyt Phi-
lemon de selve Plinius verhaelt) ghevaren zijn / ende van daer aen de kusten van
Duytslant door tempeesten gedreven. Het welck in dien het soo is/so sal het ver-
halen van de Samoiten dat wy boven vertelt hebben voor waerachtigh ende van Lib. 2.
grooten gewichte te houden zijn/te kennen gevende dat de Russe alle jare / ghe- cap. 13.
leghentheyt ende tijdt ghenomen hebben om te varen / nae een seecker Cape die
sy Ugolitam noemden / aen gheene zijde van de Riviere Oby, door de selve zee/eer
datse toe-vriest / vijf dagen varens: so dat soodanige Noorder reysen van de on-
se / indien wy begeeren datse tot eenen gewenschten uytganck gebracht werden/
desen wegh soude den alder-veerdighsten ende seeckersten/behoudens het oordeel
van andere/schijnen: dat namelick/na het exempel van Emanuel de Coninck van
Portugael (den welcken wy geseyt hebben/ eer dat hy in ernst na het Oosten met
een vlote trock / verspieders nae de Roode zee ende van daer tot de Indianen sel-
ve uyt-gesonden heeft / die den aert van die zee ende kromminge ondersoecken
souden) oock de onse nae de Strate van Waygats oft van Nassaus, op ghemeyne
kosten eenige senden souden / die / gelegentheyt nemende / haer by de jaerlicxsche
overvaringe der Russen naer Tartarien als mede-gesellen voegen souden: op dat
men seker vernemen mochte of de Zee / die wy gheseyt hebben achter de Strate
van Weygats te zijn/de Tartarische groote zee is / oft alleenlick eenen Inham en-
de die niet door een gaet. Ende ten lesten oft de Cape Tabin altijdt bevrosen is/oft
dat men daer vaeren kan: dat segghe ick / alle dese dinghen van mannen by die
Streke woonende ende vande saecken wetende vernomen souden werden. En op
dat

dat de heele sake te lichter soude zijn/eenigh schip van de minste oorlogh schepen/ niet soo seer met menighte van Boots-gesellen / als met mannen ende Schippers van die streecke ende tale niet onervaren/daer-en-boven niet victualie vo o een jaer/oft langer seer wel versien/soude men na de selve Strate Senden ; welck aldaer/op eenige plaetse/die aldaer bequaemst soude schijnen/als in winter-leger liggen soude / ende met den Samoiten ende Russen de sake gecommuniceert hebbende/die jaerlijksche navigatie der Moscoviten op haren tijt souden verwachten. Het en soude ooch niet ondienstelick zijn / indien eenige van de onse / die in Japan handelen/ooch van die zijde na de Cape van Tabin , met gheleghentheyt / souden varen/oft ten minsten in de na gelegene plaetse van de gantsche saecke neerstelick onder-soecken. Dit schijnt den vrijsten wegh ende de seeckerste wijse om die gedurighe dubbinghe van veele menschen twijfelende of daer een passagie voor de Schepen zy/wegh te nemen. Want dat anderen seeckerder heeft ghedocht in de volie ende diepe Zee te vaeren / ende de Noorder kusten van Nova Sembla omme te zeylen tot de hooghde van 82. graden oft daer ontrent : om dat aldaer namelick de daghen ende somers langer zijn / dat het ijs naerder ende niet van de naeste kusten aendrijvende ; ende ten lesten om dat de koude sachter / als ontrent de 76. graden ende daer onder is : Ick sal wel bekennen dat dese dinghen alle alsoo zijn / om de sphere / de welcke in soodanighe hooghde alder-kromst is ; ende by nae ses maenden de Sonne boven den Horizont verheft: Nochtans dat dese opinie niet t'eenemael aen te nemen en is/belette dese twee dinghen : ten eersten om dat ons gantsch onbekent is hoedanigh die streecke zy / oft se geheel van de Zee ommeringht is / oft met Landen ende Eylanden onderscheyden ; Ten anderen oft wy schoon toe-laten dat men daer door varen kan / so sal nochtans dese zwarigheyt blijven/dat men namelick wederom van 82. graden tot 70. ende daer onder sal moeten af-komen ; ende aldaer tegen de Ys-bergen ende seer groote koude/in onbekende plaetsen ende buyten den wegh des Hemels ende der Sonne van alle ghemeynschap der menschen af-gescheyden / ende ten lesten teghen de wrede beesten ende honger strijden moeten ende jammerlick eyndelinge omkomen. En hebben niet tot noch toe de uytkomsten geleert dat dese dingen so zijn ? Want ick vinde dat de eerste van al/die dese Noorder kuste versocht heeft/ Nicolaus Zenetus
1380. geweest is/die/in't jaer 1380. verscheydentlick daer gedreven zijnde sijn hope ver-
1500. loren heeft. Ende in 't jaer 1500. Casparus Cortesius heeft in plaetse van de Strate die hy sochte een Riviere gevonden;ende t' huys weder-gekeert zijnde als hy 't naeste jaer op hope dat het beter gelucken soude derwaerts weder gegaen was/ is hy ghebleven : wiens doodt niet langhe daer na ghevolght is sijn broeder Mi-
1506. chael : Alsoo ooch Sebastianus Gabottus van Venegien , in 't jaer 1506. eenen wegh door het selve Noorden / voor den Coninck van Enghelandt Henrick de sevenste soeckende/is in Engelant niet uyt-gerecht hebbende/ voornemelick om het Ys/
1524. weder gekeert. Johannes Varasanus , in 't jaer 1524. in den naem van den Coninck van Vranckrijck Franciscus het selve in 't hooft hebbende aen de Cape der Britannen gelant zijnde met de sijne is van de Wilden op-ghegeten geweest. Daer nae
1525. derwaerts treckende Sebastianus Gomesius een Spanjaert/in't jaer 1525. ende etteliche Wilden gekregen hebbende/heeft ooch geen groote eere in-geleght. Dese zijn daer nae de Engelsche ghevolght ; ende onder haer die eerste Hugo Willoug-
1553. by:een van de Ridderschap/in't jaer 1553. landen op twee-en-t'seventigh graden gevonden hebbende / is van de koude ende andere ongemacken met de sijne vergaen : Ende drie jaer daer nae Stephanus Borroveus den selven wegh volghende/

heeft

heeft ontdeckt de Eylanden van de Galgoievia, Nova Sembla en de andere: maer
van de koude overwonnen is by tijdts weder gekeert. Den welcken van deſel-
ve natie gevolght zijn terſtont haer na Martinus, Forbiſſer, Arturus Petteus, Caro-
lus Jackmannus ende Johannes Daviſius: Van de welcke Forbiſſer, in 't jaer 1576. inſ-
gelijckx om de voorſz ende het Ys noch weynigh uyt-gericht heeft: maer Petteus 1576.
ende Janckmannus, in 't jaer 1580. 't ſelve verſocht hebbende/hebben alleene eenige
kuſten van Nova Sembla bekender gemaeckt: Davis eyndelick/in den jare 1585. 1580.
heeft eenen Inham geopent/maer waer henen dat den ſelven ook ſtreckt en weet 1585.
men noch niet recht. Tot onſen tijde eyndelick oock de Hollanders/nu ettelicke
eeuwen in kloekheyt van de zee-vaert/boven andere ſeer vernaemt/ende geroemt
als by nae Neptunus kinderen/de gelegentheydt haer aenbiedende/om hier oock
't hare by te brengen hebben haer wel gequeten. Maer hoedanighe uyt-komſte
ende fortuyne deſe oock ghehadt hebben/is hier boven ordentlick verklaert: ſoo
dat ick niet en ſie hoe deſen omloop t' eeniger tijt ontdeckt ende der Werelt ghe-
heel geopenbaert kan werden/ten zy dat men den wegh ende wijſe alreede geſeyt
in-ga; waer van dewijle ick achte dat wy genoegh geſproken hebben.

FINIS.

't AMSTERDAM, By *Adriaan Roeſt*, voor aen in de Bloem-ſtraet.

